

**A MAGÁNÉLET VÉDELMÉRŐL SZÓLÓ KÉPZÉS
ÉS ELHANYAGOLÁSSAL, ABÚZUSSAL SZEMBENI
VÉDELEM OKTATÁSA ÉRTELMI SÉRÜLTEKKEK
FOGLALKOZÓ SZAKEMBEREKNEK**

MUNKAFÜZET | GONDVISELŐKNEK

TARTALOM

06

A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS SZAKASZAI
ÉS KAPCSOLATA
MÁS FEJLŐDÉSI
TERÜLETEKKEL

14

A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS
TÁMOGATÁSA,
VALAMINT A GONDOZÓ
SZEREPE ÉS
FELELŐSSÉGE
A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS SORÁN

20

TÁMOGATÓ
ÉRTEKEZÉS A
MAGÁNÉLET
KIALAKÍTÁSÁHOZ

54

ÖNÁLLÓSÁG
TÁMOGATÁSA
AZ ÖNELLÁTÓ
KÉSZSÉGEK
GYAKORLÁSA
SORÁN

90

A BIZALOM KÖRÉNEK
ALKALMAZÁSA

102

A HELYTELEN ÉRINTÉS
MEGELŐZÉSE
ÉS KÖZBELÉPÉS
HELYTELEN ÉRINTÉS
ESETÉN

TARTALOM

122

A MAGÁNSZFÉRA ÉS
ANNAK VÉDELME

130

A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS
SZEMPONTJÁBÓL
MEGFELELŐ ÉS
BIZTONSÁGOS
VISELKEDÉSMINTÁK
ELSAJÁTÍTÁSA ÉS
TÁMOGATÁSA

142

SZEXUÁLIS
ABÚZUSHOZ KÖTHETŐ
HELYTELEN KÉRÉSEK
KEZELÉSÉNEK
LEHETŐSÉGEI

158

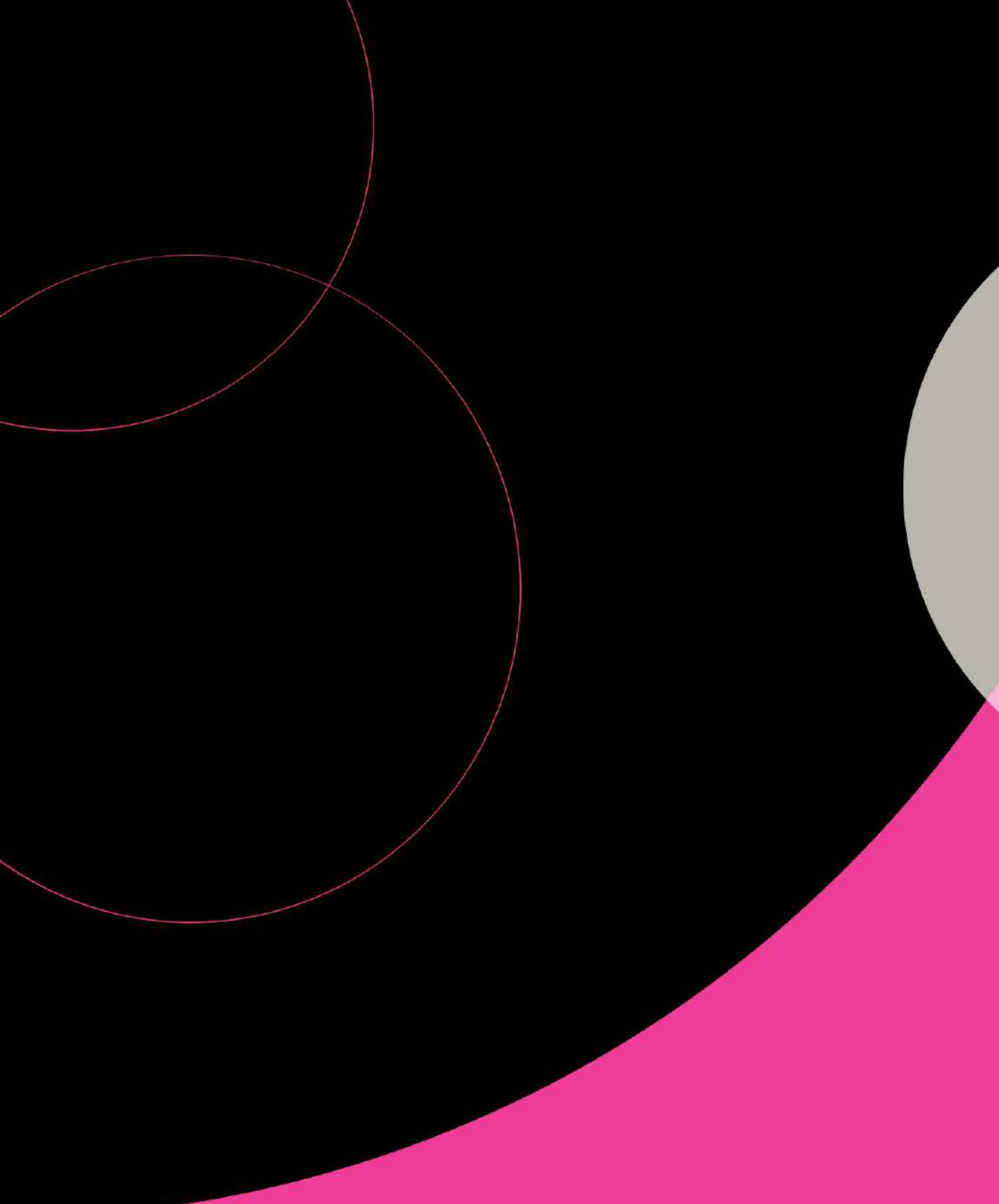
ELHANYAGOLÁS/
ZAKLATÁS
MEGELŐZÉSE ÉS
INTERVENCIÓS
MÓDSZEREK
ELHANYAGOLÁS/
ZAKLATÁS ESETÉN

172

ÚTMUTATÓ A
FOGYATÉKOSSÁGGAL
ÉLŐ SZEMÉLYEK
JOGAINAK
ISMERTETÉSÉHEZ

184

EGYÉNI
FEJLESZTÉSI TERV
ELŐKÉSZÍTÉSE
A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS
FIGYELEMBE-
VÉTELÉVEL

A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS SZAKASZAI
ÉS KAPCSOLATA
MÁS FEJLŐDÉSI
TERÜLETEKKEL

1

1. A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS SZAKASZAI ÉS KAPCSOLATA MÁS FEJLŐDÉSI TERÜLETEKKEL

E fejezet két cél elérésére irányul. Mindenekelőtt arra törekszik, hogy tudást és megértést adjon a szexuális fejlődés szakaszai és a fejlődés más területei közötti kapcsolatokról, másodsor pedig hogy megfelelő kompetenciát adjon a testben a szexuális fejlődés miatt bekövetkező változások felismerésére.

Amit a gondozóknak tudni kell

1.1 Célkitűzés: Magyarázza el, mik a fejlődési területek!

1.2 Célkitűzés: Magyarázza el, mi a szexuális fejlődési szakasz, mint fejlődési terület!

A fejlődési területek és a szexuális fejlődés

A fejlődésnek öt fő területe van: testi fejlődés, értelmi fejlődés, társas kapcsolatok fejlődése, érzelmi fejlődés és szexuális fejlődés.

A fizikai fejlődés magában foglalja az egyének testsúlyának és magasságának növekedését, a testet alkotó rendszerek érését, és az izomfejlődést. Az értelmi vagy kognitív fejlődés az egyének mentális struktúráinak, készségeinek és folyamatainak megváltozásáról szól. A szociális fejlődés a szocializáció szakaszaira vonatkozik az egyének más emberekkel és csoportokkal való interakció-

jában. Az érzelmi fejlődés magában foglalja a fejlődés azon szakaszát, amikor az egyének tisztában vannak saját érzelmeikkel és érzelmi reakcióikkal, és megértik mások érzelmeit. Ezzel szemben a szexuális fejlődés magában foglalja a nemi szervek és a szexuális viselkedés változásának mintáit.

1.3 Célkitűzés: Sorolja fel a szexuális fejlődés állomásait!

1.4 Célkitűzés: Magyarázza el a szexuális fejlődés és más fejlődési területek kapcsolatát!

A szexuális fejlődés szakaszai

A szexuális fejlődés folyamata, hasonlóan az egyén érzelmi, nyelvi, fizikai, erkölcsi fejlődéséhez, különböző szakaszokon megy keresztül. Freud szerint a szexuális fejlődés szakaszai a következők:

Orális szakasz (0-18 hónap): Ebben a szakaszban a csecsemő első „örömforrása” a száj. Az olyan viselkedések, mint például a szopás, a rágás és a harapás, az első orális cselekedetek. Ebben az időszakban alakul ki a bizalom és a független személyiség alapvető érzése. Fontos szerepet játszik a fejlődés szempontjából a gondozó személy hozzáállása.

Anális szakasz (18-36 hónap): Ezt a fázist más néven „farfázisnak” is nevezik. Ebben

a szakaszban a másodlagos örömforrás a végbélnyíláshoz köthető. Az izmok fejlődésével a gyermek a széklet visszatartásában és elengedésében leli örömét. Ebben az időszakban zajlik a szobatisztaságra szoktatás, és kerülni kell a túlzott szigorú vagy nagyon engedékeny hozzáállást.

Fallikus szakasz (36-60 hónap): Ebben a szakaszban az élvezetek fő forrása a genitáliák. A gyermek a nemi szervével játszik, teste megismerésének és irányításának ösztönével. A kislány az anyjával, a kisfiú az apjával törődik. Ebben az időszakban a gyerekek gyakran tesznek fel kérdéseket. Fontos, hogy ne legyen elnyomó a gondviselő ebben a tekintetben, hanem türelmesen válaszoljon rájuk.

Látencia szakasza (6-11 év): A szexuális ügyek iránti érdeklődés csökkent. A gyermek inkább a saját neméhez tartozó társaival játszik, mint az ellenkező neműekkel. Fiú vagy lány identitás kezd kialakulni.

Genitális szakasz (11-18 év): A serdülőkor eme szakaszában a gyermek már tisztában van fizikai változásával. A nemi vágy növekszik. Lányoknál megjelenik a menstruációs vérzés, a fiúknál az ejakuláció (sperma).

A szexuális fejlődés szakaszai és kapcsolata más fejlődési területekkel

A szexualitás összetett jelenség, amelynek pszichológiai, biológiai, társadalmi, élettani, kulturális, erkölcsi és vallási dimenziói vannak. Közvetlen kapcsolatban áll más fejlődési területekkel.

A serdülőkorban bekövetkezett fizikai változások és a fokozott szexuális viselkedés párhuzamot mutat a fizikai fejlődés és a szexuális fejlődés között. Az egészséges pszichológiai hangulat a szexuális viselkedés és az egészséges szexuális élet előfeltétele. Ez rávilágít arra, hogy az érzelmi és pszichológiai fejlődésnek közvetlen hatása van a szexuális fejlődésre. Mivel a szexuális fejlődést a társadalmi szabályok és a kultúra is befolyásolják, így kapcsolatban áll az erkölcsi fejlődéssel is. Ennél fogva a gyermeki fejlődés minden területének támogatása hozzájárul a szexuális fejlődéshez.

A gondozó által elvégzendő tevékenységek

Célkitűzés 1. 5 A test serdülőkori változásainak magyarázata

Tanítási módszerek és technikák: Közvetlen tanítás

Ismeretterjesztő anyagok és technológiák: Emberi alakok különböző fejlődési szakaszokat mutatnak

Felkészülés a tanításra

• Gyermekre készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?

„Ismeri a gyermeke a „testrészeit? ” „A gyermeke képes legalább 5 percig odafigyelni arra, amit mond vagy mutat neki?”, „Tud értékelhetően reagálni a kérdésekre és utasításokra?”, „Képes utánozni?”. Ha a kérdésekre a válasza „Igen”, akkor elkezdhet dolgozni a képességeken. Amennyiben „Nem”, szakértő bevonásával először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapképességeket.

• A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása / Tanítást megelőző kiértékelés

Amikor elkezdi beszélgetni a gyermekével, fogja az egyik gyermekkorai fotóját, és mondja: „Milyen nagy vagy most, és akkor milyen kicsi voltál. Nézd meg a fényképedet, mi változott a testeden? Mutasd meg/ Mondd el.” Ha van egy magas tükör a környezetben, álljon gyermeke mellé, és kérdezze meg: „Mennyit nőttél, és csak még nagyobb lesz. A tested változik, ahogy növekszel, észreveszed ezeket a változásokat? ”. Ha gyermeke észrevette a teste változásait, elkezdheti a munkát. Ha nem ismeri fel, akkor a tevékenység megkezdése előtt mondja azt, hogy „Most meg fogjuk tanulni, hogy mi-

lyen változások történnek a testünkben, amikor felnövünk”.

• Médiumok kezelése

Lehetőleg olyan környezetben beszéljen a gyermek testének változásairól, ahol egyedül vannak. Kapcsolja ki az elektronikus hangberendezéseket, például a televíziót, a rádiót és a telefont. Helyezkedjen el a gyermek mellett közvetlenül vagy L alakban. Készítse elő a megerősítést szolgáló és tananyagokat, amelyeket használni fog és tartsa magánál. A gyermek jutalmazásához legyen kéznél a kedvenc itala, étele, tárgya stb. (olyan helyen, ahol nem láthatja). Távolítsa el azokat az eszközöket és kellékeket, amelyek elterelhetik a gyermek figyelmét, és közben ne végezzen semmilyen más munkát.

• Figyelem felhívása

Használjon figyelemfelkeltő kifejezéseket, mint például: „Úgy látom, készen állsz a tanulásra, kezdünk bele!”, „Kezdjük!” Mondhatja a gyermekének: „Ma a testünk változásairól fogunk tanulni. Ezen változások ismerete fontos számunkra azért, hogy megismerjük a testünket, valamint hogy tisztábbak és egészségesebbek legyünk,” és magyarázza el, hogy miért tanult ezekről. Ezután beszéljen röviden saját korábbi ismereteiről gyer-

meke szintjének megfelelően. Ha gyermeke szóban képes helyesen válaszolni, vagy megmutatja, kérje meg gyermekét, hogy beszéljen a témáról, vagy mondja el nekik, hogy megpróbálja megismerni a témával kapcsolatos ismereteiket olyan kérdések felhasználásával, mint például: „Melyek a testünk részei? Emlékszel arra, amit korábban megtanultunk a testünkről?”. Aztán mondja: „Igen, most már hozzáláthatunk a tanuláshoz!” és kezdjék el az órát.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Tisztában vagyok a testemben bekövetkezett változásokkal

Mondja el gyermekének: „Látom, lassan felnősz.” Például, ha magasabb lett, mondja meg neki: „Nézd, milyen magas.” Helyezze az asztalra az emberi figurákat, amelyek a fejlődés különböző szakaszait mutatják be, hogy gyermeke láthassa azokat. Ezután gyermeke fejlődési jellegzetességeit figyelembe véve válasszon az alább felsorolt változások közül, és mondja el gyermekének, hogy „amikor felnővünk, ezek történnek a testünkben”.

- ✓ Pattanások nőnek, mert a faggyúmirigyek működése felerősödik, mitesszerek jelennek meg a bőrön.

- ✓ Testredők megjelenése.
- ✓ A mell növekedése a lányoknál.
- ✓ A férfi ivarszervek növekedése.
- ✓ Szőrösödés. A nemiszervek körüli és a hónaljszőr hosszabbra nő.
- ✓ A szakáll és bajusz megjelenése a fiúknál.
- ✓ A fiúk hangja változik és erősödik.
- ✓ A lányok elkezdenek menstruálni és megjelenik a hüvelyváladék.
- ✓ Elkezdődik a fiúk spermatermelése.
- ✓ Növekszik a magasság és a testsúly.
- ✓ Fokozódik a verejtékezés, érezhető az izzadság szaga.
- ✓ Fejlődnek az izmok.
- ✓ A fiúknál megnő a gégefő pajzsporc (ádámcsutka).

Kérdezze meg tőle: „Meg tudod mondani, hogy mi fog megváltozni a testünkben, ha felnővünk?”

Ha gyermeke hibátlanul válaszol, jutalmazza meg valamivel, amit szeret. Ha azonban gyermeke egyáltalán nem válaszol,

vagy helytelen, vagy hiányos választ ad, kérjük, térjen vissza a tanuláshoz. Minden feladat végén verbálisan jutalmazza gyermekét azért, hogy Önnel együttműködve dolgozik.

Általánosítás-monitorozás:

Néhány nappal azután hogy abbahagyták a tanulást, figyelje meg gyermekét, és ellenőrizze, hogy emlékszik-e a tanult fogalmakra, miközben segít neki a napi teendőiben. Ha gyermeke emlékszik a tanultakra, és helyes választ ad, jutalmazza meg őt. Azonban ha gyermeke elfelejtette ezeket az ön által tanított fogalmakat, vagy rosszul

válaszolt a kérdésére, akkor térjen vissza a feladathoz.

Felmérés és értékelés:

A gyermek értékelésekor mutasson képeket különböző fejlődési szakaszban lévő férfiakról és nőkről, és mondja: „Most nézd meg a képeket, és mondd el, mi változik a testünkben, amikor felnövünk.” vagy „Mutasd meg azokat a részeket, amelyek megváltoznak a testünkben, amikor felnövünk.” Válaszolhat szóban vagy rámutatással és jutalmazza meg a helyes válaszokat, de ha gyermeke nem vagy helytelenül válaszol, ismételje meg a feladatot.

„Tisztában vagyok a testemben bekövetkezett változásokkal” Ellenőrzőlista

Megfigyelt Változás	Értékelés	
	Igen	Nem
1. Mivel a faggyúmirigyek keményen dolgoznak, pattanások és mitesszerek jelennek meg a bőrön.		
2. A test redők nyilvánvalóvá válnak.		
3. A mellek nyilvánvalóvá válnak a nőknél.		
3. A mellek nyilvánvalóvá válnak a nőknél.		
5. Fokozódik a haj növekedése. A nemi szervek és a hónalj haja hosszabb ideig nő.		
6. Fokozódik a haj növekedése. A nemi szervek és a hónalj haja hosszabb ideig nő.		
7. A férfiak hangja megváltozik és mélyebbé válik.		
8. Menstruációs ciklus elkezdődik, hüvelyi folyás történik.		
9. A férfiak spermát termelnek és ürítenek ki a testből.		
10. Növekszik a magasság és a testsúly.		
11. Fokozódik az izzadás		
12. Az izmok fejlődnek.		
13. Férfiaknál egy csomó jelenik meg a gégében		

Magyarázatok és megfontolások:

Amikor az esemény kezdetén megkérdezi gyermekét a testében bekövetkező változásokról, akkor olyan választ is kaphat, hogy: „A pattanásaim megjelentek.” Erősítse meg gyermeke választát pozitív vagy semleges reakcióval. Például mondja neki: „Igen, a bőröd olajossá válik, ahogy felnősz. Ha a lánya olyan mondatokat használ, mint „Koszossá váltam a menstruáció miatt.” mondja meg neki, hogy „A nemi szerveid fejlődik, most már ifjú hölgy vagy.” És változtassa meg gyermeke gondolkodását pozitív kifejezéssel. Soha ne használjon olyan kifejezéseket, mint „piszkos”.

Ha gyermeke pubertás vagy pre-pubertás korban van, fizikailag és szexuálisan is fejlődik, változik. Minél több tudással rendelkezik gyermeke ezekről a változásokról, annál jobban és biztonságosabban fogja magát érezni. Sokkal könnyebben fognak tudni alkalmazkodni testükhöz. Amikor információt ad gyermekének, ügyeljen arra, hogy a számára érthető módon fogalmazzon. Mivel a gyerekek ebben az időszakban érzelmesebbek, igyekezzen úgy beszélni a testi változásokról, hogy ne érezzék kellemetlenül magukat, és fejezzék ki, hogy normálisak. Engedje meg, hogy kérdéseket tegyenek fel.

A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS
TÁMOGATÁSA, VALAMINT
A GONDOZÓ SZEREPE ÉS
FELELŐSSÉGE A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS SORÁN

2

2. A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS TÁMOGATÁSA, VALAMINT A GONDOZÓ SZEREPE ÉS FELELŐSSÉGE A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS SORÁN

A fejezet célja, hogy információt nyújtson az-
al kapcsolatban, hogy miért kell támogatnia
gyermek szexuális fejlődését, valamint tár-
gálja gondviselői szerepeit és felelősségét.
Amit a gondozóknak tudni kell

2.1 Célkitűzés: Magyarázza el a szexuális
fejlődés támogatásának jelentőségét!

2.2. Célkitűzés: Magyarázza el a szexuális
fejlődés támogatásának eredményeit!

2.3. Célkitűzés: Írja össze a szexuális fejlő-
dés támogatásának szerepeit és felelőssé-
gét!

A szexuális fejlődés támogatásának jelentősége és eredményei

A szexuális fejlődés oktatásának fő céljai; an-
nak biztosítása, hogy az egyén megismerje
és megvédje testét, támogassa egészséges
fejlődését, megtanítsa azokat a készsége-
ket, amelyekre szüksége van ebben a fo-
lyamatban, fejlessze az egyéni értékeket és
elsajátítsa a megfelelő társas készségeket.
Az általános témáknak tartalmazniuk kell:

- Nyilvánosság és magánszféra
- Helyes és helytelen érintés
- A testrészek nevei

- Személyes határok/személyes tér
- A szexuális fejlődéssel megegyező visel-
kedésminták/különleges kapcsolat
- Veszélyek elkerülése/a visszaélések meg-
előzése
- Társadalmi készségek és kapcsolatok ki-
építése
- Bemutakozási készségek
- Személyes felelősség és értékek
- Önellátó készségek megszerzése

A szexuális fejlődésnek is vannak bizonyos
szakaszai, mint a fejlődés többi területének.
Mindegyik szakasznak megvannak az olyan
jellegzetes magatartásformái, amelyek vár-
hatóan megjelennek az egyén viselkedésé-
ben. Gondoskodni kell arról, hogy a szexu-
ális fejlődés normál lefolyásához megfelelő
helyzetet vagy magatartást az oktatás támo-
gassa. Feltétlenül szükséges, hogy a megfe-
lelő képzés útján megakadályozzuk azokat
a helyzeteket vagy magatartásokat, amelyek
nem megfelelő módon jelennek meg, vagy
akadályozzák a szexuális fejlődés szokásos
folyamatát. Noha a speciális oktatást igénylő
egyének szexuális nevelése hasonlít a nor-
mál fejlődésű társaik szexuális felvilágosítá-
sához, az ismeretek átadásának módszere
eltérhet.

Annak érdekében, hogy a szexuális felvi-
lágosítás eredményes legyen, a felnőttek-
nek megfelelő forrásokat kell használniuk a

szexuális fejlődésre, anélkül egy problémás helyzetre várnának, azért hogy megtanítsanak egy bizonyos készséget.

A szexuális fejlődés támogatásának szerepei és felelőssége

Gondozóként a legfontosabb szerepe és felelőssége ebben a folyamatban az, hogy helyesen támogassa a szexuális fejlődést azáltal, hogy ismeri a fejlődési periódusokat és az egyes időszakok változásait. Fontos, hogy a megfelelő időben adja át a gyermeknek a szükséges információkat. Használhatja az alábbi tippeket, miközben teljesíti gyermeke támogatására vonatkozó kötelezettségait.

1. Soha nem késő beszélni gyermekével a szexuális fejlődési periódusról: A gyermek életkorával összhangban lévő felvilágosító beszélgetés mindig hasznos, függetlenül attól, hogy a gyermek életkorától.

2. Válassza ki a megfelelő időt és helyet:

Amikor a gyermekével a szexuális nevelésről szeretne beszélni, mindkettőjük számára alkalmas időpontot válasszon. Ha nem érzi magát készen arra, hogy válaszoljon a gyermeke által feltett kérdésre, a válaszadás helyett nyerjen egy kis gondolkodási időt. Mondja neki a következőket: „Nem sokat tudok erről. Utánanézek és később megbeszéljük. Miután elsajátította, hogyan kell elmondani a gyermekének a szexuális ne-

veléssel kapcsolatos információkat, mindenképpen ossza meg gyermekével azokat az információkat, amelyeket meg akar ismerni. Ha nem válaszol a gyermek kérdésére, akkor tudnia kell, hogy gyermeke megpróbálja megszerezni ezeket az információkat más forrásokból.

3. Lehet, hogy Önnek kell kezdeményeznie a beszélgetést:

Attól még, hogy gyermekének nincs kérdése a szexuális fejlődés szakaszaival kapcsolatban, ne gondolja azt, hogy nincs rá szüksége. Minden gyermek kíváncsi a fejlődésére az életkoruk szerint. Sok gyermek nem tudja, hogyan kell feltenni a szexualitással kapcsolatos kérdéseket, de ez nem jelenti azt, hogy nincsenek kérdéseik vagy aggodalmaik. Ha azt akarja, hogy gyermeke helyes és egészséges ismereteket kapjon, valamint hogy egészséges és pozitív kapcsolatot alakítson ki Önnel, lépjen kapcsolatba vele.

4. Ügyeljen arra, hogy többet hallgasson, mint beszéljen:

Hallgassa meg gyermekét, ahelyett, hogy tanácsot adva gyakran beszélne. Az odafigyelés segít meghallani gyerekek aggodalmait, kérdéseit, és csökkenti a gyerekekkel kapcsolatos gyakori feltételezéseket. Sokat megtudhatunk róluk azokból a helyzetekből, amelyekben szükségük van ránk.

5. Az összes információ egyszerre történő átadása a szexuális nevelés során helytelen és nem egészséges megközelítés:

A szexuális nevelés átfogó téma, ezért nem adhat át minden információt egyszerre a gyermekének. Fontos szempont, hogy gyermeke fejlődési periódusának jellemzőit figyelembe véve ossza meg az információkat.

6. Figyelje meg gyermekét a nap folyamán, és ragadjon meg minden lehetőséget az oktatásra:

A beszélgetés indításának legjobb módja az, ha kihasználja a napi tevékenységek „tanítható pillanatait”. Amikor megkérdezi gyermekét, hogy beszélhet-e olyan témákról, amelyek magában foglalják a közvetlen szexuális fejlődés szakaszait, „nemmel” fog válaszolni. Például, ha ismer valakit, aki terhes, akkor ez kényelmes módja annak, hogy beszélgessen gyermekével a témáról. Vagy ahelyett, hogy izgatottá válna vagy pánikba esne, amikor gyermeke szex jelenetet lát tévénézés közben, világosan és érthetően magyarázza el gyermekének a látottakat gyermeke életkorához és kognitív szintjéhez igazítottan. A tévékészülék kikapcsolása vagy az eltúlzott reakciók következtében gyermeke másképpen érzékeli a helyzetet, és különféle alternatívákat gyárt a fejében. Az óvodáskorú gyermekeket negatívan befolyásolják a szexualitással kap-

csolatos televíziós műsorok vagy képek, amelyeket az interneten látnak. Ebben a korban a gyerekek képzelő ereje hatalmas, és nehezen tudnak különbséget tenni álom és valóság között. Tehát utánozzák, amit látnak. Első lépésként meg kell akadályozni, hogy felügyelet nélkül hozzáférhessenek a technológiai eszközökhöz, biztonsági csomagokat vagy gyermekzárakat kell használni. Ha ezen lépések ellenére gyermeke még mindig ki van téve a káros tartalmaknak, akkor először meg kell ismernie, mit tud és mit gondol a gyermeke. A nem az életkorának megfelelő szexuális információ mindig összezavarja a gyermeket. Kezdhetné azzal, hogy „Beszélgessünk arról, amit látsz / nézel”, és fogalmazzon gyermeke kognitív és érzelmi fejlődési szintjének megfelelően. Ha szorongással reagál a helyzetre, akkor gyermekét olyan érzések keríthetik hatalmukba, mint például megbánás, félelem és szegény.

7. Legyen konkrét, amikor információt ad a szexuális fejlődés időszakáról:

Használjon speciális anatómiai modelleket, háromdimenziós modelleket, könyveket, rajzokat.

8. Teremtsen olyan környezetet, ahol biztonságosan tudnak dolgozni:

Foglalkozzon egyénileg gyermekével olyan témákkal, mint például öngondoskodási készségek, személyes tér, tanulmányokkal, melyek tá-

mogatják a magánélet védelmét. Amikor a szexuális fejlődés időszakáról szóló információkat oszt meg a gyermekkel, győződjön meg arról, hogy a környezet biztonságos és megfelelő.

9. Gyermek olyan kérdéseket is feltehet, amelyek az Ön személyére vonatkoznak.

Lehet, hogy nem válaszol ezekre a kérdésekre: Gyermekeének ismernie kell az Ön személyes korlátait. Meg kell tanítania gyermekének, hogy Önnek is van személyes szférája, ezáltal ki tudja fejleszteni a saját személyes korlátait.

10. Egyszerűsítse gyermeke kérdéseire adott válaszát:

A gyerekek kérdéseket tehetnek fel az érdeklődésükre számot tartó témákban, és néha ragaszkodnak a kérdéseikhez. Ebben az esetben használjon egyszerű nyelvezetet és legyen türelmes, miközben válaszol.

11. Legyen tudatában a testbeszédének:

Mutasson nyugodt és megértő viselkedést, amikor válaszol a gyerekek kérdéseire.

12. Legyen türelmes: Hagyja, hogy gyermeke ugyanazokat a kérdéseket feltegye újra és újra.

13. A serdülők törődnek és tisztelik a kapcsolataikat:

A barátságok és a másik nemmel kialakított kapcsolatok a fiatalok életének nélkülözhetetlen részét képezik, az ítélezés és a kritika romboló hatással lehet gyermekkel folytatott kommunikációra. Hallgassa meg; próbálja megérteni őket, mondja el, hogy ott vagy, amikor szükségük van Önre.

14. Társadalmi értékek megosztása:

Gondoskodjon arról, hogy bizonyos értékeket el-sajátítsa gyermeke, mint például önbecsülés, tolerancia, őszinteség, érzékenység és önvédelem, figyelembe véve a társadalom hiedelmeit és kulturális sajátosságait. Biztosítsa továbbá, hogy ezáltal megszerezze a megfelelő ismereteket, készségeket, hozzáállásokat és magatartást.

TÁMOGATÓ ÉRTEKEZÉS
A MAGÁNÉLET
KIALAKÍTÁSÁHOZ

3

3. TÁMOGATÓ ÉRTEKEZÉS A MAGÁNÉLET KIALAKÍTÁSÁHOZ

E fejezet két cél elérésére irányul. Elsődleges célja, hogy átadja a magánélet kialakítását támogató értekezéssel kapcsolatos ismereteket, másrészt pedig a magánélet kialakítását támogató beavatkozáshoz szükséges kompetenciák biztosítása.

Amit a gondozóknak tudni kell

3.1. Célkitűzés: Magyarázza el, miért fontos a magánélet!

3.2. Célkitűzés: Sorolja fel az elsődleges gondozók alapvető szerepét a felvilágosító jellegű oktatásában!

3.3. Célkitűzés: Mutassa be azokat a viselkedésformákat, amelyek a magánélet kialakítását segítik!

Miért fontos a magánélet?

Az értelmi fogyatékossgal élő személyek saját és mások határain belül cselekednek a szociális környezetükkel való kölcsönhatásban. Nagyon fontos megtanulni ezeket a korlátokat, annak érdekében, hogy minden területen kapcsolatba léphessünk a társadalommal. A személyes korlátok ismerete és védelme a magánélet fogalmával kerül előtérbe. A magánélet többdimenziós fogalom, amely magában foglalja az egyén tapasztalatait, hiedelmeit, érzéseit, gondolatait és személyes értékeit. A magánélet szó jelen-

tése: „titoktartás”. A magánéletnek három alapvető szabálya van: sérthetetlenség, bizalmasság és fedettség. A sérthetetlenség arra utal, hogy az egyén saját teste érinthetetlen, a bizalmasság az egyén privát területe, és hogy ne ossza meg mással a testével kapcsolatos változásokat, cselekvéseket és eredményeket a társas környezetben. A fedettség viszont arra a tényre utal, hogy az egyén testéhez nem férhet hozzá egy másik személy. A felvilágosító jellegű oktatás célja a megfelelő szexuális viselkedésminták elsajátítása, és a gyermek megóvása a visszaélésekkel szemben. Ezért a magánélet védelmével kapcsolatos oktatás nagy jelentőséggel bír, mint minden személy alapvető biztonsági ismerete.

Az elsődleges gondozók alapvető szerepe a felvilágosító jellegű oktatásában

- A mentálisan sérült egyéneket gondozó személyek fő szerepei az alábbiak:
- A testtestrészeket és intim területeket már kora gyermekkortól kezdve megtaníthatja a gyermeke saját testén vagy egy babáján.
- Meg kell taníttatni gyermekének, hogy senki (kivéve a bizalmi körét, az orvosokat) nem érintheti meg ezeket a speciális területeket (száj, nemi szervek, lányoknál a mellkas, fenék). Azt is el kell mondania, hogy senki sem érintheti meg őt engedély

nélkül, például ölelés, kézfogás és érintés esetén. Meg kell tanítania gyermekének a „nemet” mondást azoknak, akik engedély nélkül próbálják megérinteni, mondván, hogy nem akarja, hogy hozzányúljon. Hasonlóképpen meg kell tanítania azt is, hogy neki is engedélyre van szüksége, ha meg akar érinteni valakit. (Az intim testtájakat a következőképpen kell meghatározni: a száj, a nemi szervek, lányok esetében a mellkas és a fenék. A nemi szerveket a gyermekeknek orvosi elnevezésekkel kell megtanítani, mint például nőknél vagina, férfiaknál pénisz. Visszaélés esetén az elnevezések tanítása azzal a céllal, hogy a szituációt helyesen továbbítsák az illetékes hatóságok felé. Az elnevezéseket nem szabad szleng vagy helyi kifejezésekkel helyettesíteni. Amikor az intim testtájakról beszél gyermekével, kivételt képez az orvosi vizsgálat, a szülők fürdés közbeni segítsége stb. Azt kell mondani, hogy engedéllyel kell megérinteni. Azt is el kell mondani, hogy ezeket a testtájakat csak engedéllyel lehet megérinteni.

- Azt is meg kell tanítania gyermekének, hogy hogyan tegyen különbséget a helyes és a helytelen érintés között, miután elvégezte a bizalmi kör feladatát (a helytelen érintés gyakorlat, valamint a bizalmi kör a könyv későbbi fejezeteiben található).
- Vegye figyelembe a sérthetetlenség, a

bizalmasság és a fedettség szabályait a képzés minden szakaszában.

Viselkedésformák, amelyek a magánélet kialakítását segítik

Az értelmi fogyatékossgal élő személyek magánéletének kialakításának támogatása; magánéleti és interperszonális készségek megtanítása a zaklatás és a visszaélés elleni védelem érdekében. Ne felejtjük el, hogy támogatni kell az alapvető magánéleti és szociális készségeket annak érdekében, hogy az egyén megismerje saját privát szféráját, és képes legyen megvédeni magát a veszélyekkel szemben azáltal, hogy tudatában van a külső fenyegetésnek. Fontos az is, hogy gyermeke önálló legyen a fürdőszobai és WC-vel kapcsolatos igények kielégítésekor, megtanulja, hogy ne mossa le a WC külső részét, és elvégezze a személyes tisztálkodást.

A GONDOZÓ ÁLTAL ELVÉGZENDŐ TEVÉKENYSÉGEK

Célkitűzés 3.4: Ismertesse az egyénnel a test intim területeit!

Tanítási módszerek és technikák:

egyidejű tanítás

Oktatási eszközök/ Ismeretterjesztő technológiák és anyagok: kép egy alsónadrágos fiúról és egy alsóneműs lányról

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

Képes gyermeke válaszolni az utasításokra és a kérdésekre?, Ismeri a test részeit?, Képes legalább 5 percig odafigyelni arra, amit mond vagy mutat neki?. Ha a kérdésekre a válasza „Igen”, akkor elkezdhet dolgozni a képességeken. Amennyiben „Nem”, szakértő bevonásával először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása / Tanítást megelőző kiértékelés**

Üljön le a gyermekével szemben, mellette vagy L-alakban. Tegye a képeket vele szemben az asztalra. Kérdezze meg, hol találhatók az intim területek! Ha gyermeke kifejező nyelvi készséggel rendelkezik, hagyja, hogy a területeket nevükön nevezze, ha nem képes megnevezni, hagyja, hogy megmutassa azokat. Rögzítse a válaszokat!

Ezután tartson egy rövid eligazítást, a gyermek szintjén az ő előzetes tudása alapján. Ha gyermeke képes szóban kifejezni magát, vagy rámutatással megadni a helyes válaszokat, kérdezze meg, „Milyen részei vannak a testünknek? Emlékszel, mit tanultunk korábban a testünkről?”.

Ugyanakkor, ha a gyermek nem rendelkezik kifejező nyelvi készséggel, mutassa be neki a testrészeket, például a fejet vagy a lábat előzetesen előkészített, szemléltető képeken.

- **A környezet elrendezése**

A helyet, ahol tanít, a gyermek személyisége mentén rendezze be! Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Készítse elő a jutalmazást szolgáló és tananyagokat, és tartsa magánál!

- **A figyelem felkeltése**

A foglalkozás indításakor a figyelem megragadásához olyan mondatokat használhat, mint „Úgy tűnik, készen áll a tanulásra, kezdjük el!”, „Kezdjünk bele!”. Annak érdekében, hogy a gyermekét aktivitásra sarkallja, példákkal magyarázza el neki, miért szükséges megtanulnia ezeket a területeket: „Ma a különleges tájainkról fogunk tanulni. Fontos, hogy megismerjük az intim területeinket, hogy testünk egészségesebb és tisztább le-

hessen. Tudni róluk a biztonságunk miatt is lényeges”. Ezzel egyidőben jutalmazható a gyermek részvétele a foglalkozáson olyan szóbeli dicséretekkel, mint „Nagyszerű! Szuper! Nagyon jó!” Ezután elkezdheti a munkát azáltal, hogy azt mondja: „Rendben, most már elkezdhetünk dolgozni!”.

Alkalmazás

1. tevékenység: Üljenek le egy kényelmes asztalhoz egymással szemben, egymás mellé, vagy L-alakban, és kezdje el mondani, hogy „Most az intim területeinkről fogunk tanulni. Kezdjük is el!”. Vonja magára a gyermeke figyelmét és fogjon bele a tanításba! Az előre elkészített, gyerekeket ábrázoló képeket tegye az asztalra, jól látható helyre. Kérdezze meg, „Hol vannak az intim területek?”, majd egyből mutassa is meg a száját a képen, „Az egyik különleges terület a szánk”. Várjon 3-5 másodpercet a gyermekének arra, hogy megismételje „A szánk” mondatot. Minden egyes tanulási szakasz végén dicsérje meg a gyermek együttműködését: „Nagyszerű vagy! Adj egy ötöst!”

Általánosítás- Monitorozás

Néhány nappal azután hogy abbahagyták a tanulást, figyelje meg gyermekét, és ellenőrizze, hogy emlékszik-e a tanult fogalmakra, miközben segít neki a napi teendőiben. Ha gyermeke emlékszik a tanultakra, és helyes választ ad, jutalmazza meg őt. Azonban ha gyermeke elfelejtette ezeket az ön által tanított fogalmakat, vagy rosszul válaszolt a kérdésére, akkor térjen vissza a feladathoz.

Felmérés és értékelés:

A gyermeke értékelésekor helyezzen elé egy új képet, és kérdezze: „Hol vannak a különleges területek?” Válaszolhat szóban vagy rámutatással és jutalmazza meg a helyes válaszokat, de ha gyermeke nem vagy hely-

telenül válaszol, ismétlje meg a feladatot. Határozza meg a teljesítményét az „Ismerem az intim testtájaimat” űrlapon.

*A számokkal jelölt oszlopok az Ön által végzett foglalkozások számát jelzik. A számok csak hozzávetőlegesek. Növelheti vagy csökkentheti az oszlopok számát az előzetes tanítás, a tanítás alatt és a megfigyelés során is a gyerek képzettségi szintjétől függően. Például, ahogy az a táblázatban is látható, az alkalmazás során a gyerekekkel ne értékeljen kétszer, és ne zárja le a folyamatot. Ha nem biztos benne, hogy a gyermeke elsajátította azt a készséget, amelyen épp dolgoznak, folytassa a munkát egészen addig, amíg meg nem győződik róla teljesen.

„Ismerem az intim testrészeimet” űrlap

A gyermek vezetéke és keresztnéve:

Utasítás: Hol találhatók az intim területeink?

Célzott intim területek	*Tanítás előtt			*Tanítás közben					*Megfigyelés	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. száj										
2. női mellkas										
3. nemi szervek										
4. far										

* Növelje az ülések számát a gyermek teljesítményének megfelelően. A helyes válaszokhoz plusz (+) jelet, a helytelen válaszokhoz mínusz (-) jelet tegyen.

Célkitűzés 3.5: Mutassa be a magánszférát más-más környezetben!

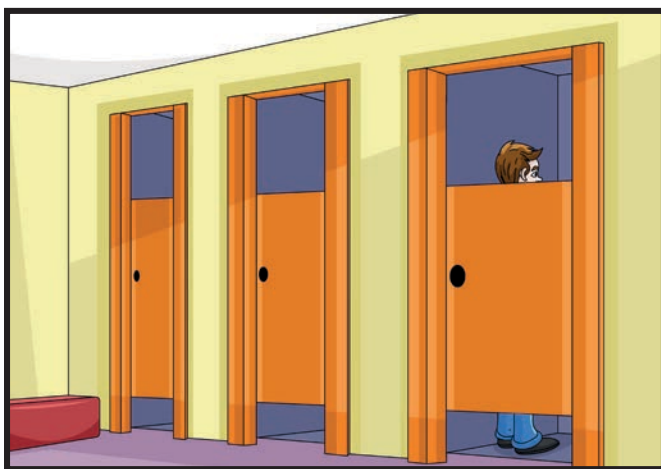
Tanítási módszer: egyidejű tanítás

Ismeretterjesztő anyagok/ Oktatási technológiák és anyagok: a könyvünkben

szerelő privát helyek: WC, fürdőszoba, a gyerekszoba, a szülők hálószobája, a bolti próbafülke, az öltözőkabin a parton és képanyagok az iskolai orvosi szobáról és más, a privát helyeken kívül eső területekről. Ellenőrizze a képek értelmezhetőségét!

PRIVÁT HELYEK

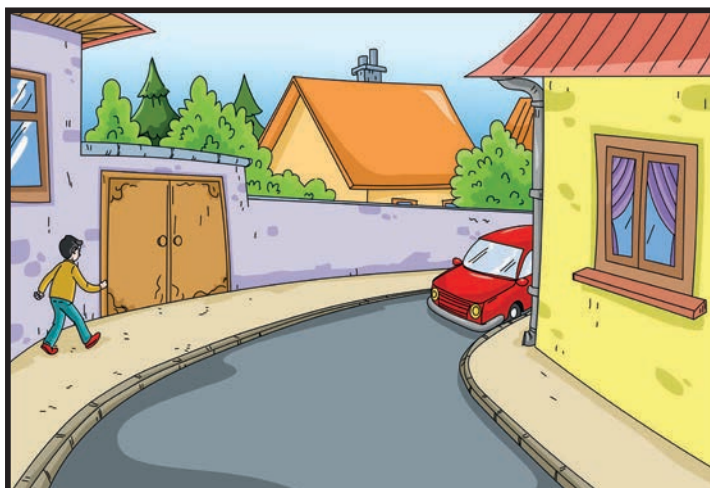

PRIVÁT HELYEK

PRIVÁT HELYEKEN KÍVÜL ESŐ TERÜLETEK

PRIVÁT HELYEKEN KÍVÜL ESŐ TERÜLETEK

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

„Képes gyermeke válaszolni az utasításokra és a kérdésekre?”, „Ismeri a test részeit?”, „Képes legalább 5 percig odafigyelni arra, amit mond vagy mutat neki?”. Ha a kérdésekre a válasza „Igen”, akkor elkezdhet dolgozni a képességeken. Amennyiben „Nem”, szakértő bevonásával először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása / Tanítást megelőző kiértékelés**

Üljön le a gyermekével szemben, mellette vagy L-alakban. Tegye a képeket vele szemben az asztalra. Magyarázza el a gyermeknek, hogy miért fontos megtanulni, melyek a privát helyek. „A privát hely az, ahol egyedül tudsz lenni és eldöntheted, hogy azt megosztod-e mással vagy sem”. Majd kérdezze meg, hol találhatók a privát helyek! Ha a gyermek kifejező nyelvi készséggel rendelkezik, hagyja, hogy a helyeket megnevezze vagy megmutassa! Ehhez használjon képeket a privát helyekről és a privát helyeken kívül eső területekről! Párosítson egyet-egy a két típusból! Tegyen fel olyan kérdést a gyermek szintjének megfelelően, mint „Mutass rá a privát helyre!/Melyik a privát hely?”.

Rögzítse gyermeke válaszait a „Más-más környezetben is tudom, mi a privát hely” úrlapon!

- **A környezet elrendezése**

A helyet, ahol tanít, a gyermek személyisége mentén rendezze be! Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Készítse elő a kellékeket, amelyeket használni fog és tartsa magánál! A jutalmazáshoz használt anyagokat tegye el a gyerek szeme elől!

- **A figyelem felkeltése**

A foglalkozás indításakor a figyelem megragadásához olyan mondatokat használhat, mint „Úgy tűnik, készen áll a tanulásra, kezdjük el!”, „Kezdjünk bele!”. Annak érdekében, hogy a gyermekét aktivitásra sarkallja, példákkal magyarázza el neki, miért fontos megtanulni, melyek a privát helyek: „A mai napon a magánszféra helyeit fogjuk megismerni más-más környezetben. Helyesen kell viselkednünk ezeken a privát helyeken. Ezeknek a helyeknek az ismerete hozzájárul ahhoz, hogy biztonságban érezzük magunkat és tiszteletben tartsuk az embertársainkat.” Ezzel egyidőben jutalmazható a gyermek részvétele a foglalkozáson olyan szóbeli dicséretekkel, mint „Nagyszerű! Szuper! Nagyon jó!”

Miután magyarázatot adott, tartson egy rövid eligazítást a gyermek szintjén, az ő előzetes tudása alapján. Amennyiben a gyermek nyelvileg képes kifejezni magát és elmondani a véleményét a témával kapcsolatban, tegyen fel neki kérdéseket, mint „Az otthonodban melyek a privát helyek? Az iskolában melyek a privát helyek?” Azonban ha a gyermek nyelvileg nem képes kifejezni magát, a szobák körbejárásával vagy a könyv képeinek használatával kezdje el magyarázni a helyeket más-más környezetben. Ezt követően kezdje el a tanulást: „Rendben, most már elkezdhetünk dolgozni!”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Más-más környezetben is tudom, mi a privát hely

Miután a gyermekkel leültek egymással szemben, egymás mellé vagy L-alakban egy asztalhoz, hívja fel a figyelmét azáltal, hogy azt mondja: „Most a privát helyekről fogunk tanulni más-más környezetben. Lássunk neki!” Rakja le a gyermek elé, számára jól látható helyre a következő helyeket ábrázoló képeket: WC, fürdőszoba, gyerekszoba, a szülők hálósobája, bolti próbafülke, öltözőkabin a parton és az iskolai orvosi szoba. Kérdezze meg, „Melyek a privát helyek?” és mutasson rá a WC képére, majd mondja „A WC privát hely.” Várjon 3-5 másodpercet, hogy gyermeke megismételje. Amennyiben gyermeke helyesen válaszol vagy rámutat a

WC képére, erősítse meg azáltal, hogy azt mondja: „Bravó, nagyon ügyes vagy!”. Ezután lépjen tovább a következő privát helyre, ami a „Fürdőszoba”. Ha gyermeke nem, vagy helytelenül válaszol, mutassa meg a helyes választ. Ismételje meg a folyamatot az összes privát területre. Ha nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, beszélgetés helyett alkalmazzon olyan módszert, amely során a gyermek képes elsajátítani melyek a privát helyek. Ehhez olyan képekre van szüksége, amelyek privát, illetve nem privát helyeket ábrázolnak. Tegyen egymás mellé egy privát helyet jelölő képet és egyet, ami nem tartozik ahhoz. A gyermek szintjének megfelelően kérje meg: „Mutasd meg a privát hely képét!/ Melyik a privát hely?”. Majd azonnal mutasson rá a helyes megfejtésre. Adjon 3-5 másodpercet a gyermeknek, hogy reagáljon-ami alapján adjon visszajelzést Ön is! Minden egyes tanulási szakasz végén dicsérje meg a gyermek együttműködését: „Milyen nagyszerű, hogy dolgoztál velem! Szuper vagy!”.

Általánosítás-monitorozás:

A tanulás befejezése után figyelje meg gyermekét, és ellenőrizze, hogy emlékszik-e a tanult fogalmakra, miközben segít neki a napi teendőiben, vagy amikor egy üzletben, otthon vagy az iskolában van. Ezenkívül győződjön meg arról, hogy egy másik személy a

gyermek bizalmi körén belül együtt dolgozik gyermekével ebben a kérdésben. (Például kérdezze meg, emlékszik-e ezekre a területekre, amikor egy rokonnal jár a bevásárlóközpontba). Ha gyermeke emlékszik a tanultakra, és helyes választ ad, jutalmazza meg őt. Azonban ha gyermeke elfelejtette ezeket az ön által tanított fogalmakat, vagy rosszul válaszolt a kérdésére, akkor térjen vissza a feladathoz.

Felmérés és értékelés:

Tegye fel a kérdést gyermekének, „Melyek a privát helyek?”. Ha a gyermek nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, helyezzen elé egy, a privát helyet ábrázoló és egy azon kívül eső képet, majd utasítsa, hogy „Mutasd meg, melyik a privát hely!/Melyik a privát hely?”. Rögzítse a válaszokat a „Más-más környezetben is tudom, mi a privát hely” űrlapon. Ha a gyermeke helyes választ ad, dicsérje meg!

„Más-más környezetben is tudom, mi a privát hely” űrlap

Tanuló vezeték- és keresztnéve:

Tanár vezeték- és keresztnéve:

Utasítás: Hol vannak a privát helyek?/Mutasd meg a privát helyeket!/Melyek a privát helyek?

Privát helyek	Tanítás előtt			Tanítás közben					Megfigyelés	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. WC										
2. Fürdőszoba										
3. Gyerekszoba										
4. Szülők hálószobája										
5. Próbafülke										
6. Öltözőkabin a strandon										
7. Iskolai privát helyek (orvosi szoba, öltöző stb.)										

* Az ülések száma változhat a tanuló teljesítményétől függően. A helyes válaszokat (+) jelöli, a válaszok hiányát vagy helytelen választ (-) jelöli.

Célkitűzés 3.6: Mutassa be a helyes és a helytelen magatartást privát helyeken és nem privát helyeken!

Tanítási módszerek és technikák:

Közvetlen tanítás

Használati eszközök/Tanítási technológi-

ák és anyagok: Képek a könyvből a következő helyekről: WC, fürdőszoba, gyerek saját szobája, szülők hálószobája, öltözőkabin a strandon, próbafülke, iskolai orvosi szoba, valamint helytelen és helyes magatartásokat ábrázoló vizuális anyagok privát helyeken és nem privát helyeken.

ELFOGADHATÓ VISELKEDÉSI FORMÁK PRIVÁT HELYEKEN

FÜRDŐSZOBA

WC

GYEREKSZOBA

SZÜLŐK HÁLÓSZOBÁJA

ÖLTÖZŐKABIN A STRANDON

ORVOSI SZOBA

PRÓBAFÜLKE

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

„Képes gyermeke válaszolni az utasításokra és a kérdésekre?”, „Képes legalább 5 percig odafigyelni arra, amit mond vagy mutat neki?”, „Képes utánozni Önt?”, „Ismeri a privát helyeket?”. Ha a kérdésekre a válasza „Igen”, akkor elkezdhet dolgozni a képességeken. Amennyiben „Nem”, szakértő bevonásával először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása / Tanítást megelőző kiértékelés**

Üljön le a gyermekével szemben, mellette vagy L-alakban. Tegye le a képeket vele szemben az asztalra. Kérje meg gyermekét, hogy mondja el, melyek a helyes és helytelen viselkedési formák a privát és nem privát helyeken. Megkérdezheti például: „Engedély nélkül beléphet a szülők hálószobájába?”. Ha gyermeke kifejező nyelvi készséggel rendelkezik, hagyja, hogy beszéljen ezekről a viselkedésmintákról, ha nem képes megnevezni, hagyja, hogy megmutassa azokat a képek segítségével. Rögzítse a válaszokat!

A környezet elrendezése

A helyet, ahol tanít, a gyermek személyisége mentén rendezze be! Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Készítse elő a kellékeket, amelyeket használni fog és tartsa magánál! A jutalmazáshoz használt anyagokat tegye el a gyerek szeme elől!

• A figyelem felkeltése

A foglalkozás indításakor a figyelem megragadásához olyan mondatokat használhat, mint „Úgy tűnik, készen áll a tanulásra, kezdjük el!”, „Kezdjünk bele!”. Annak érdekében, hogy a gyermekét aktivitásra sarkallja, példákkal magyarázza el neki, miért fontos megtanulni, melyek a privát helyek: „A mai napon arról fogunk tanulni, hogy melyek a helyes és megfelelő viselkedési formák privát helyeken és nem privát helyeken”.

Magyarázza el gyermekének, miért fontos tanulnia ezekről a viselkedési formákról, és hogy mit nyerhetnek általa. Rövid bevezetőként elevenítsük fel a gyermek jelenlegi tudását. „Ismételjük át, melyek a privát helyek (fürdőszoba, WC, saját szoba, szülők hálószobája, öltözőkabin a strandon, próbafülke, az iskolai orvosi szoba)!”. „Most megtanuljuk, mi a helyes viselkedés ezeken a helyeken”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Megtanulom a privát helyen való megfelelő viselkedést

A vizuális anyagok alapján ismertesse, melyek a megfelelő és helytelen viselkedési formák a privát helyeken. A kiemelendő viselkedések listája alább található.

1. Fürdőszoba: A zuhanyzás, tisztálkodás, szőrtelenítés és testünk ápolása céljából érinteni a testünket helyes magatartási forma.

2. WC: Pisilésre és kakilásra használjuk, zárjuk az ajtót magunk után.

3. Saját szoba: Ha egyedül vagyunk a szobánkban, valamint ha az ajtók zárva és a függönyök behúzva vannak, viselhetünk ruhát, de le is vehetjük azt. Úgy érhetünk a testünkhöz, ahogyan szeretnénk.

4. Szülők szobája: Elfogadható, hogy amennyiben engedélyt kapunk rá, kinyissuk a fiókot, szekrényt.

5. Öltözőkabin a strandon: Az uszodában és a tengerparton használhatjuk a kabinokat átöltözésre, miután becsuktuk magunk mögött az ajtót.

6. Próbafülke: A próbafülkét használhatjuk ruhák felpróbálására. Miután beléptünk, zárjuk be magunk mögött az ajtót.

7. Iskolai orvosi szoba: Helyes megkérni a nővért, hogy hagyja el az orvosi szobát, amíg átöltözünk ott. Miután egyedül maradunk, zárjuk be az ajtót.

A magyarázatok után dicsérje meg a gyermek együttműködését: „Milyen nagyszerű, hogy dolgoztál velem! Szuper vagy!”.

Megjegyzés: A gondozóknak előzetesen meg kell tanulniuk az iskola vezetése által azonosított privát helyeket.

Kezdje a tanítást a következőkkel: „Most egy másik feladat következik. Ebben a zsákban olyan képek vannak, amelyek a privát helyeken való helyes viselkedésformákat ábrázolják. Most kiveszünk egy kártyát, és megbeszéljük, hogy mi a helyes viselkedés a kiválasztott kártyán”. Majd vegyen ki egy kártyát a zsákból. Kérdezze meg gyermekétől, „Nézd meg a képet, és mondd el nekem mi a helyes viselkedés/ helyes-e ez a viselkedés?”. Ha gyermeke helyesen válaszol a kérdésre, jutalmazza meg. Ha gyermeke nem vagy helytelenül válaszol, magyarázza el, mi a megfelelő viselkedés.

2. tevékenység: Megtanulom a privát helyeken kívüli helyes viselkedést

A vizuális anyagok alapján ismertesse, melyek a megfelelő és helytelen viselkedési formák a nem privát helyeken. A kiemelő viselkedések listája alább található.

1. Fürdőszoba: A zuhanyzás, tisztálkodás, szőrtelenítés és testünk ápolása céljából érinteni a testünket helyes magatartási forma.

2. WC: Pisilésre és kakilásra használjuk, zárjuk az ajtót magunk után.

3. Saját szoba: Ha egyedül vagyunk a szobánkban, valamint ha az ajtók zárva és a függönyök behúzva vannak, viselhetünk ruhát, de le is vehetjük azt. Úgy érhetünk a testünkhöz, ahogyan szeretnénk.

4. Szülők szobája: Elfogadható, hogy amennyiben engedélyt kapunk rá, kinyissuk a fiókot, szekrényt.

5. Öltözőkabin a strandon: Az uszodában és a tengerparton használhatjuk a kabinokat átöltözésre, miután becsuktuk magunk mögött az ajtót.

6. Próbafülke: A próbafülkét használhatjuk ruhák felpróbálására. Miután beléptünk, zárjuk be magunk mögött az ajtót.

7. Iskolai orvosi szoba: Helyes megkérni a nővért, hogy hagyja el az orvosi szobát, amíg átöltözünk ott. Miután egyedül maradunk, zárjuk be az ajtót.

A magyarázatok után dicsérje meg a gyermek együttműködését: „Milyen nagyszerű, hogy dolgoztál velem! Szuper vagy!”.

ELFOGADHATÓ VISELKEDÉSI FORMÁK A PRIVÁT HELYEKEN KÍVÜL

WC

FÜRDŐSZOBA

SZÜLŐK SZOBÁJA

PRÓBAFÜLKE

ÖLTÖZŐKABIN A STRANDON

képet, és mondd el nekem mi a helyes viselkedés/ helyes-e ez a viselkedés?”. Ha gyermeke helyesen válaszol a kérdésre, jutalmazza meg. Ha gyermeke nem vagy helytelenül válaszol, magyarázza el, mi a megfelelő viselkedés.

Általánosítás–Monitorozás:

Figyelje meg, hogy gyermeke megfelelően alkalmazza-e a helyes és helytelen viselkedési formákat a privát helyeken és azokon kívül. Végezzen hasonló gyakorlatokat különböző környezetekben különböző személyekkel. Bizonyosodjon meg arról, hogy a gyermek elsajátította a tanultakat és képes azokat a mindennapi életben hasznosítani. Ha gyermeke nem képes a mindennapi életben helyesen viselkedni a tanulás befejezése után, akkor térjen vissza a feladathoz.

ORVOSI SZOBA

Kezdje a tanítást a következőkkel: „Most egy másik feladat következik. Ebben a zsákban olyan képek vannak, amelyek a privát helyeken kívüli helyes viselkedésformákat ábrázolják. Most kiveszünk egy kártyát, és megbeszéljük, hogy mi a helyes viselkedés a kiválasztott kártyán”. Majd vegyen ki egy kártyát a zsákból. Kérdezze meg gyermekétől, „Nézd meg a

Felmérés és értékelés

Ahhoz, hogy megítélje a gyermek teljesítményét, használjon különböző privát és privát helyeken kívüli képeket. Helyezzen 6 kártyát a zsákba, 3-at a privát helyeken

való helyes viselkedésről, 3-at a privát helyeken kívüli megfelelő viselkedésről. Kérje meg gyermekét, hogy vegyen ki egy kártyát a zsákból és mondja a következőket: „Nézd meg a képet, és mondd el nekem mi a helyes viselkedés/ helyes-e ez a viselkedés?”. Ha gyermeke helyesen válaszol a kérdésre,

jutalmazza meg valamivel, amit szeret. Ha gyermeke nem vagy helytelenül válaszol, akkor térjen vissza a feladathoz. A teljesítmény értékeléséhez használja a „Megtanulom a privát helyeken való helyes viselkedést” és a „Megtanulom a privát helyeken kívüli helyes viselkedést” űrlapokat.

„Megtanulom a privát helyeken való helyes viselkedést” űrlap

A gyermek vezeté- és keresztnéve:

Kívánt inger/utasítás: Mutasd meg a privát helyeken elvárható viselkedési formákat! Mi a helyes viselkedés ezen a képen? Nevezd meg!

Megfelelő viselkedés privát helyeken	Helyes válasz	Helytelen válasz	Magyarázatok
1. Fürdőszoba: A zuhanyzás, tisztálkodás, szőrtelenítés és testünk ápolása céljából érinteni a testünket helyes magatartási forma.			
2. WC: Pisilésre és kakilásra használjuk, zárjuk az ajtót magunk után.			
3. Saját szoba: Ha egyedül vagyunk a szobánkban, valamint ha az ajtók zárva és a függönyök behúzva vannak, viselhetünk ruhát, de le is vehetjük azt. Úgy érhetünk a testünkhöz, ahogyan szeretnénk.			
4. Szülők szobája: Elfogadható, hogy amennyiben engedélyt kapunk rá, kinyissuk a fiókot, szekrényt.			
5. Öltözőkabin a strandon: Az uszodában és a tengerparton használhatjuk a kabinokat átöltözésre, miután becsuktuk magunk mögött az ajtót.			
6. Próbafülke: A próbafülkét használhatjuk ruhák felpróbálására. Miután beléptünk, zárjuk be magunk mögött az ajtót.			
7. Iskolai orvosi szoba: Helyes megkérni a nővért, hogy hagyja el az orvosi szobát, amíg átöltözünk ott. Miután egyedül maradtunk, zárjuk be az ajtót.			

„Megtanulom a privát helyeken kívüli helyes viselkedést” űrlap

A gyermek vezeté- és keresztnéve:

Kívánt inger/utasítás: Mutasd meg a privát helyeken kívül elvárható viselkedési formákat!

Mi a helyes viselkedés ezen a képen? Nevezd meg!

Megfelelő viselkedés privát helyen kívül	Helyes válasz	Helytelen válasz	Magyarázatok
1. Fürdőszoba: Amennyiben a fürdőszoba ajtaja zárva van, ne kopogjunk be. Amennyiben hangokat hallunk a fürdőszobából, ne menjünk be.			
2. WC: Amennyiben a WC ajtaja zárva van, ne kopogjunk be. Amennyiben hangokat hallunk a WC-ből, ne menjünk be.			
3. Szülők szobája: Ne menjünk be a szülők szobájába, ha zárva van az ajtó. Helyénvaló kopogni és megvárni a választ, mielőtt belépünk.			
4. Öltözőkabin a strandon: Ha uszodába vagy strandra megyünk, átöltözéshez kötelező az öltözőkabin használatát. Amennyiben zárva van az ajtó, először kopogjunk. Amennyiben hangokat hallunk kiszűrődni, ne nyissunk be. Amennyiben foglalt a kabin, a várakozás a helyes magatartás.			
5. Öltözőkabin a strandon: Az uszodában és a tengerparton használhatjuk a kabinokat átöltözésre, miután becsuktuk magunk mögött az ajtót.			
6. Próbafülke: Ha egy boltban fel akarunk próbálni egy ruhadarabot, kötelező a próbafülkét használni. Ha zárva van a próbafülke ajtaja, először kopogtassunk. Amennyiben hangokat hallunk kiszűrődni, ne menjünk be. Amennyiben a próbafülke foglalt, a várakozás a helyes magatartás.			
7. Iskolai orvosi szoba: Kopogjunk, mielőtt belépünk az iskolai orvosi szobába. Amennyiben van bent valaki, várjuk meg, amíg az illető távozik. A helyiség használatához szükséges, hogy a tanárunktól engedélyt és támogatást kapjunk.			

Magyarázatok és megfontolások:

Amennyiben a gyermek rendelkezik a fentiekén kívüli egyéb privát helyekkel, folytassuk a tanulási folyamatot, amelyben elsajátítja a helyes viselkedési formákat az adott privát helyen.

Célkitűzés 3.7: Tanítsa meg gyermekét mások intim szférájának tiszteletben tartására! Tanítási módszerek és technikák: Közvetlen tanítás

Használati eszközök/tanítási technoló-

giák és anyagok: Olyan képek, amelyek a következő helységeket ábrázolják: WC, fürdőszoba, a gyermek saját szobája, a szülők hálószobája, próbafülke, öltözőkabin a strandon és az iskolai orvosi szoba.

WC

FÜRDŐSZOBA

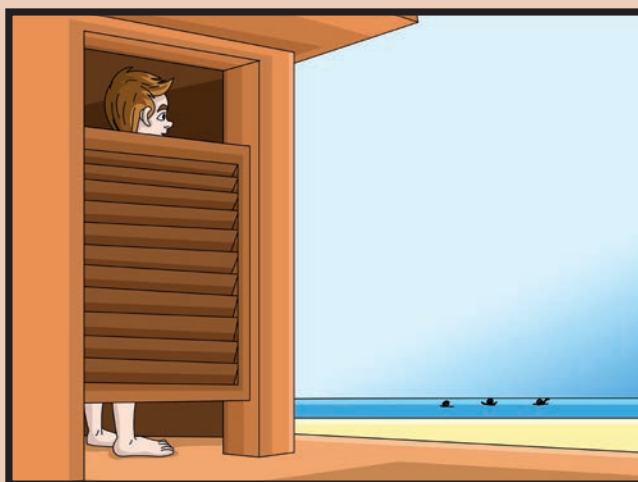
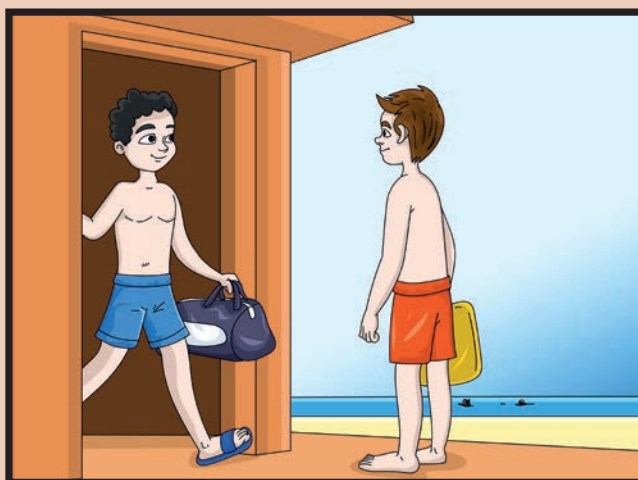
A GYEREK SAJÁT SZOBÁJA

A SZÜLŐK SZOBÁJA

ÖLTÖZŐKABIN A STRANDON

PRÓBAFÜLKE

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

„Képes a gyermek az olyan magatartások megkülönböztetésére, amelyek a magánszféra kivívását, a privát helyeket, a különböző környezetekben lévő privát helyeket és a privát helyeken és azokon kívül eső megfelelő és helytelen magatartásokat támogatják?”, „Képes legalább 5 percig odafigyelni arra, amit mond vagy mutat neki?”, „Képes gyermeke válaszolni az utasításokra és a kérdésekre?”. Ha a kérdésekre a válasza „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben a kérdésekre a válasz „Nem”, szakértő bevonásával először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Dolgozzon egyénileg a gyermekkel. A magatartás tanulásához használják a megnevezett viselkedést bemutató képeket magazinokból, újságból stb. Legyen köztük WC, fürdőszoba, a gyermek saját szobája, a szülők hálósobája, öltözőkabin a strandon, próbafülke és iskolai orvosi szoba. Győződjön meg arról, hogy a képek a gyermek számára értelmezhetők. Miközben megmutatja

a gyermeknek a privát helyet bemutató képet, tegye fel a következő kérdést: „Hogyan viselkedjünk helyen?”. Az űrlapon jegyezze le a gyermek válaszait. Jutalmazza meg a helyes válaszokat. Amennyiben a gyermek nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, úgy használjon privát helyeken bemutatott helyes és helytelen viselkedést ábrázoló képeket, és kérdezze meg: „Hogyan kell viselkednünk, amikor használni akarjuk a helyet? Ha gyermeke helyesen válaszolt a kérdésre, jutalmazza meg.

A környezet elrendezése

A helyet, ahol tanít, a gyermek személyisége mentén rendezze be! Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Készítse elő a kellékeket, amelyeket használni fog és tartsa magánál! A jutalmazáshoz használt anyagokat tegye el a gyerek szeme elől!

- **A figyelem felkeltése**

A foglalkozás indításakor a figyelem megragadásához olyan mondatokat használhat, mint „Úgy tűnik, készen áll a tanulásra, kezdjük el!”, „Kezdjünk bele!”. Magyarázza el gyermekének, miért tanul-mányozza ezt a viselkedésmódot és miért fontos, hogy elsajátítsa ezeket a képességeket. Használja a

következő kijelentéseket: „A mai napon arról fogunk tanulni, hogy hogyan tartsuk tiszteletben mások magánszféráját. Embertársaink magánterületének tiszteletben tartása hozzájárul ahhoz, harmonikusabban éljünk a társadalomban”. A tanulás alatt jutalmazza a gyermekt szóbeli dicsérettel, mint például „Nagyszerű vagy! Bravó!”

Miután magyarázatot adott, tartson egy rövid eligazítást a gyermek szintjén, az ő előzetes tudása alapján. Amennyiben a gyermek rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, kérje ki a véleményét a témáról. Felteheti a következő kérdéseket: „Milyen szobák vannak az otthonunkban? Ki használhatja ezeket a szobákat? Meg tudod mondani, hogy az iskolában milyen helységek vannak?” Amennyiben a gyermek nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, úgy helyezzünk le elé iskolai és otthoni környezetben lévő különböző helyszíneket ábrázoló képeket, és azok mentén magyarázzuk el neki, hogy ki és mire használhatja az adott életteret. Ezt követően kezdje el a tanulást: „Rendben, most már elkezdhetünk dolgozni!”.

Alkalmazás

1.tevékenység: Ismerem a privát helyeket; Tiszteletben tartom mások intim szféráját

Miután kényelmesen elhelyezkedtek, kezdje a tanítást a következőkkel: „Most megtanuljuk, hogyan tartsuk tiszteletben a veled együtt élők magánszféráját”.

1. Fénykép a gyermek saját szobájáról: Mutassa meg gyermekének a saját szobájáról készült fotót az előre előkészített albumból. Mondja: „Ez a szoba a tiéd, a te privát tered. Most mondd el, hogy kihez tartozik ez a szoba? ”. Fogadja el gyermeke válaszát, ha azt mondja például, hogy az „Enyém”. vagy „Az én privát terem.” vagy minden olyan viselkedését, amellyel saját magára utal, és jutalmazza meg valami olyannal, amit szeret. Második lépésként mondja gyermekének: „Amikor a szoba ajtaja be van zárva, másoknak kopogniuk kell, hogy bejöhessenek.” majd kérdezze meg: „Mit kell tenni, ha a szoba ajtaja be van zárva?” Ha gyermeke azt mondja: „Kopogni kell az ajtón.” vagy kézzel kopogtat az ajtón, jutalmazza meg gyermekét valamivel, amit szeret. Harmadik lépésként mondja: „Most játszunk egy játékot!” és menjen a gyermek szobájába, majd mondja a következőt: „Menj be a szobádba, és zárd be az ajtót.” Ezután kopogtasson a

zárt ajtón, és azonnal mondja: „Várom, hogy beengedj a szobádba. Addig várakozom az ajtó előtt, amíg azt nem mondod, hogy bejöhetek.” Ismételve meg ezt a játékot többször, és amikor bekopog az ajtón, és gyermeke azt mondja: „Bejöhetsz!” vagy „Gyere be!”, jutalmazza meg gyermekét valamivel, amit szeret, ha nem válaszol, akkor ismételjék tovább a feladatot.

2. Fénykép a szülők hálósobájáról: Mutasson egy fotót a hálósobájáról az előre előkészített albumból. Mondja: „Ez a szoba anyához és apához tartozik (egyedülálló szülő esetén ez a szülő szobája). Ez a szoba anya és apa privát területe. Most mondd el, hogy kikhez tartozik ez a szoba? ”. Fogadja el gyermeke válaszát, ha azt mondja például, hogy az „Szüleimé” vagy ha rámutat a szüleire, és jutalmazza meg valami olyannal, amit szeret. Ha nem vagy helytelenül válaszol, akkor ismételjék meg a feladatot. Folytassák a második lépéssel; mondja a következőt „Most játsszunk egy játékot!” majd menjenek a hálósoba ajtaja elé. Ekkor mondja azt, hogy: „Most bemegyek. Azt szeretném, ha kopognál az ajtón, és kinyitnád, miután azt mondtam, hogy gyere be.” és lépjen be a szobába. Ügyeljen arra, hogy gyermeke az ajtó előtt maradjon. Amikor gyermeke először kopogtat az ajtón, ne válaszoljon. De ami-

kor másodszor kopogtat, mondja azt, hogy: „Gyere be!”. Ha gyermeke csak a megfelelő válasz esetén lép be a szobába, akkor jutalmazza meg gyermekét valami olyannal, amit szereti. Ha gyermeke nem vagy helytelenül reagál, akkor ismételjék meg a feladatot.

3. Fénykép a WC-ről: Mutasson olyan fotót, amelyen egy WC látható. Ez egy közös privát terület a gyermek, a szülők, a testvérek és a hazaérkező vendégek számára. Kezdje a tanítást a következővel: „Most játsszunk egy játékot!” majd menjenek el a WC-re. Mondja a gyermekének, hogy „Most bemegyek és bezárom az ajtót. Azt szeretném, ha kopognál az ajtón, és ha azt mondom, hogy „Foglalt!”, akkor nem szabad kinyitnod az ajtót. Várnod kell, amíg kijövök és utána bemehetsz!” Ha gyermeke vár, amikor azt hallja, hogy „Foglalt”, jutalmazza meg őt valamivel, amit szeret. Ha azonban gyermeke kinyitja az ajtót, vagy megpróbál bejutni, annak ellenére, hogy Ön azt mondta, hogy „Foglalt”, folytassa a tanítást.

4. Ismételjék meg a tanulási folyamatot a fürdőszoba, a próbafülke, a strandon lévő öltözőkabin és az iskolai orvosi szoba esetében is. Amikor gyermeke helyesen végre hajtja a feladatot, jutalmazza meg valamivel, amit szeret. Ha azonban gyermeke helytelenül

reagál vagy nem ad választ, ismétlje meg a feladatot.

Általánosítás–Monitorozás:

Figyelje meg, hogy gyermeke megfelelően alkalmazza-e a helyes és helytelen viselkedési formákat a privát helyeken és azokon kívül. Végezzen hasonló gyakorlatokat különböző környezetekben különböző személyekkel. Bizonyosodjon meg arról, hogy a gyermek elsajátította a tanultakat és képes azokat a mindennapi életben hasznosítani. Ha gyermeke nem képes a mindennapi életben helyesen viselkedni a tanulás befejezése után, akkor térjen vissza a feladathoz.

Felmérés és értékelés

A gyermek teljesítményének értékeléséhez készítsen elő különböző képeket a szobá-

járól, WC-ről, fürdőszobáról, a szülők szobájáról, próbafülkéről, a strandon lévő öltözőkabinról, iskolai orvosi szobáról. A képek felmutatása közben kérdezze meg a gyermektől: „Mit tegyünk, ha használni akarjuk a/az-t?”. Amennyiben a gyermek nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, mutassunk képeket privát helyeken való helyes és helytelen viselkedésekről és tegyük fel a következő kérdést: „Hogyan viselkedjünk, ha használni akarjuk a/az-t?”. A gyermek válaszait jegyezzük fel a „Tiszteletben tartom mások intim szféráját” úrlapon. A gyermek helyes válaszát dicsérjük meg. Végezzen hasonló gyakorlatokat az otthoni privát helyeken több különböző személy bevonásával (testvérek, nagyszülők, vendégek az otthonban, stb.).

„Tiszteletben tartom mások intim szféráját” úrlap

A gyermek vezeték- és keresztnéve:

Tanár vezeték- és keresztnéve:

Kívánt inger/utasítás: „Mit tegyünk, ha használni akarjuk a/az-t?"/„Hogyan cselekedjünk, ha használni akarjuk a/az-t? Mutasd meg!”

Megfelelő viselkedés a privát helyeken	Helyes válasz	Helytelen válasz	Magyarázatok
1. Kopog az ajtón, amikor belép a szülők hálószozájába.			
2. Kopog az ajtón, amikor belép a WC-be.			
3. Kopog az ajtón, amikor belép a próbafülkébe.			
4. Engedélyt kér, amikor valaki más kertjébe lép.			
5. Kopog az ajtón, amikor belép az WC-be az iskolában.			

Magyarázatok és megfontolások:

Amennyiben a gyermek rendelkezik a fentiekén kívüli egyéb privát helyekkel, folytassuk a tanulási folyamatot, amelyben elsajátítja a helyes viselkedési formákat az adott privát helyen.

The background is a solid orange color. On the left, there is a large white circle. A thin white arc curves from the top center towards the bottom right. A small white dot is located on this arc. In the top left corner, there is a black shape. On the right side, there is a solid black circle.

ÖNÁLLÓSÁG TÁMOGATÁSA
AZ ÖNELLÁTÓ KÉSZSÉGEK
GYAKORLÁSA SORÁN

4

4. ÖNÁLLÓSÁG TÁMOGATÁSA AZ ÖN- ELLÁTÓ KÉSZSÉGEK GYAKORLÁSA SORÁN

E fejezet két cél elérésére irányul. Elsődleges célja, hogy átadja az önellátásban való támogatáskor felmerülő szerepekkel és felelősségi körökkel kapcsolatos ismereteket, másodlagos célja pedig az önellátáshoz szükséges készségek, kompetenciák biztosítása.

AMIT A GONDOZÓKNAK TUDNI KELL

Célkitűzés 4.1: Magyarázza el az önellátásban való támogatáskor felmerülő szerepeket és felelősségi köröket!

A gondozó szerepe és felelőssége az önellátásban való támogatásban

Az értelmi fogyatékossgal élő személyek oktatásának fő célja annak biztosítása, hogy a fogyatékossgal élők el tudják végezni a mindennapi önellátó feladataikat. Ebben a folyamatban a családnak/gondozónak, valamint az oktatóknak is jelentős szerepe és felelőssége van. A gyerekek a nap nagy részét otthon töltik a családjukkal vagy gondozóval. Ezért az iskolában tanultakat a családnak, gondozónak támogatni kell, és részt kell venniük gyermekeik oktatásában.

Az gondozók szerepe és felelőssége az önellátás támogatásában: az egyén tudatosságának növelése az önellátás terén, az önellátási készség modellezése, létrehozni

az önellátás támogatásának lehetőségeit, együttműködés az egyénnel, miközben önellátó tevékenységet végez, és visszajelzést ad az egyén teljesítményéről. Az önellátó készségek szempontjából három alapvető fontos tényező a sérthetetlenség, a bizalmasság és a fedettség. A sérthetetlenség arra utal, hogy az egyén saját teste érinthetetlen, a bizalmasság az egyén privát területe, és hogy ne ossza meg mással a testével kapcsolatos változásokat, cselekvéseket és eredményeket a társas környezetben. A fedettség viszont arra a tényre utal, hogy az egyén testéhez nem férhet hozzá egy másik személy. Ezt a három tényezőt az önellátó készségek megszerzésével kapcsolatos tanulmányokban betöltött szerepekben és felelőségekben figyelembe kell venni.

TEVÉKENYSÉGEK

Célkitűzés 4.2: Az önellátási készségek megszerzése serdülőkorban.

(Az önellátó készségek több, különböző részkészségből állnak. Alább található néhány olyan önellátó készség tanítási folyamatmintája, mint az alsónemű viselése, zuhanyzás és szőrtelenítés.)

Célviselkedés: Alsóneműt viselek.

Utasítási módszerek és technikák:

Egyidejű rávezető utasítás

Használati Eszközök/Tanítási technológiák és anyagok:

Egy alsónemű a gondozónak és a gyermeknek. Úszódressz, bikini, harisnya stb. úgy, hogy az a gondozó és a gyermek intim testrészeit fedje.

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

Győződjön meg arról, hogy a saját és a gyermek intim testrészei eltakarásra kerüljenek a munka során (bikini, úszóruha, harisnya stb. viselése által). „Képes gyermeke megkülönböztetve reagálni az utasításokra és a kérdésekre?”, „Képes legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat neki?”, „Tudja utánozni Önt?”. Amennyiben „Nem”, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Dolgozzon egyénileg a gyermekkel. A gyermek teljesítményének kiértékeléséhez az „Alsóneműt viselek” űrlap használandó, amely tartalmazza az alsónemű viselés készségének elemzését. Mondja a következőt: „Vedd fel az alsóneműdet!”. A készség végrehajtását a megfelelő lépésnél jelezni kell: (+) képes kivitelezni, (-) nem képes kivitelezni.

- **A környezet megteremtése**

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez igazodva kell kialakítani otthonukban. A tanítás helyszínéül szolgálhat a gyermek saját szobája. Távolítsa el a játékokat, technológiai eszközöket (telefon, tablet stb.) és az olyan tárgyakat, amelyek elvonják a gyermek figyelmét. Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről. Az eszközöket a gyermek testmagasságának megfelelően kell elhelyezni. Álljanak egymás mellett. A tanítás során használt segédeszközöket olyan helyen tartsa, ahol azok nem zavarják a gyermek figyelmét. Ha gyermeke nem képes állva dolgozni, akkor üljön le a szobában.

- **A figyelem felhívása**

Használjon figyelemfelkeltő mondatokat, mint „Úgy tűnik, készen állsz. Kezdjük!”. Ezen a ponton a gyermek motiválása érdekében magyarázza el neki, hogy miért tanulja ezt a készséget és mit nyerhet az elsajátításával. Mondja a következőt: „Csak te láthatod és érintheted meg a nemi szerveidet. Valaki talán meg akarja fogni a nemi szerveidet, de ez helytelen érintés. Azért kell alsóneműt viselnünk, hogy eltakarjuk a nemi szervünket és hogy tiszták legyünk.”. Mondja el gyermekének, hogy az alsónemű viselése higiéniai szempontból is fontos és hogy minden nap cserélni kell, majd a gyermek

szintjének megfelelően röviden elevenítse fel a készséggel kapcsolatban korábban megszerzett tudást.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Alsóneműt viselek.

Mivel a készség tanítása során Ön lesz a modell, győződjön meg arról, hogy minden, Ön által használt eszközből kettő darab áll rendelkezésre. A készségfejlesztés során Önnek és gyermekének a magánélet szobáinak megfelelően kell öltözniük, és az intim testrészeknek eltakarva kell lenniük. A gyakorlás során használt alsóneműt a ruhán kívül viseljék. Álljanak egymás mellé. Hívja fel a gyermek figyelmét a tanulásra és mondja: „Most alsóneműt fogunk viselni”. Ezt követően kérje meg, hogy alaposan figyelje meg és utánozza Önt. Aztán fő utasításként mondja: „Vedd fel az alsóneműt.” „Először

vedd elő az alsóneműt!”. Ez lesz az első utasítás mint a készség végrehajtásának első lépése. Ezt követően azonnal válassza ki a saját gyakorló alsóneműjét (az intim területet el kell takarni: bikini, úszóruha, harisnya stb.). Várjon 3–5 másodpercet, amíg a gyermek is magához veszi a sajátját. Ha nála van az alsóneműje, jutalmazza meg a gyermeket valamilyen, neki megfelelő jutalommal (keksz, csokoládé, játék, dicséret stb.). Ha gyermeke nem vagy rosszul hajtja végre a feladatot, segítsen neki elővenni az alsóneműjét az utasítást követően. A készség további lépésein végighaladva ismételje meg a fenti folyamatot. Minden egyes lépés végeztével jutalmazza meg a gyermeket, amiért együttműködik Önnel. A tanítási folyamat végeztével beszélgessen vele az alsónemű viselésének készségével kapcsolatban a vizuális anyag segítségével.

Használhatja a következő képeket az alsóneműviselési készség elsajátításához.

A derékrésznél tartja az alsóneműt.

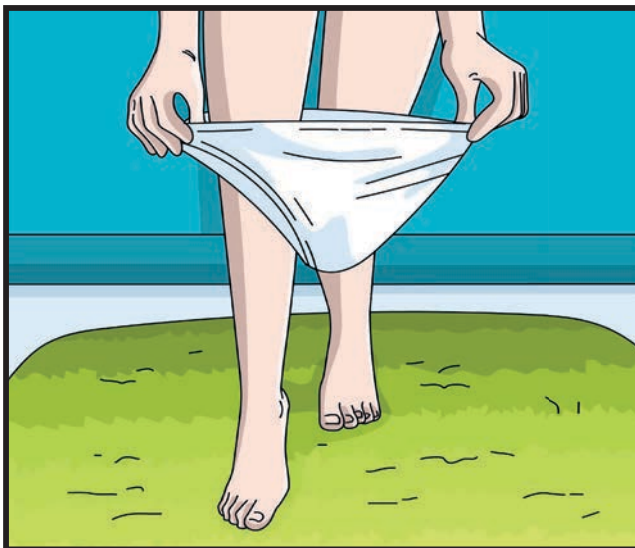
Az alsóneműt a címkének megfelelően tartja.

Hajlítva felemeli a lábát.

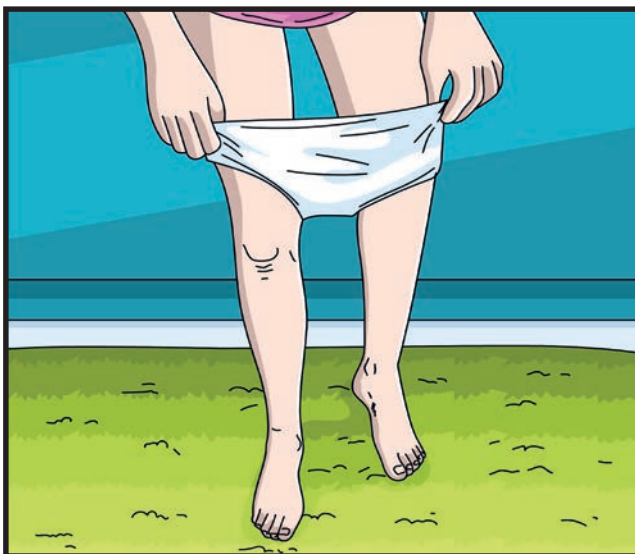
**Beleteszi a lábát az
alsónemű megfelelő
nyílásába.**

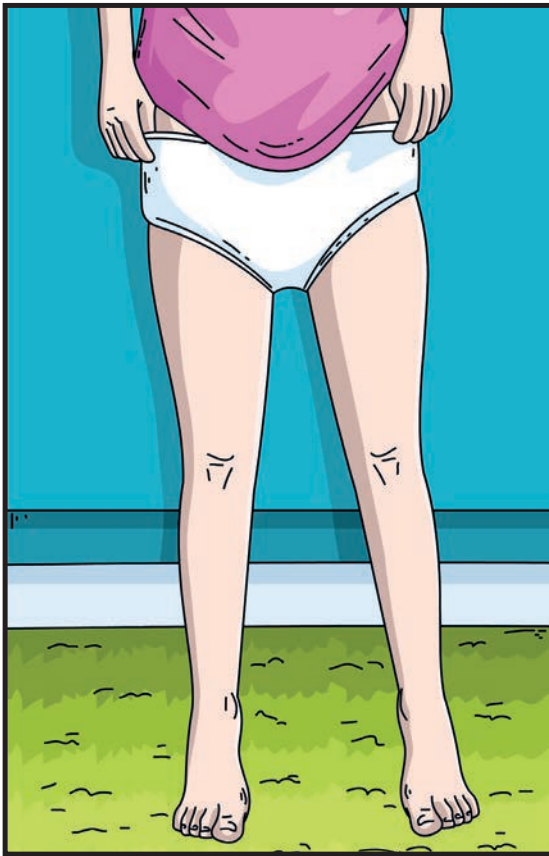
**Hajlítva felemeli
a másik lábát.**

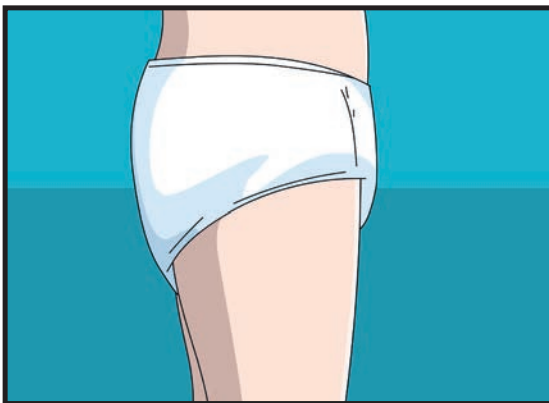
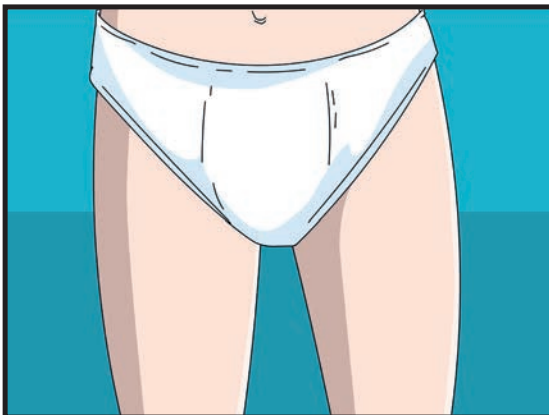
**Beleteszi a lábát az
alsónemű megfelelő
nyílásába.**

**Áthúzza az alsóneműt
a csípő kiszélesedő
részén.**

**A derékra helyezi
az alsóneműt.**

Általánosítás–Monitorozás:

A készség általánosításához használjon különböző alsóneműket. Vezesse a gyermeket a folyamatban, hogy képessé váljon az alsónemű felvételére az Ön segítségével nélkül is, valamint ha az alsóteste meztelen. Az ellenőrzés két okból fontos. Egyrészt azért, hogy a gyermek ne felejtse el a tanultakat, másrészt pedig, hogy mérhető legyen az, hogy hasznosítani tudja-e a készséget a mindennapi életben is. A gyermek jellegze-

tességeinek és szükségleteinek megfelelően időközönként (például hetente vagy havonta) végezzen utókövetéses tanulmányt.

Kiértékelés és megítélés:

Értékelje a gyermek teljesítményét a tanítás előtt, közben és után. Végezze el a megfelelő előkészületeket és kérje meg a gyermeket: „Vedd fel az alsóneműdet!”. A gyermek teljesítményének kiértékeléséhez használja az „Alsóneműt viselek” űrlapot.

„Alsóneműt viselek” űrlap

A gyermek vezeték- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Vedd fel az alsóneműdet!

A készség lépései	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
A derékrésznél tartja az alsóneműt.										
Az alsóneműt a címkének megfelelően tartja.										
Hajlítva felemeli a lábát.										
Beleteszi a lábát az alsónemű megfelelő nyílásába.										
Hajlítva felemeli a másik lábát.										
Beleteszi a lábát az alsónemű megfelelő nyílásába.										
Áthúzza az alsóneműt a csípő kiszélesedő részén.										
A derékra húzza az alsóneműt.										

Magyarázatok és megfontolások:

Győződjön meg arról, hogy a használni kívánt alsónemű tiszta. Magyarázza el gyermekének, hogy minden reggel, a reggeli rutin részeként, minden fürdésnél, valamint minden egyéb helyzetben (bevizelés, leönti magát stb.) cserélje le az alsóneműjét. Minden egyes lépés végeztével jutalmazza meg a gyermeket, amiért együttműködik Önnel. A jutalom bármi lehet, amit gyermeke szeret. Például támogathatja gyermekét olyan mondatokkal, mint például: „jól sikerült, nagyon jó vagy, nagyon jól teljesítesz”, mondhatjuk, hogy a feladatok elvégzése után olyan tevékenységet végezhet, amelyet szeret, vagy megerősítésként adhatunk neki valamilyen kis édességgel, amit a gyerek szeret.

Célviselkedés: önálló zuhanyzás elsajátítása

Utasítási módszerek és technikák:
egyidejű rávezető utasítások

Használati Eszközök/Tanítási technológiák és anyagok: Egy törülköző, sampon, fürdőszivacs és tusfürdő vagy szappan. Viseljen fürdőruhát, bikinit stb. a gondozó, és a gyermek intim testrészeinek eltakarása érdekében.

A készség lépései példaként kerültek megadásra az Alkalmazás részben, ezeket a gondozó otthon hajtja végre. A fizikai kör-

nyezet alapján a készséget lépésenként, szakértők támogatásával kell végrehajtani. A feladat végrehajtása során a gondozó bikinit, fürdőruhát vagy harisnyát visel az intim testrészek eltakarása érdekében. Nagyon fontos biztosítani, hogy a gyakorlat végrehajtása közben a gyerekek intim testrészei is eltakarássra kerüljenek.

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

„A gyermek képes megkülönböztetve reagálni utasításokra és kérdésekre?“, „Tudja Önt utánozni?“, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?“ Amennyiben a válasz „Igen“, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Dolgozzon egyénileg a gyermekkel. A gyermek teljesítményének kiértékeléséhez az „Zuhanyzás” űrlap használandó, amely tartalmazza a zuhanyzás készségének elemzését. A folyamat a következő felszólítással indul: „Zuhanyozz le!/Fürödj meg!“. A készség végrehajtását a megfelelő lépésnél jelezni kell: (+) képes kivitelezni, (-) nem képes kivitelezni.

A lépések helyes végrehajtásához használja a könyv képeit.

- **A környezet megteremtése**

A foglalkozást a gondozó a gyermekével otthonuk fürdőszobájában hajtja végre. A gyermek személyes szükségleteire és jellegzetességeire tekintettel kell lenni, annak megfelelően helyezkedjen el a gyermek mellett vagy vele szemben. A tanításhoz használt eszközöket és segédanyagokat olyan helyen kell elhelyezni, hogy azok ne zavarják a gyermek figyelmét. Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről. Az eszközöket a gyermek testmagasságának megfelelően kell elhelyezni. A feladatok állva kerülnek végrehajtásra (vagy ülve abban az esetben, ha a gyermek otthonában van lehetőség ülve fürdeni). Amennyiben a gyermek képtelen álló helyzetben tanulni, úgy természetesen leülhetnek a fürdőszobában.

- **A figyelem felhívása**

Használjon figyelemfelkeltő mondatokat, mint „Úgy tűnik, készen állsz. Kezdjük!”. Ezen a ponton a gyermek motiválása érdekében magyarázza el neki, hogy miért tanulja ezt a készséget és mit nyerhet az elsajátításával. Mondja a következőt: „Egészségünk érdekében fontos, hogy tisztán tartsuk magunkat. Ha nem fürdünk, akkor rossz szagunk lesz.”. Majd mondja azt, hogy: „Annak érdekében, hogy ápoltak és egészségesek legyünk, rendszeresen meg kell tisztítani a testünket”. A gyermek ösztönzését és a készség elsajátításának fontosságának elmagyarázását követően tömören összegezve elevenítse fel a témával kapcsolatos előzetes tudását a gyermek készségeinek megfelelően. A tanítás megkezdéséhez mondja a következőt: „Rendben, kezdhetjük.”

Alkalmazás:

2. tevékenység: A zuhanyzás/fürdés lépései

Álljon a gyermek mellé. Vonja magára a figyelmet a következő mondattal: „Most megtanuljuk, hogyan zuhanyozzunk”. Kérje meg a gyermeket, hogy figyeljen és utánozza Önt. Ezt követően utasítsa őt: „Zuhanyozz le!”. Ahogyan a készség részletes bontása is mutatja, első lépésként hangozzon el: „Vedd le a ruháidat!”. Ezt követően a gondozó azonnal hajtsa végre helyesen az első lépést. Adjon 3–5 másodpercet a gyermeknek, hogy végrehajtsa a feladatot. Amennyiben a gyer-

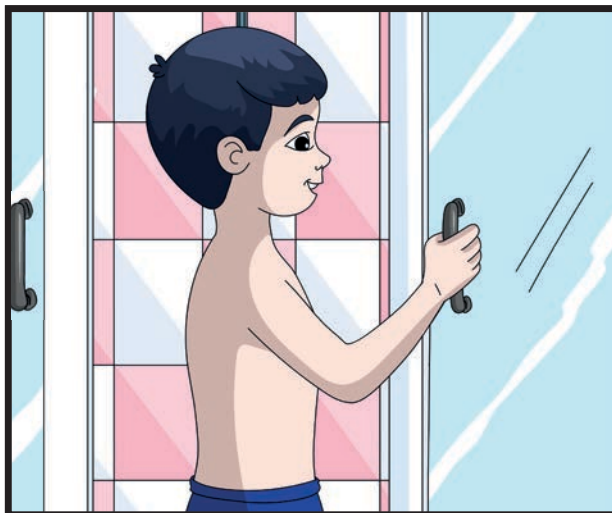
mek helyesen cselekszik a ruhái megfelelő módon történő levételével, jutalmazza meg őt oly módon, ami a gyermek számára értékes (keksz, csokoládé, játék, szóbeli dicséret stb.). Amennyiben a gyermek nem helyesen vagy egyáltalán nem cselekszik, ismételje el az utasítást és megfelelő fizikai stimulussal vegye rá a gyermeket, hogy vegye le a ruháját. Hasonlóan járjon el az elemzés további lépéseinél. Minden egyes tanulási szakasznál fontos, hogy Önnel együttműködve dolgozzon. Miután vége a tanítási folyamatnak, beszélgessen a gyermekkel a zuhanyzásról a vizuális ábrák segítségével.

A zuhanyzás lépései

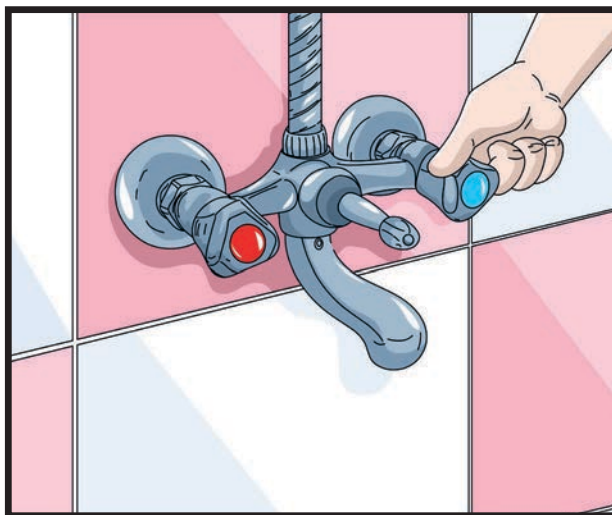
Leveszi a ruháit.

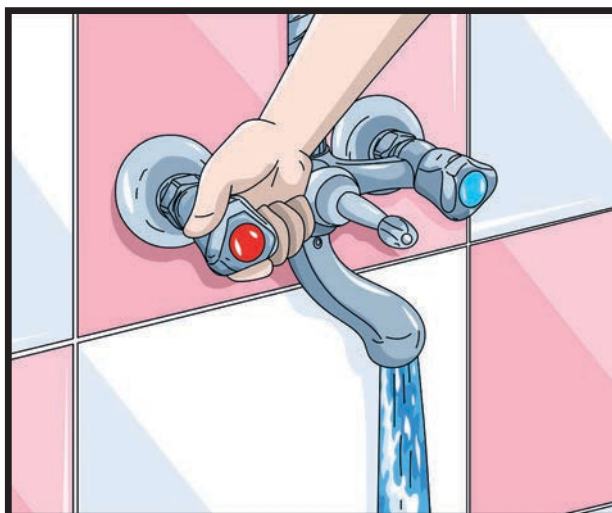
**Belép a zuhanykabinba
/fürdőkádba.**

Megnyitja a csapot.

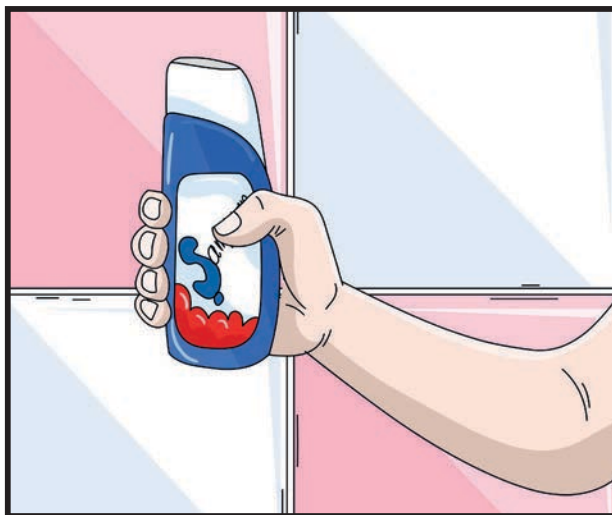
**Beállítja a megfelelő
vízhőmérsékletet.**

Bevizezi a fejét.

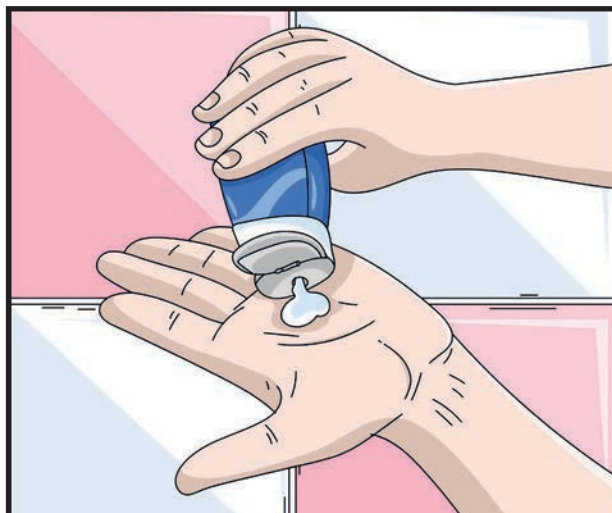
**Kézbe veszi a
samponos flakont.**

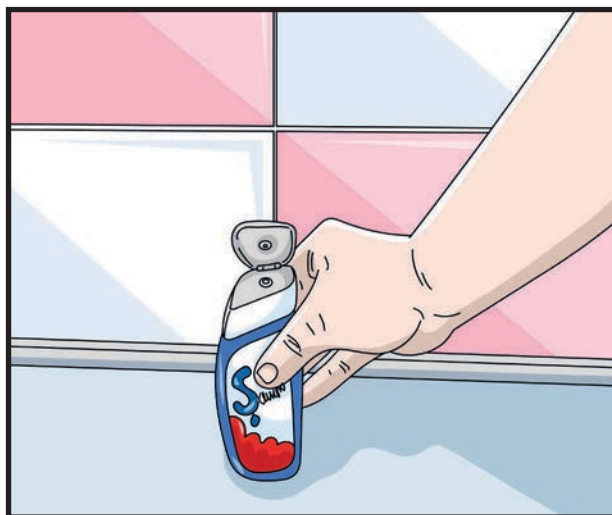
**Felnyitja a flakon
tetejét.**

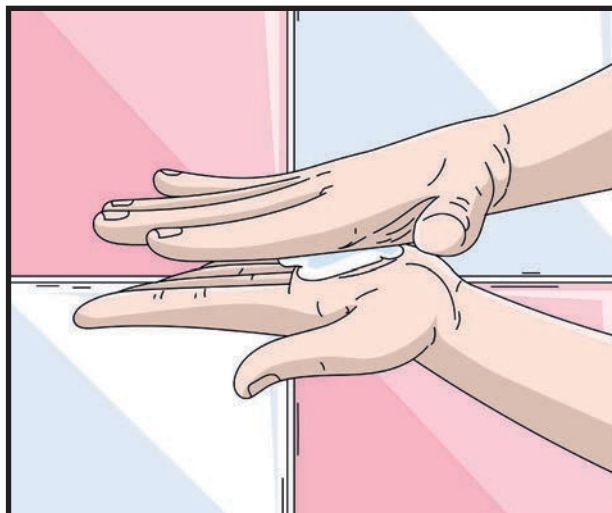
**Sampont nyom
a kezébe.**

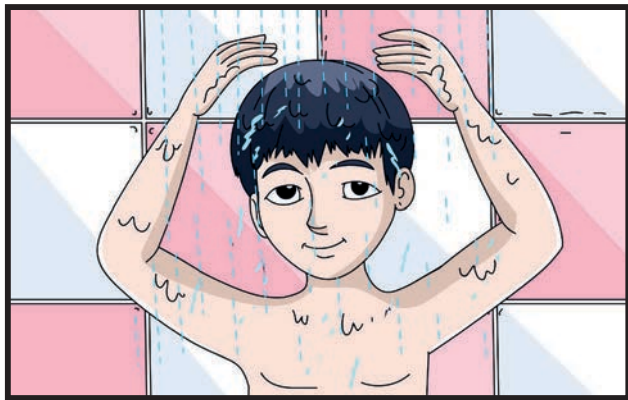
**Visszateszi
a samponos flakont.**

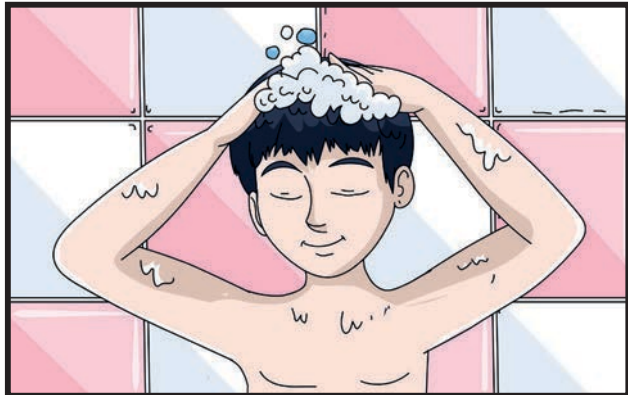
**Eloszlatja a sampont
mindkét kezében.**

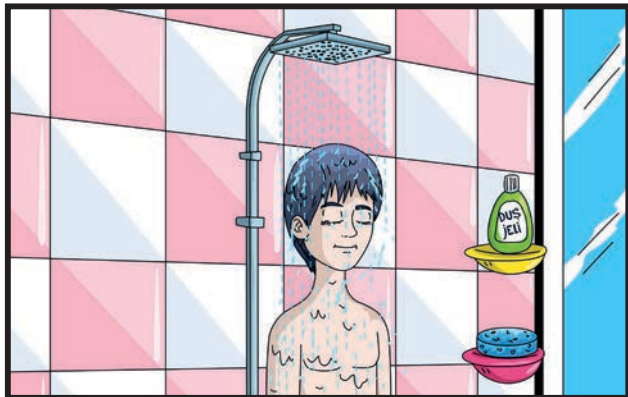
**Felemeli a kezét
a fejéhez.**

**Masszírozza a fejét és
felhabosítja a sampont.**

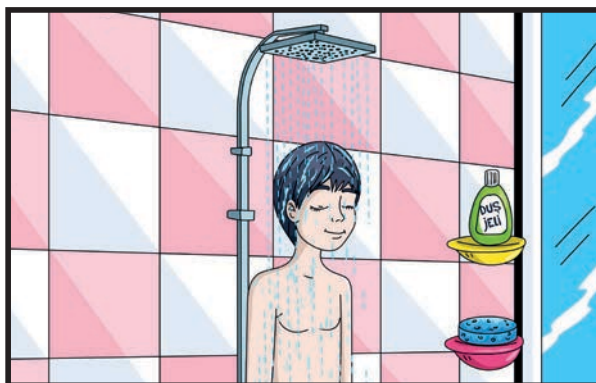
**A vízsugár alá teszi
a fejét.**

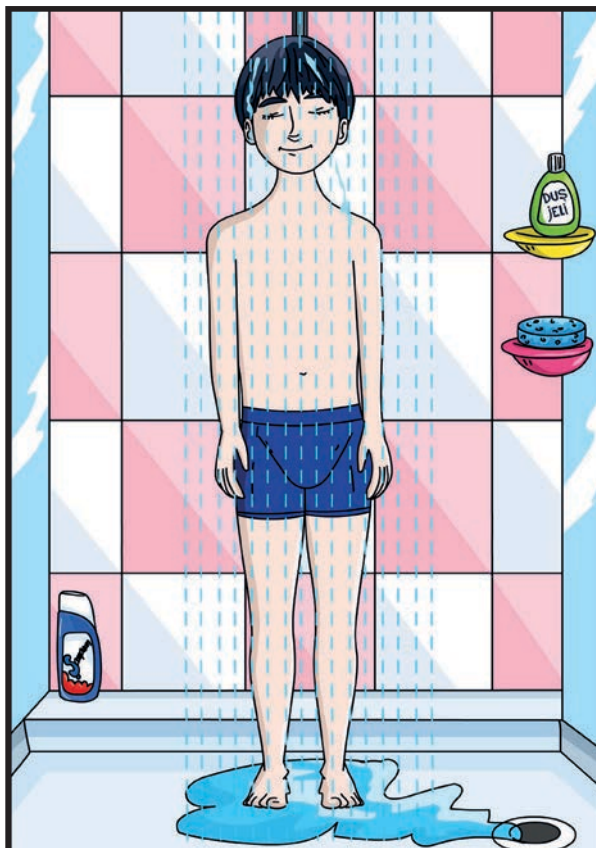
**Masszírozza a fejét és
felhabosítja a sampont.**

Leöblíti a fejét.

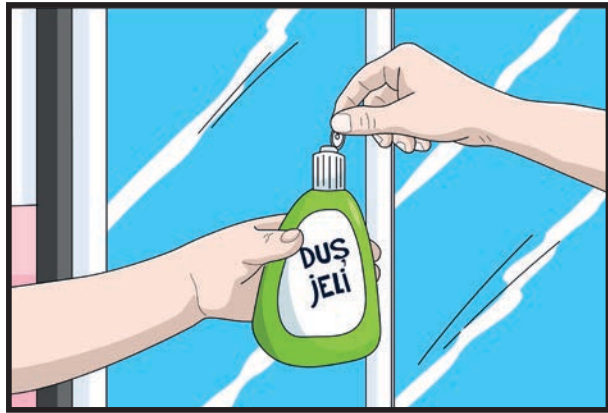
Bevizezi a testét.

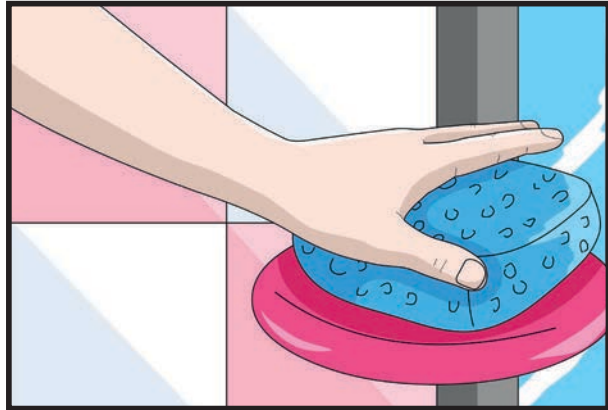
**Kézbe veszi a tusfürdő
flakont.**

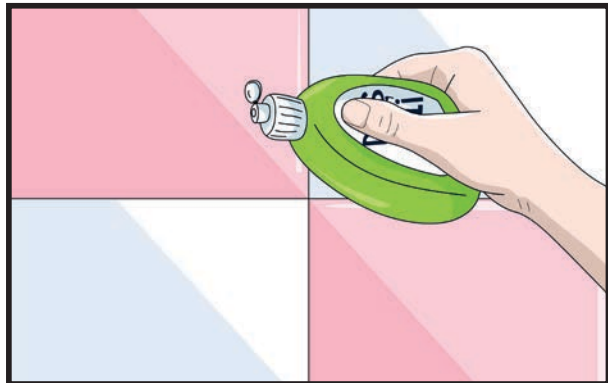
Felnyitja a flakon tetejét.

A másik kezébe veszi a szivacsot.

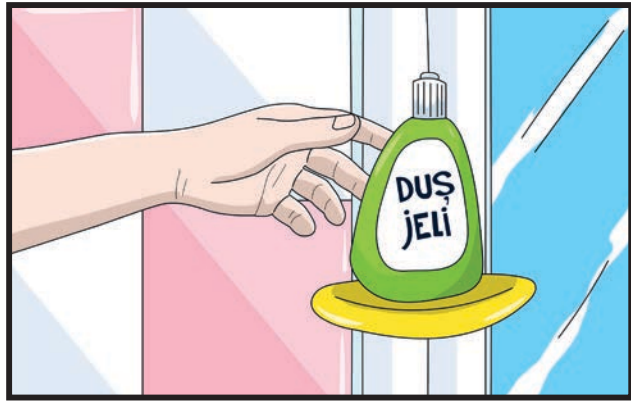
A tusfürdős flakont fejjel lefelé tartja.

Tusfürdőt nyom a szivacsra.

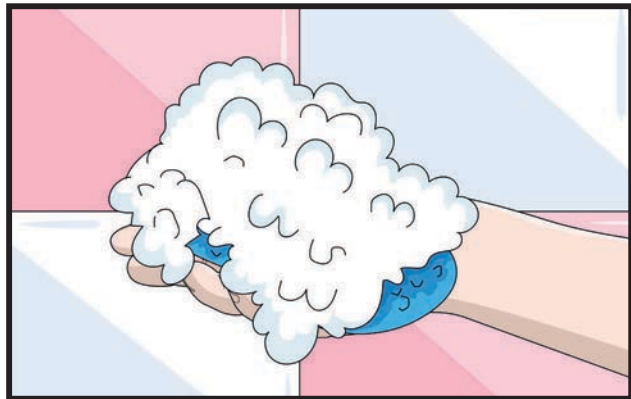
**Visszateszi
a tusfürdős flakont.**

**Összenyomja
a szivacsot.**

Behabosítja a szivacsot.

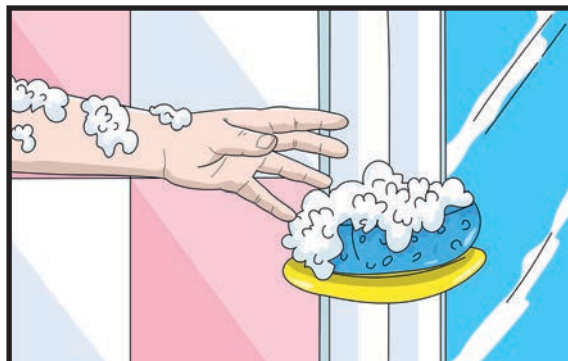
**Megmossa a felsőtestét
a szivaccsal.**

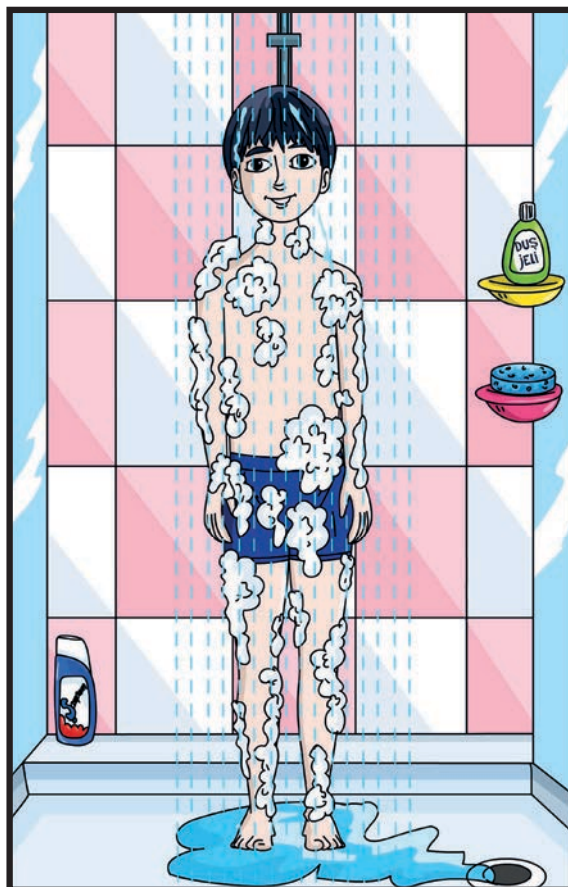
**Megmossa az alsótestét
a szivaccsal.**

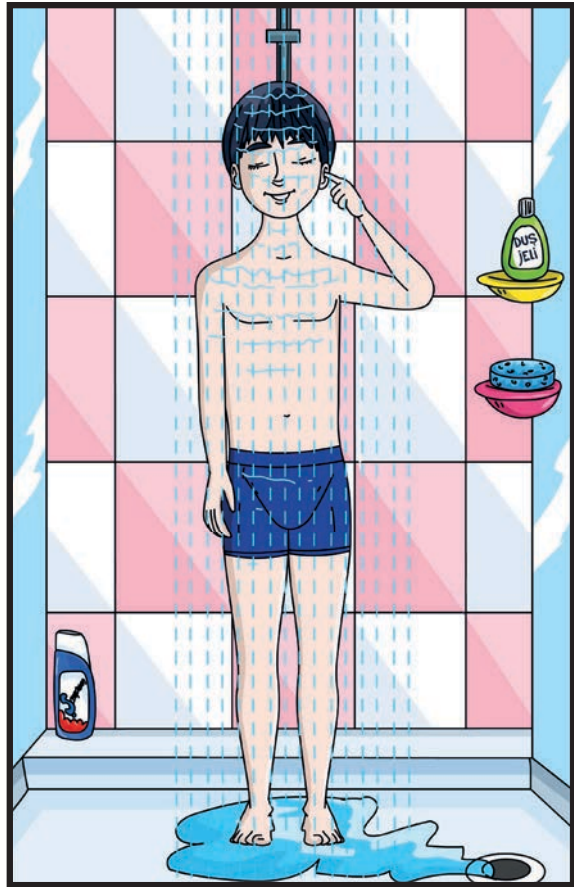
Leteszi a szivacsot.

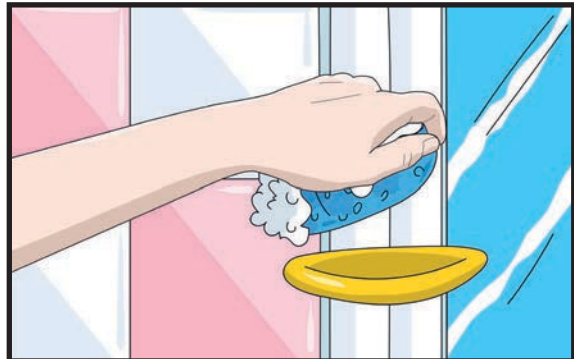
Beáll a vízsugár alá.

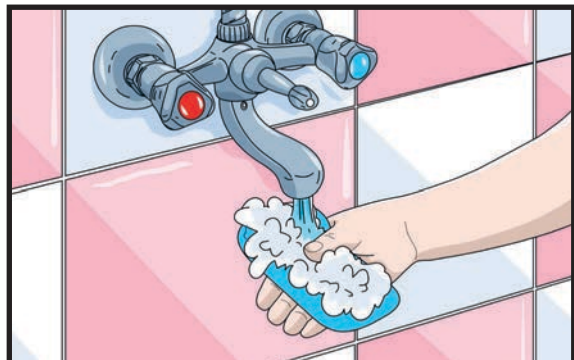
Leöblíti a testét.

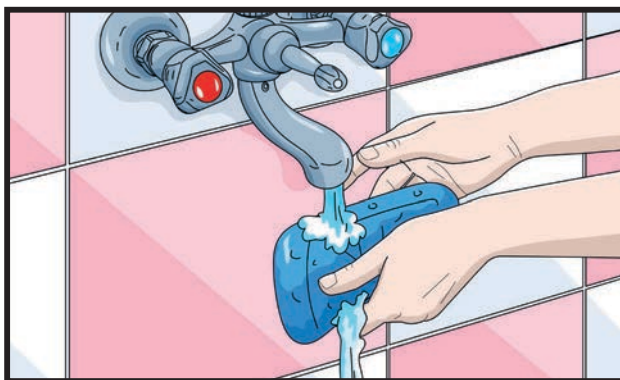
Megfogja a szivacsot.

**Vízszugár alá tartja
a szivacsot.**

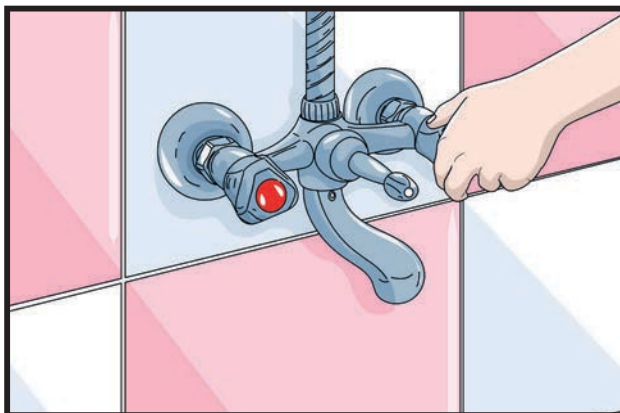
Kiöblíti a szivacsot.

**Visszahelyezi
a szivacsot.**

Elzárja a csapot.

**Kilép
a zuhanykabinból/
fürdőkádból.**

**Kézbe veszi
a fürdőköpenyt.**

**Felveszi
a fürdőköpenyt.**

**Bemegy a szobájába
felöltözni.**

Általánosítás–Monitorozás:

Az általánosításhoz használjon különböző tusfürdőket, samponokat, szappanokat. Vezesse a gyermeket a folyamatban, hogy képes legyen önállóan zuhanyozni az Ön segítségével nélkül is, valamint ha az alsótesten meztelen. Például verbálisan segítheti a fürdőszobán kívülről. Az ellenőrzés két okból fontos. Egyrészt azért, hogy a gyermek ne felejtse el a már tanultakat, másrészt pedig, hogy meghatározható legyen, hogy hasznosítani tudja-e a készséget a mindennapi életben. A gyermek jellegzetességeinek és szükségleteinek megfelelő időközönként (pl.

hetente vagy havonta) végezzen utókövetéssel tanulmányt.

Kiértékelés és megítélés:

Használja a „Zuhanyzás” űrlapot a kiindulási szint, a tanítást megelőző, a tanítás alatti és a tanítás utáni teljesítmény meghatározásához. Haladjon lépésenként. Miután elvégezte a megfelelő előkészületeket, szólítsa fel a gyermeket: „Zuhanyozz le!”. A cselekvéses válaszokat jelölje az űrlapon (+) vagy (-) jelzéssel.

Magyarázatok és megfontolások:

Fontos, hogy a sampon, a tusfürdő és a szappan bőrbarát és allergénmentes legyen. Minden egyes lépés végeztével jutalmazza meg

Zuhanyzás űrlap

A gyermek vezeték és keresztnéve:

Kritérium:100%

Kijelölt inger/Utasítás: Zuhanyozz le!/Fürdődj meg!

A képesség lépései	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
Leveszi a ruháit.										
Belép a zuhanykabinba/fürdőkádba.										
Megnyitja a csapot.										
Beállítja a megfelelő vízhőmérsékletet.										
Bevizezi a fejét.										
Kezébe veszi a samponos flakont.										
Felnyitja a flakon tetejét.										
Sampont nyom a kezébe.										
Visszateszi a samponos flakont.										
Eloszlatja a sampont mindkét kezében.										
Felemeli a kezét a fejéhez.										
Masszírozza a fejét és felhabosítja a sampont.										
A vízszög alá teszi a fejét.										
Masszírozza a fejét és felhabosítja a sampont.										
Leöblíti a fejét.										
Bevizezi a testét.										

Kézbe veszi a tusfürdős flakont.											
Felnyitja a flakon tetejét.											
A másik kezébe veszi a szivacsot.											
A tusfürdős flakont fejjel lefelé tartja.											
Tusfürdőt nyom a szivacsra.											
Visszateszi a tusfürdős flakont.											
Összenyomja a szivacsot.											
Behabosítja a szivacsot.											
Megmossa a felsőtestét a szivaccsal.											
Megmossa az alsótestét a szivaccsal.											
Leteszi a szivacsot.											
Beáll a vízsugár alá.											
Leöblíti a testét.											
Megfogja a szivacsot.											
Vízsugár alá tartja a szivacsot.											
Kiöblíti a szivacsot.											
Visszateszi a szivacsot.											
Elzárja a csapot.											
Kilép a zuhanykabinból/fürdőkádból.											
Kézbe veszi a fürdőköpenyt.											
Felveszi a fürdőköpenyt.											
Bemegy a szobájába felöltözni.											
A helyes lépések száma											
A helyes lépések százaléka											

*Az ismétlések száma a gyermek teljesítményétől függően változhat. A helyes válaszokat (+) jelöli, a válasz hiányát vagy helytelen választ (-) jelöli.

a gyermeket, amiért együttműködik Önnel. A jutalom bármi lehet, amit gyermeke szeret. Például támogathatja gyermekét olyan mondatokkal, mint: „jól sikerült, nagyon jó vagy, nagyon jól teljesítesz”, mondhatjuk, hogy a feladatok elvégzése után olyan tevékenységet végezhet, amelyet szeret, vagy megerősítésként adhatunk neki valamilyen kis édességgel, amit a gyerek szeret.

3. tevékenység: Szórtelenítés

Utasítási módszerek és technikák:

Progresszív tanítás

Használati eszközök/Tanítási technológiák és anyagok:

Rugalmas fekete felsőrész (lehetőleg hosszú ujjú), szórtelenítő spray és mosdószivacs. A folyamat lépései képeken találhatóak (az Alkalmazás részben).

A tevékenység lépései példaként szolgálnak, a gyakorlatot a gondozó otthonában végzik el. A szórtelenítés lépései szakértő bevonásával az otthoni körülményekhez igazíthatók. A gyakorlat végrehajtása alatt fontos, hogy a gondozó viseljen bikinit, fürdőruhát, harisnyát stb. az intim testrészek el-

takarása érdekében. Biztosítani kell, hogy a gyakorlatban részt vevő gyermek intim testrészei a gyakorlat teljes tartama alatt eltakarássra kerüljenek.

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

„A gyermek képes megkülönböztetve reagálni utasításokra és kérdésekre?“, „Tudja Önt utánozni?“, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?“ Amennyiben a válasz „Igen“, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Dolgozzon egyénileg a gyermekkel. A gyermek teljesítményének kiértékeléséhez a „Szórtelenítés” űrlap használandó, amely tartalmazza a szórtelenítés készségének elemzését. A folyamat a következő felszólítással indul: „Szórtelenítsd a ...!“. A készség végrehajtását a megfelelő lépésnél jelezni kell: (+) képes kivitelezni, (-) nem képes kivitelezni.

A lépések helyes végrehajtásához használja a könyv képeit.

- **A környezet megteremtése:**

A foglalkozást egy megadott fürdőszobában kell végrehajtani. A gyermek személyes szükségleteire és jellegzetességeire tekintettel kell lenni, annak megfelelően helyezkedjen el vele szemben vagy mellette. Győződjön meg arról, hogy a munkakörnyezet tiszta. A tanuláshoz használt eszközöket

és segédanyagokat olyan helyen kell elhelyezni, hogy azok ne zavarják a gyermek figyelmét. A feladatok állva kerülnek végrehajtásra. Amennyiben a gyermek képtelen állva tanulni, úgy természetesen leülhetnek a fürdőszobában.

- **Figyelem felhívása:**

Figyelemfelkeltő mondatok használata javasolt. Például: „Úgy tűnik, készen állsz. Kezdhetjük!“.

A gyermek motiválása érdekében magyarázzuk el neki, miért fontos ezen készség elsajátítása: „Amikor felnövünk, bizonyos testrészeink szőrösödni kezdenek. Ahhoz, hogy ápoltak és egészségesek legyünk, rendszeresen szórtelenítenünk kell.“. A gyermek ösztönzését és a készség elsajátításának fontosságának elmagyarázását követően tömören összegezve elevenítse fel a témával kapcsolatos előzetes tudását a gyermek készségeinek megfelelően. Mondhatja például a következőt: „Az egészségünk érdekében ápoltnak kell lennünk“. Amennyiben a gyermek megfelelő verbális kifejezőképességgel rendelkezik, a beszélgetés folytatásaként kérdéseket tehetünk fel: „Mit tegyünk, hogy tiszták legyünk? Erről már beszélgettünk. Emlékszel?“. Amennyiben a gyermek nem rendelkezik megfelelő verbális kifejezőképességgel, úgy használja a tankönyvben található vizuális segédanyagot. A tanulás megkezdéséhez mondja a következőt: „Most már elkezdhetjük a munkát“.

Alkalmazás:

3. tevékenység: Szórtelenítés

A készség tanítása során ügyeljen arra, hogy az eszközökből kettő legyen.

Mielőtt megkezdődik a tanulás, keltse fel

a gyermek figyelmét a következő kijelentéssel: „Ma a szórtelenítést fogjuk megtanulni”. „Most fogjuk megkezdeni a szórtelenítést.” Kérje meg a gyermeket, hogy figyeljen és utánozza Önt. Ezt követően utasítsa őt: „Szórtelenítsd le a hóaljadat!”. Mivel az első lépés az elemzés szerint az, hogy „Vedd elő az órát”, adja ki a következő utasítást: „Vedd elő az órát!”. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a gyermek végrehajtsa a feladatot. Amennyiben a gyermek helyesen cselekszik és előveszi az órát, úgy dicsérjük meg: „Nagyon

ügyes vagy! Idehoztad az órát!”. Amennyiben a gyermek nem vagy helytelenül cselekszik, úgy fogja meg a kezét és vezesse végig az adott feladaton. A fizikai érintés mértéke a gyermek szükségleteihez legyen mérve. Hasonlóan járjon el az elemzés további lépéseinél. Minden egyes tanulási szakasznál fontos, hogy a gyermek Önnel együttműködve dolgozzon. Miután vége a tanítási folyamatnak, beszélgessen a gyermekkel a szórtelenítésről a vizuális ábrák segítségével.

A szórtelenítés lépései

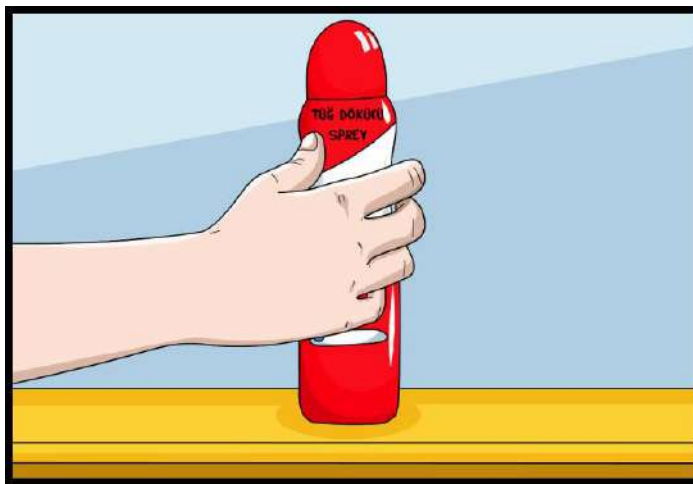
Előveszi az órát.

Beállítja az órát.

Előveszi a sprayt.

Felnyitja a tetejét.

**Felemeli azt a karját,
amelynek hónalját
szőrteleníteni fogja.**

Ráhelyezi az alkarját
a fejére.

Ráfújja a szőrtelenítő
sprayt a hónaljára.

Vár, amíg megszólal az
óra (kb. 3–5 perc).

Előveszi a szivacsot.

**Letörli a szivaccsal a
habot a hónaljról.**

Leteszi a szivacsot.

Előveszi az órát.

Beállítja az órát.

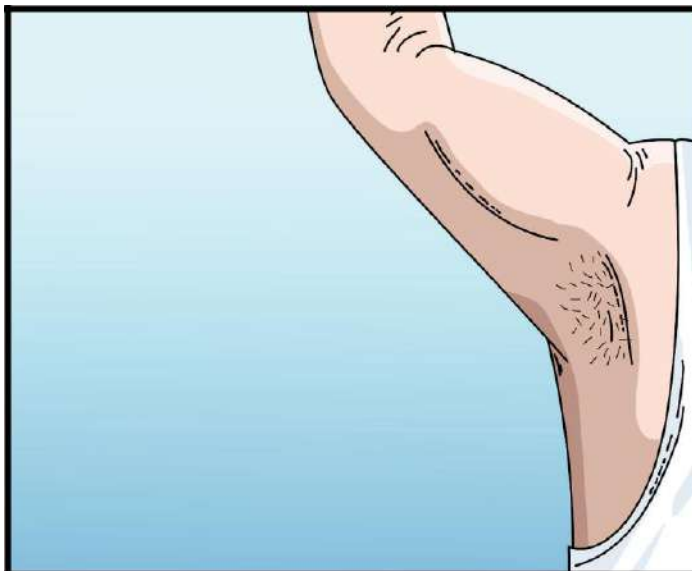
Előveszi a sprayt.

Felnyitja a tetejét.

**Felemeli a másik
karját.**

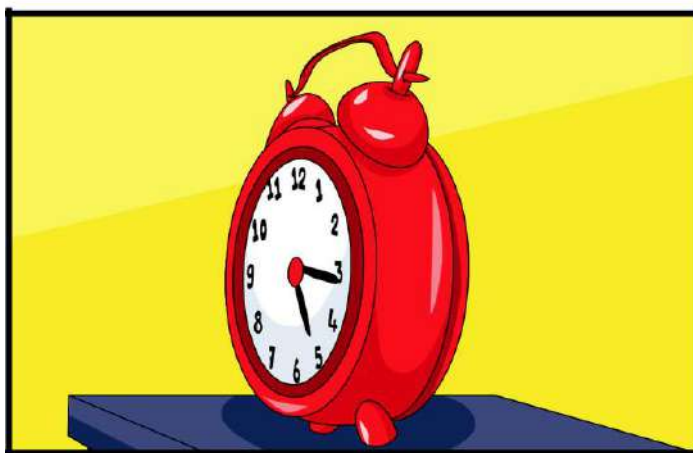
**Ráhelyezi az alkarját
a fejére.**

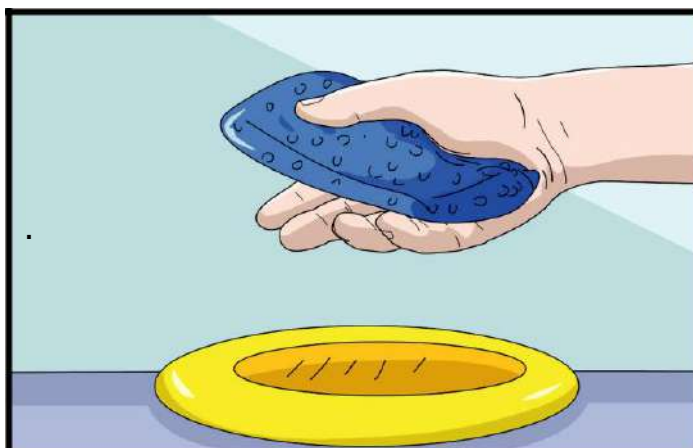
Ráfújja a szőrtelenítő
sprayt a hónaljára.

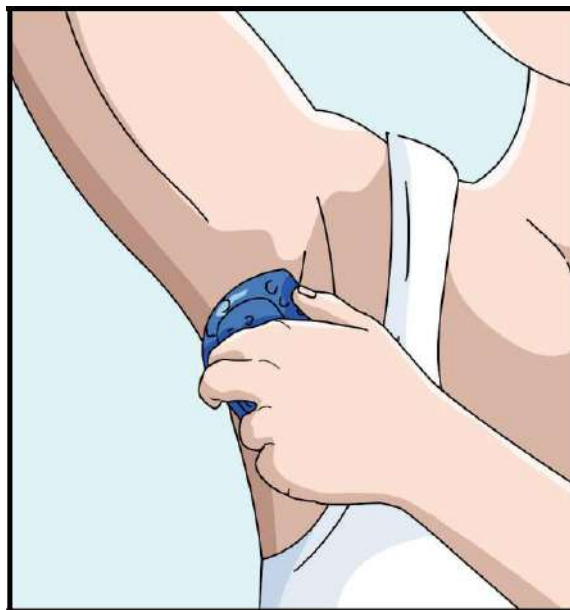
Vár, amíg megszólal az óra
(kb. 3–5 perc).

Előveszi a szivacsot.

Letörli a szivaccsal
a habot a hónaljról.

Kidobja a szivacsot
a szemetesbe.

Általánosítás–Monitorozás:

A folyamat általánosításához használjon különböző krémeket vagy sprayt. A gyermeknek el kell sajátítania a szőrtelenítés folyamatának lépéseit a gondozó nélkül, valamint meztelen testtel. A gondozónak nyomon kell követnie a

gyermek szőrtelenítési készségeit annak érdekében, hogy meghatározza, milyen szinten hasznosítja azt a mindennapi életben. A gyermek jellegzetességeit és állapotát figyelembe véve adott időközönként (pl. hetente vagy havonta) ellenőrizni kell a gyermek teljesítményét.

Kiértékelés és megítélés:

A gyermek teljesítményének kiértékeléséhez a „Szörtelenítés” űrlap használható. Ebben mérhető a gyermek tanítás előtti, közbeni

és utáni teljesítménye. A szükséges előkészületek megtételét követően a következő felszólítással kezdjen: „Szörtelenítsd a ...!” A gyermek válaszait az űrlapon jegyezze.

„Szörtelenítés” űrlap

A gyermek vezeté- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kívánt inger/Felszólítás: „Szörtelenítsd a!”

Szörtelenítés lépései	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
Előveszi az órát.										
Beállítja az órát.										
Előveszi a sprayt.										
Felnyitja a tetejét.										
Felemeli azt a karját, amelynek hónalját szörteleníteni fogja.										
Ráhelyezi az alkarját a fejére.										
Ráfújja a szörtelenítő sprayt a hónaljára.										
Vár, amíg megszólal az óra (kb. 3–5 perc).										
Előveszi a szivacsot.										
Letörli a szivaccsal a habot a hónaljáról.										
Leteszi a szivacsot.										
Előveszi az órát.										
Beállítja az órát.										
Előveszi a sprayt.										
Felnyitja a tetejét.										
Felemeli a másik karját.										
Ráhelyezi az alkarját a fejére.										
Ráfújja a szörtelenítő sprayt a hónaljára.										
Vár, amíg megszólal az óra (kb. 3–5 perc).										
Előveszi a szivacsot.										
Letörli a szivaccsal a habot a hónaljáról.										
Kidobja a szivacsot a szemetesbe.										
Helyes reakció a megnevezés előtt										
Helyes reakció a segítség után										

* Az ismétlések száma a tanuló teljesítményétől függően növelhető. A helyes válaszokat (+) jelöli, a válasz hiányát vagy helytelen választ (-) jelöli.

Magyarázatok és megfontolások:

Hasonlóan járjanak el az összes testrésznél. Figyelmesen olvassa el a spray használati utasítását. Az allergiás reakció elkerülése érdekében végezzen tesztelést a karon vagy a lábon a szörtelenítés megkezdése előtt. Fontos megjegyezni, hogy a szörtelenítő sprayhez tartozó spatula irritálhatja a bőrt, ezért javasolt a szivacs használata.

The background is a solid teal color. On the left, there is a large white circle. A thin white arc curves from the top center towards the bottom right. A small white dot is located on this arc. In the top left corner, there is a black shape. On the right side, there is a solid black circle.

A BIZALOM KÖRÉNEK ALKALMAZÁSA

5

5. A BIZALOM KÖRÉNEK ALKALMAZÁSA

E fejezet két cél elérésére irányul. Elsődleges célja, hogy átadja a bizalom körének létrehozásával és támogatásával kapcsolatos ismereteket, másodlagos célja pedig annak a képességnek az elsajátítása, hogy felismerjük azokat az embereket, akik a bizalmi körhöz tartoznak, és megtanuljuk, hogyan kérünk tőlük segítséget.

AMIT A GONDOZÓKNAK TUDNI KELL

Célkitűzés 5.1: Útmutató a bizalom körének kialakításához.

Hogyan lehet létrehozni a bizalom körét?

Röviden a bizalom körében lévő személyek „különböznek az idegenektől”. A gyakorlat során döntse el először, hogy ki kerül bevonásra a bizalom körébe. Ebbe a körbe olyan személyek tartozhatnak, akik minden körülmény között felügyelik és óvják a gyermeket. Határozza meg ezen emberek számát gyermeke fogyatékosága szerint. Bárki, aki a bizalmi kör részese lesz, ezt a feladatot önkéntesen kell, hogy vállalja. Ehhez készítsen egy előzetes interjút ezekkel az emberekkel, ahol fogalmazza meg a következőt: „A gyermekem biztonságáért dolgozom. Ha bármi történik velünk, akkor vigyáz a gyermekemre egy ideig?”. Miután magyarázatot adott, fényképezze le ezeket az embereket és nyomtassa ki őket, igazolványkép formájában. Lehetőleg aktuálisak legyenek a ké-

pek, hogy a gyermek számára minden kétséget kizáróan és könnyen felismerhető legyen a rajta szereplő személy, valamint fehér területet hagyva a kép alatt, ahová a képen szereplő nevét írják fel félkövér, 16–18-as méretű nyomtatott betűkkel. Például: KATA – ANYA. A fényképek élessége, minősége nem romlik, mivel a fényképek nyomtatása megakadályozza azok kopását a használat során. A tevékenység során úgy mutassa be ezeket az embereket mint „biztonságos, ismerős személyek”. Ennek kapcsán végezze el az 5.2 Célviselkedés tevékenységet. Ezenkívül magyarázza el a bizalmi kör tanulása során, hogy kitől kérhet segítséget gyermeke, mit kérjen a bizalmi körön kívüli emberektől, és kerülje el őket. Összefoglalásképp magyarázza el gyermekének, hogy a bizalmi körhöz tartozó megbízható emberektől kell segítséget kérnie.

A GONDOZÓK ÁLTAL VÉGZETT TEVÉKENYSÉGEK

Célkitűzés 5.2: A bizalmi kör bemutatása az egyén számára

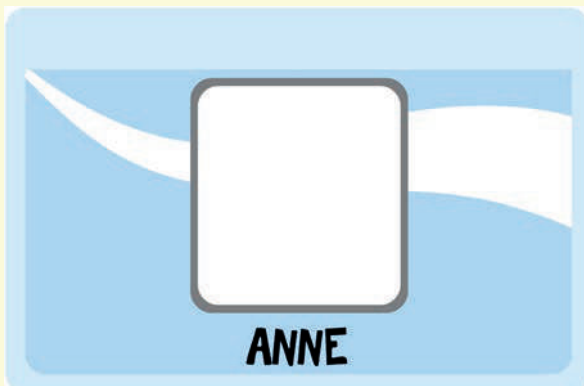
Oktatási módszerek és technikák: Szimulán rávezetési utasítás

Oktatási technológiák és segédanyagok:

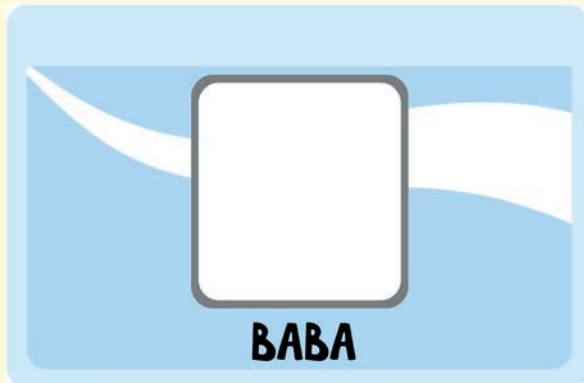
A bizalom körében lévő emberek fényképeivel ellátott kártyák (annyi kártya, ahány személy az iskola alkalmazottai közül kiválasztásra került a gyermek bizalmi körébe).

Példa:

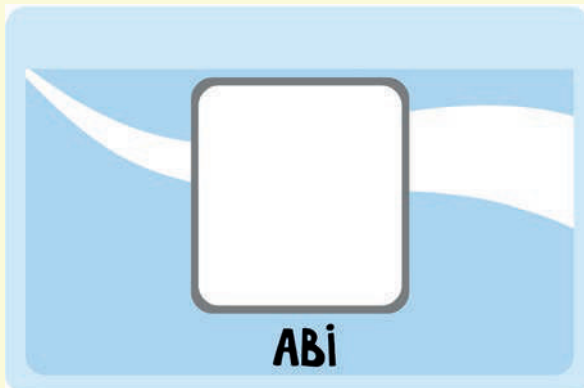
1. Elmondja/megmutatja, hogy az anya családtag.

2. Elmondja/megmutatja, hogy az apa családtag.

3. Elmondja/megmutatja, hogy a bátyja családtag.

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

„Megfelelő a gyermek fizikai erőnléte?”, „Megfelelően értelmezi az utasításokat és reagál a kérdésekre?”, „Képes utánozni Önt?”, „Képes legalább 5 percig odafigyelni arra, amit mond vagy mutat neki?”, „Képes gyermeke válaszolni az utasításokra és a kérdésekre?”, „Képes megkülönböztetni, felismerni azokat a magatartásokat, amelyekben segítségre lehet szüksége?”. Ha a kérdésekre a válasza „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben a kérdésekre a válasz „Nem”, szakértő bevonásával először sajtájtassa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Üljön le a gyermekével egy asztalhoz. Kezdje a folyamatot azzal, hogy „Ma egy ismerős/ ismeretlen játékot fogunk játszani”. Ragadja meg gyermeke figyelmét: „Pár fotót rakok ki eléd az asztalra, és arra kérek, hogy figyelmesen nézd meg ezeket”. Helyezzen az asztalra 3 (2 ismeretlen és 1 ismerős) kártyát, amelyeken a bizalmi körben lévő és az azon kívüli emberek fényképei láthatók. Annak megbizonyosodása érdekében, hogy gyermeke ismeri a bizalmi körében lévő embereket, kérdezze meg tőle: „Mutasd meg/

mondd el, melyik személy ismerős neked”. Ha a gyermeke nem képes ma-gát verbálisan kifejezni, kérje meg, hogy mutassa meg őket a kártyák megérintésével. Ezután értékelje gyermeke teljesítményét. Helyezzen (+) jelet az úrlapon a megfelelő helyre, ha a hallgató helyes reakciót ad, valamint (-) jelet, ha nem reagál vagy helytelen reakciót ad.

- **A környezet megteremtése**

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében használja a gyermek szobáját vagy a nappalit. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről. Ellenőrizze, hogy az Ön által használt asztal és szék megfelel-e gyermeke magasságának. Ha gyermeke nem tud dolgozni az asztalnál, dolgozhat a padlón vagy az ágyán.

- **Figyelem felkeltése**

A gyermek figyelmének felhívása érdekében használjon olyan figyelemfelkeltő mondatokat, mint például: „Úgy tűnik, készen állsz, kezdjük!”. Mondja el gyermekének, hogy előfordulhat, hogy segítségre van szüksége, és vannak olyan emberek is, akiktől segítséget kérhet. Ezen a szakaszon a gyermek motiválása érdekében magyarázza el neki, hogy miért vizsgálják ezt a viselkedést, például:

„Azért van szükséged bizalmi körre, olyan emberekre, akikben megbízhatsz, hogy biztonságban érezhesd magad, biztonságos környezetet alakíts ki önmagad számára. Fel kell tudnod ismerni azokat a helyzeteket, amikor segítségre lehet szükséged, hogy biztonságban érezd magad, és tudnod kell annak a módját, hogyan kérj segítséget a bizalmi körben lévő személyektől. Most megismerkedünk azokkal az emberekkel, akik a bizalmi körhöz tartoznak. A gyermek korábbi ismereteihez igazítva készítsen bevezetőt. Például: „Már megtanultad, hogy melyek a saját intim területeid. Ismételjük el újra a testünk intim területeit. A száj, a nemi szerv, a fenék, a női mellkas, ezek mind a testünk speciális területei. Azt is megtanultad már, hol takarjuk el és hol hagyhatjuk szabadon ezeket. Hol takarjuk el és hol hagyhatjuk szabadon az intim területeinket? A fürdőszobában, a WC-ben, a hálósobánkban, az öltözőben? Ki segített ezekben? Az anyukád. Tehát ki segít neked, ha anyukád beteg vagy nincs ott veled? Milyen helyzetekben kérj segítséget? Most megtanuljuk, mikor kérj segítséget és kitől.”. Ha gyermeke rendelkezik nyelvi kifejező készséggel, kérdezze meg például: „Mi a bizalom köre? Erről már korábban beszéltünk. Emlékszel? „. A bizalom körét úgy is magyarázhatja, mint „azok az emberek, akikre számíthat, amikor segítségre van szüksége „. Ezután kezdje meg a tanítást: „Igen, most már elkezdhetünk dolgozni”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Ismerem a bizalom köréhez tartozó embereket.

Üljön le az asztalhoz gyermekével. Figyeljen arra, hogy minden fotóból kettő legyen a tanítási folyamat során. Helyezzen maga elé 3 fényképet (1 ismerős, 1 ismeretlen személyt ábrázoló) és további 3 képet a gyermeke elé. Adjon számára 30-40 másodpercet a fényképek megtekintéséhez. Mondja neki: „Most kezdjünk el ezekkel a képekkel foglalkozni”. Hívja fel a gyermek figyelmét a tanításra, és kérje, hogy figyelmesen hallgassa és utánozza Önt. Adja ki a feladatot: „Figyelj meg engem, és csináld utánam.”. Mondja neki: „Nézd meg a fényképeket, és mondd el, ki ismerős számodra”. Adhat segítséget a megfelelő fénykép felmutatásával. Ezután olvassa fel a képen lévő leírást: anya, apa, fiútestvér, lánytestvér, stb. Várjon 3–5 másodpercet, amíg gyermeke megmutatja az ismerős személy fotóját. Ha a gyermek helyesen reagál, erősítse meg őt. Ha a gyermek nem vagy helytelenül reagál, adja meg a helyes választ számára. Végezze el ezt a feladatot a bizalom körében lévő összes személlyel. Miután befejezték a munkát, adja ki az utasítást: „Mondd el, hogy kiben bízhat meg.”. Majd adja meg a helyes választ. Várjon 3–5 másodpercet, amíg gyermeke reagál. Ha a gyermek helyesen reagál, erősítse meg őt. Ha gyermeke nem válaszol, vagy rossz em-

bereket nevez meg, szolgáljon számára helyes válasszal. Ha a gyermeke nem rendelkezik nyelvi kifejező készséggel, a fényképek mutatásával adja meg a helyes válaszokat.

Általánosítás–monitorozás:

Szervezzon általánosítási alkalmakat annak megbizonyosodása érdekében, hogy a gyermeke továbbra is helyszíntől (iskolában, stb.), résztvevőktől (apa, anya, testvérek, tanár, stb.) és helyzetektől függetlenül rendelkezik a már megszerzett, szükséges készségekkel. Ehhez támogatást kérhet gyermeke tanárától. Szükségszerű figyelemmel kísérni és meggyőződni arról, hogy a gyermeke nem felejt el, amit korábban tanult, és tudja is azt alkalmazni a mindennapok során. Rendszeres időközönként, a gyermek jellegzetességei és állapota szerint hetente vagy havonta kövesse nyomon, hogy hogyan teljesít ilyen szituációkban, hogyan tudja alkalmazni tanult ismereteit.

Kiértékelés és megítélés:

A gyermek teljesítményét a tanítás megkezdése előtt, a tanítás során, valamint a tanítás után is értékelje ki a „A bizalom körében lévő személyek” űrlapon keresztül. Ahhoz, hogy megállapítsa, hogy gyermeke bizonyossággal felismeri a bizalmi körébe tartozó személyeket, egyértelműen határozza meg a vizsgálgandó tárgyát: „Ki az ismerős személy? Mutasd meg!/Mondd el!”.

„A bizalom körében lévő személyek” űrlap

A gyermek vezeté- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Ki az ismerős személy? Mutasd meg/Mondd el!

Vizsgált reakciók	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1.Elmondja/megmutatja, hogy az anya családtag.										
2.Elmondja/megmutatja, hogy az apa családtag.										
3.Elmondja/megmutatja, hogy a bátyja családtag.										
A helyes reakciók száma										
A helyes reakciók százaléka										

* A foglalkozások számát a diák teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

Növelje „A bizalom körében lévő személyek” űrlapon a bizalmi körben szereplő személyek számát. Nem szükséges minden ismerős személynek bekerülni a bizalom körébe. Elővigyázatosan válassza ki, hogy kik lehetnek a bizalom körének tagjai. Fontos, hogy szakértői támogatást kérjen a bizalmi körben lévő emberek azonosításához. Győződjön meg arról, hogy a tevékenység során használandó fényképek valósághűek és 6 hónapnál nem régebbiek. A kártyák elhasználódásának elkerülése érdekében laminál-

hatja azokat. Ha nincs mód laminálásra, igazolványkép-méretűre vágja ki a fényképet, majd ragassza azt egy kartonlapra. A kártyákat hosszú ideig használhatja, ha az egész felület leragasztásra, lefedésre kerül egy átetsző fóliával. Hagyjon egy fehér területet a személy fotója alatt, ahová írja fel a képen szereplő személy nevét, valamint az ismerettség típusát. Például az anya fényképe alatt lévő fehér területre a következőt írja fekete tollal: „KATA–ANYA”. Ezt az összes személy kártyájával ismételve meg. Tájékoztassa a bizalom körében lévő személyeket a tanítás

tartalmáról. Amikor a gyermek egy, a bizalmi körében lévő személlyel közösen gyakorolja egy másik, szintén a bizalmi körében lévő személy felismerését, adja át számukra a regisztrációs űrlapot, hogy kitölthessék azt. Minden alkalommal erősítse meg a gyermeket abban, ha helyesen reagál a tanítás során.

Célkitűzés 5.3: Példák segítségkérési módokra a bizalmi körben lévő emberektől

Gyermekeink által tapasztalt negatív és váratlan helyzetek többnyire nem jutnak a tudomásunkra, mivel nem tudják helyesen kifejezni magukat. Képesnek kell lenniük arra, hogy kifejezzék magukat bármilyen negatív és váratlan helyzet esetén. Ennek a követelménynek a figyelembevételével különféle kifejezési formákat kell tanítani gyermekeinknek. Ez a tevékenység ennek az igénynek megfelelően készült el.

Oktatási módszerek és technikák: Szimulán rávezetési utasítás

Oktatási technológiák és segédanyagok:

A bizalom körében lévő emberek fényképeivel ellátott kártyák (annyi kártya, ahány személy az iskola alkalmazottai közül kiválasztásra került a gyermek bizalmi körébe); kártyák, amelyek olyan környezetet mutatnak be, ahol a gyerekeknek segítségre lehet szükségük (osztályterem, iskolaudvar, tanári szoba, tornaterem stb.), valamint kár-

tyák olyan módszereket ábrázoló képekkel, amelyekkel segítséget kérhetnek (gyermek sikoltozik, füttyöl, másokat ellök, beszélget egy, a bizalmi körben lévő személlyel stb.). (116 - 117 – 118. oldalak)

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

„Megfelelő a gyermek fizikai erőnléte?“, „Megfelelően értelmezi az utasításokat és reagál a kérdésekre?“, „Képes utánozni Önt?“, „Képes legalább 5 percre odafigyelni arra, amit mond vagy mutat neki?“, „Képes gyermeke válaszolni az utasításokra és a kérdésekre?“, „Képes megkülönböztetni, felismerni azokat a magatartásokat, amelyekben segítségre lehet szüksége?“. Ha a kérdésekre a válasza „Igen“, elkezdődhet a munka. Amennyiben a kérdésekre a válasz „Nem“, szakértő bevonásával először sajátítsa el a gyermek a kérdésre vonatkozó alapkészségeket.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Üljön le a gyermekével egy asztalhoz. Kezdje a folyamatot azzal, hogy „Meg tudod nekem mondani, hogy az ismerőseid közül kiben bízatsz meg?“ Tegye fel újra a kérdést, és ismételje meg a bizalom körében lévő

személyeket. Ezután mondja neki: „Most kezdünk el ezekkel a képekkel foglalkozni”. Hívja fel a gyermek figyelmét a tanításra, és kérje, hogy figyelmesen hallgassa Önt. Adja ki a feladatot: „Nézd meg a fényképeket, és mondd el, mely személyek vannak benne a bizalom körében és melyek nem”. Mondja meg gyermekének, hogy válasszon egyet a kártyák közül. Magyarázza el, hogy milyen váratlan helyzetek lehetnek a gyermek által kiválasztott kártyán. A váratlan helyzeteket megismételheti: „Ha valaki, akiben nem bízol, enni vagy inni akar adni neked”, „Ha valaki, akiben nem bízol, meg akar érinteni téged az engedéllyel vagy anélkül”. Tegye fel a kérdést „Hogyan kérsz segítséget valakitől, akiben megbízol, amikor egy ilyen váratlan helyzetben találod magad?” Rögzítse a gyermek helyes és helytelen választát a regisztrációs űrlapon. Ha a gyermek nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, akkor ennek kiderítésére használjon vizuális segédeszközöket, pl. képeket, amelyek a segítségkérés helyes és helytelen módjait szemléltetik, majd kérje tőle, hogy ezek közül válasszon, mutasson rá a színterület megnevezésére: „Hogyan kérsz segítséget valakitől, akiben megbízol, amikor egy ilyen váratlan helyzetben találod magad? Mutasd meg!”.

• A környezet megteremtése

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében használja a gyermek szobáját vagy a nappalit. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről. Ellenőrizze, hogy az Ön által használt asztal és szék megfelel-e gyermeke magasságának. Ha gyermeke nem tud dolgozni az asztalnál, dolgozhat a padlón vagy az ágyán.

• Figyelem felkeltése

A gyermek figyelmének felhívása érdekében használjon olyan figyelemfelkeltő mondatokat, mint például: „Úgy tűnik, készen állsz, kezdjük!”. Mondja el gyermekének, hogy elfordulhat, hogy segítségre van szüksége, és vannak olyan emberek is, akikről segítséget kérhet. Ezen a szakaszon a gyermek motiválása érdekében magyarázza el neki, hogy miért vizsgálják ezt a viselkedést, például: „Azért van szükséged bizalmi körre, olyan emberekre, akikben megbízhat, hogy biztonságban érezhesd magad, biztonságos környezetet alakíts ki önmagad számára. Fel kell tudnod ismerni azokat a helyzeteket, amikor segítségre lehet szükséged, hogy biztonságban érezd magad, és tudnod kell annak a módját, hogyan kérj segítséget a bi-

zalmi körben lévő személyektől.” A gyermek korábbi ismereteihez igazítva készítsen bevezetőt. Ha gyermeke rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, kérdezze meg tőle: „Milyen helyzetekben van szükséged segítségre? Erről már korábban beszéltünk. Emlékszel?”. Azoknál a gyermeknél, akik nyelvi kifejezőképességekkel nem vagy hiányosan rendelkeznek, próbálja meg vizuálisan, nyomtatott segédanyag segítségével elmagyarázni. Ezután kezdje meg a tanítást: „Igen, most elkezdhetünk dolgozni”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Felismerem azokat a helyzeteket, amikor segítségre van szükség, valamint a segítség kérésének módjait.

Üljön a gyermeke mellé, vele szembe vagy L alakban. Figyeljen arra, hogy minden főtől kettő legyen a tanítási folyamat során. Helyezze az asztalra azokat a kártyákat, amelyek váratlan helyzeteket ábrázolnak. Adjon számára néhány percet a fényképek áttekintésére. Mondja neki: „Most kezdjünk el ezekkel a képekkel foglalkozni”. Hívja fel a gyermek figyelmét a tanításra, és kérje, hogy figyelmesen hallgassa Önt. Adja ki a feladatot: „Nézd meg a kártyát! Ez hol van?”. Ezt követően olvassa fel a kártyán lévő leírást, például „Park, iskolai iroda, otthon, kert stb.”. Ezt követően azonnal kérdezze meg: „A parkban milyen váratlan helyzetekbe ke-

rülhetsz?”. Várjon 3–5 másodpercet, amíg gyermeke reagál. Ha helyesen reagál, erősítse meg őt. Ha a gyermek nem vagy helytelenül reagál, adja meg a helyes választ számára. Közöljön példákat: „Miközben a parkban játszol, valaki cukorkát vagy ételt adhat számodra. Valaki felajánlhatja, hogy menjetek el valahová, megkérhet, hogy érintsd meg valamelyik intim testrészét stb.”. Ezt követően azonnal mutassa meg, mit kell tennie (megmutathatja a bántó személyt, megmondhatja, ki ő, megmutathatja/megmondhatja, mit csinál az a személy, megmutathatja a menekülési irányát). Várjon 3–5 másodpercet, amíg a gyermek reagál. Ha helyesen reagál, erősítse meg őt. Ha a gyermek nem vagy rosszul reagál, szolgáljon számára helyes válasszal. Végül a tanítást megerősítéssel fejezze be.

Általánosítás–monitorozás:

Szervezzen általánosítási alkalmakat annak megbizonyosodása érdekében, hogy a gyermeke továbbra is helyszíntől, résztvevőtől és helyzetektől függetlenül rendelkezik a már megszerzett, szükséges készségekkel. Ezeken az alkalmakon azt is megállapíthatja, hogy a gyermeke a számára ismerős személyek közül fel tudja ismerni azokat, akik ismerősek számára, azonban nem tartoznak a bizalmi körébe, valamint megfigyelheti, hogy megfelelő módon kér-e segítséget egy várat-

lan szituációban. Ennek mérésére alkalmas lehet, ha például egy zsúfolt helyre, például esküvőre, bevásárlóközpontba vagy piacra látogatnak, amely környezetben megvizsgálhatják, hogy egy ismeretlen személy az Ön által elmondottak alapján jár el, amikor segítségre van szüksége. Ennek érdekében támogatást kérhet gyermeke tanárától. Szükségszerű figyelemmel kísérni és meggyőződni arról, hogy a gyermeke nem felejt el, amit korábban tanult, és tudja is azt alkalmazni a mindennapok során. Rendszeres időközönként, a gyermek jellegzetességei és állapota

szerint hetente vagy havonta kövesse nyomon, hogy hogyan teljesít ilyen szituációkban, hogyan tudja alkalmazni tanult ismereteit.

Kiértékelés és megítélés:

A gyermek teljesítményét a tanítás megkezdése előtt, a tanítás során, valamint a tanítás után is értékelje ki a „A segítségkérés módjai” úrlapon keresztül. Végezze el a szükséges előkészületeket. Kérdezze meg gyermekét: „Hogyan kérsz segítséget valakitől, akiben megbízol, amikor ilyen váratlan helyzetben találod magad? Mutasd meg!”.

„A segítségkérés módjai” űrlap

A gyermek vezeték- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Ki az ismerős személy? Mutasd meg/Mondd el! Hogyan kérsz segítséget valakitől, akiben megbízol, amikor egy ilyen váratlan helyzetben találsz magad? Mutasd meg!

Vizsgált reakciók	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. Megmutatja/elmondja, kik azok a személyek, akiben megbízol.										
2. Jelzi azt a személyt, aki zavarja őt.										
3. Elmondja, ki az a személy.										
4. Megmutatja/elmondja, mit csinál az a személy.										
5. Jelzi a személy menekülési irányát.										
A helyes reakciók száma										
A helyes reakciók százaléka										

* A foglalkozások számát a diák teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

Növelje „A segítségkérés módjai” űrlapon a különböző segítségkérési módok számát. A gyermek szükségleteinek megfelelően válassza ki a segítségkérés módjait. Győződ-

jön meg arról, hogy a tevékenység során használandó fényképek valóságűek és 6 hónapnál nem régebbiek. A kártyák felhasználásának elkerülése érdekében laminálhatja azokat.

A HELYTELEN ÉRINTÉS
MEGELŐZÉSE ÉS
KÖZBELÉPÉS HELYTELEN
ÉRINTÉS ESETÉN

6

6. A HELYTELEN ÉRINTÉS MEGELŐZÉSE ÉS KÖZBELÉPÉS HELYTELEN ÉRINTÉS ESETÉN

E fejezet két cél elérésére irányul. Elsődleges célja, hogy megfelelő tudást és ismeretet biztosítson a helyénvaló és a helytelen érintéssel kapcsolatban, mi a teendő helytelen érintés esetén, tárgyalja a közbelépés módszereit, másodlagos célja pedig a helyénvaló és a helytelen érintés megkülönböztetéséhez és a közbelépéshez szükséges készségek elsajátítása.

AMIT A GONDOZÓKNAK TUDNI KELL:

Célkitűzés 6.1: Fejtse ki, mit nevezünk helyénvaló és helytelen érintésnek!

Mi a helyénvaló és a helytelen érintés?

Mindenki a saját testének egészségéért és biztonságáért felel. Ezért meg kell tanítanunk gyermekeinknek, hogy elutasítsák a nem engedélyezett érintést (nemet mondás képessége). Célravezető megtanítani azt is, hogy megkülönböztessék a helyénvaló és a helytelen érintés közötti különbséget annak érdekében, hogy a későbbiekben senki ne éljen vissza az engedélyükkel. Amennyiben a gyermek helytelen érintést tapasztal, azt azonnal jelentse egy, a bizalmi körébe tartozó felnőttnek. Meg kell tanítani a gyerekeknek, hogy mielőtt bárki megérintené őket, engedélyt kell kérniük tőle. A testünkön intim területekkel rendelkezünk. Nem minden ismerős vagy ismeretlen személy viselkedé-

se jó szándékú. A helytelen érintés mások illetéktelen közeledése a gyermek testéhez. Ezenkívül, még akkor is, ha engedélyt adunk, a „a női mellkas, a fenék, a száj és a nemi szervek” megérintése - amelyeket privát területeknek tekintünk - mindig helytelen érintés.

Helyénvaló érintés esetén a bizalmi körben lévő személyek engedéllyel megérinthetik a gyermek intim területein kívüli testrészeit. Például az anya megöleli a gyermekét, az apa megpusztilja a gyermeke arcát. Egészségügyi vizsgálat során is csak akkor érintheti meg egy orvos ezeken a területeken, ha jelen van egy felnőtt is a gyermek bizalmi köréből.

Célkitűzés 6.2: Fejtse ki, mi a teendő helytelen érintés esetén!

Mi a teendő helytelen érintés esetén?

A helyénvaló és a helytelen érintés megkülönböztetése szintén tanulmányozandó készség. A gyerekek gyakran megengedik a barátaiknak, hogy barátságból hozzájuk érjenek. Azonban célravezető megtanítani a gyerekeket, hogy megkülönböztessék a helyénvaló és a helytelen érintés közötti különbséget annak érdekében, hogy a későbbiekben senki ne éljen vissza az engedélyükkel. Továbbá amennyiben a gyermek helytelen érintést tapasztal, azt azonnal jelentse egy, a bizalmi körébe tartozó felnőttnek. Amennyiben szemtanúi vagyunk annak, hogy valakit az engedélye nélkül érintenek

meg, az első dolog, amit tennünk kell, hogy a személy érzései felől érdeklődünk (hogyan érzed magad?, jól vagy?) ahelyett, hogy az esemény részleteiről kérdezősködnénk (például ki, hol, hogyan?). Az első lépés ebben a folyamatban az, hogy az egyén biztonságban érezze magát.

Félbeszakítás nélkül hallgassa meg, amit mond és feltétel nélkül higgyen neki. Közben hallgatja, ne adjon se pozitív se negatív reakciót. Azt is el kell magyaráznia a gyermekének, hogy a helytelen érintésre vonatkozó szabályt a gyermeknek is be kell tartania a barátaival kapcsolatban. Meg kell tanulnia elfogadni a visszautasító magatartást, amikor véletlenül engedély nélkül érinti meg a barátját. Kérjen bocsánatot, majd köszönje meg, hogy emlékeztette őt elutasító viselkedésre. Nagyon fontos, hogy felnőttként Ön is tudatában legyen és fenntartsa a magánszféra védelmét, valamint hogy megfelelő és helyes gyakorlást biztosítson gyermekeinek. Ha gyermeke nem akarja, akkor ne érintse meg őt semmilyen körülmény között. Ha a beavatkozás segítségére vagy szeretetre irányul, akkor azt is el kell mondani a gyermeknek. Például, ha a bizalmi körben lévő rokon látogatása alkalmával meg akarja ölelni és pusziolni a gyermekét, soha ne erőltesse, ha gyermeke nem akarja.

Célkitűzés 6.3: Mutassa be a helytelen érintés esetén szükséges intervenciók módszereit!

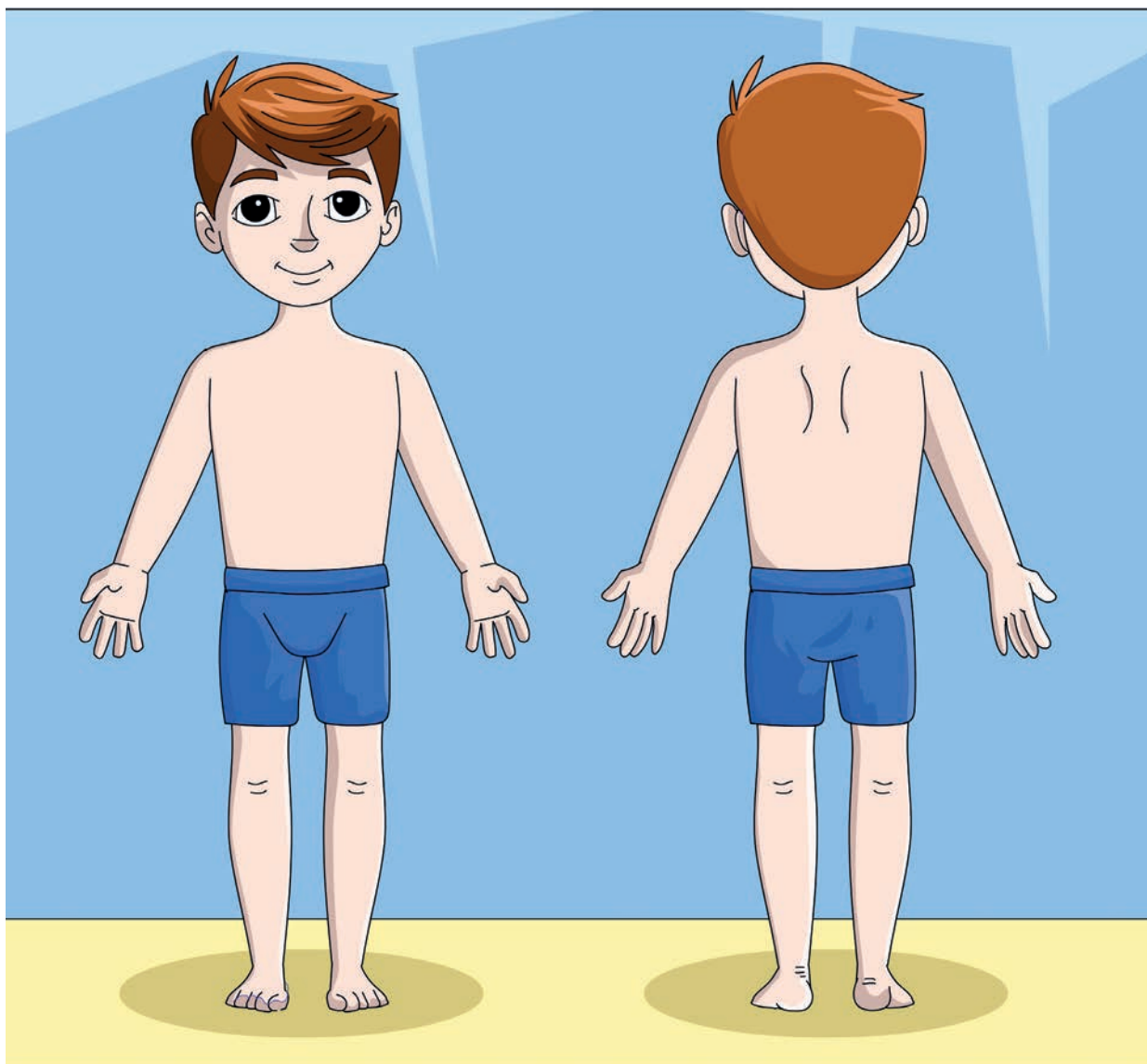
A helytelen érintés esetén szükséges intervenciók módszerei

Annak érdekében, hogy gyermeke tudja, mi a teendő helytelen érintés esetén, először meg kell tanítani a helyénvaló és a helytelen érintés fogalmát. Ezen kívül nagyon fontos tudni, hogyan lehet felismerni, ha gyermekét helytelenül megérintették, zaklatták vagy bántalmazták, és mi a teendő bántalmazás esetén. A helytelen érintésnek kitett személyeknél a negatív érzelmek miatt érzelmi, fizikai és viselkedési tünetek is jelentkezhetnek. Például az introverzió, melynek során a gyermek állandóan egyedül akar lenni. A fizikai tünetek lehetnek például szorongással összefüggő emésztési problémák, gyomorfájdalom, a helytelen érintés helyének karmolása. A viselkedési tünetek viszont sírás, neheztelés és ordítás formájában nyilvánulhatnak meg. Nagyon fontos helyesen közeledni a gyermekhez információszerzés céljából abban az esetben, ha kétségei lennének. Gyermeke számára bizalmi légkört kell biztosítani, és el kell magyaráznia, hogy mi történt. Nyugodtnak kell maradnia, miközben hallgatja a gyermekét, hinnie kell abban, amit mond, támogatnia kell és meg kell teremtenie számára a biztonságot. Ha egy bizalmi személy az otthonában minden rossz szándék nélkül megérinti gyermeke intim testrészeit, informálnia kell a személyt a helyénvaló és helytelen érintésről és a felvilágosító jellegű oktatásról. Figyelmeztesse, hogy legyen körültekintő a korlátokat illetően. A helytelen

érintés megelőzhető, ha megfelelően tájékoztatja a környezetében élő személyeket. Ha egy személynél felmerül a gyanú, először ki kell deríteni, hogyan történt az esemény, és jelenteni kell az ügyet a rendőrségnek. Ha gyermeke nem tud elmenni a rendőrség-

re, vigye a legközelebbi kórházba ellenőrzés céljából, és erről tájékoztassa a biztonsági tisztviselőt vagy a kórház rendőrségét. Közvetlenül a bírósági és orvosi folyamat első szakaszának befejezése után beszéljen egy pszichológussal a gyermek állapotáról.

Helyénvaló és helytelen érintéseket bemutató kártyák

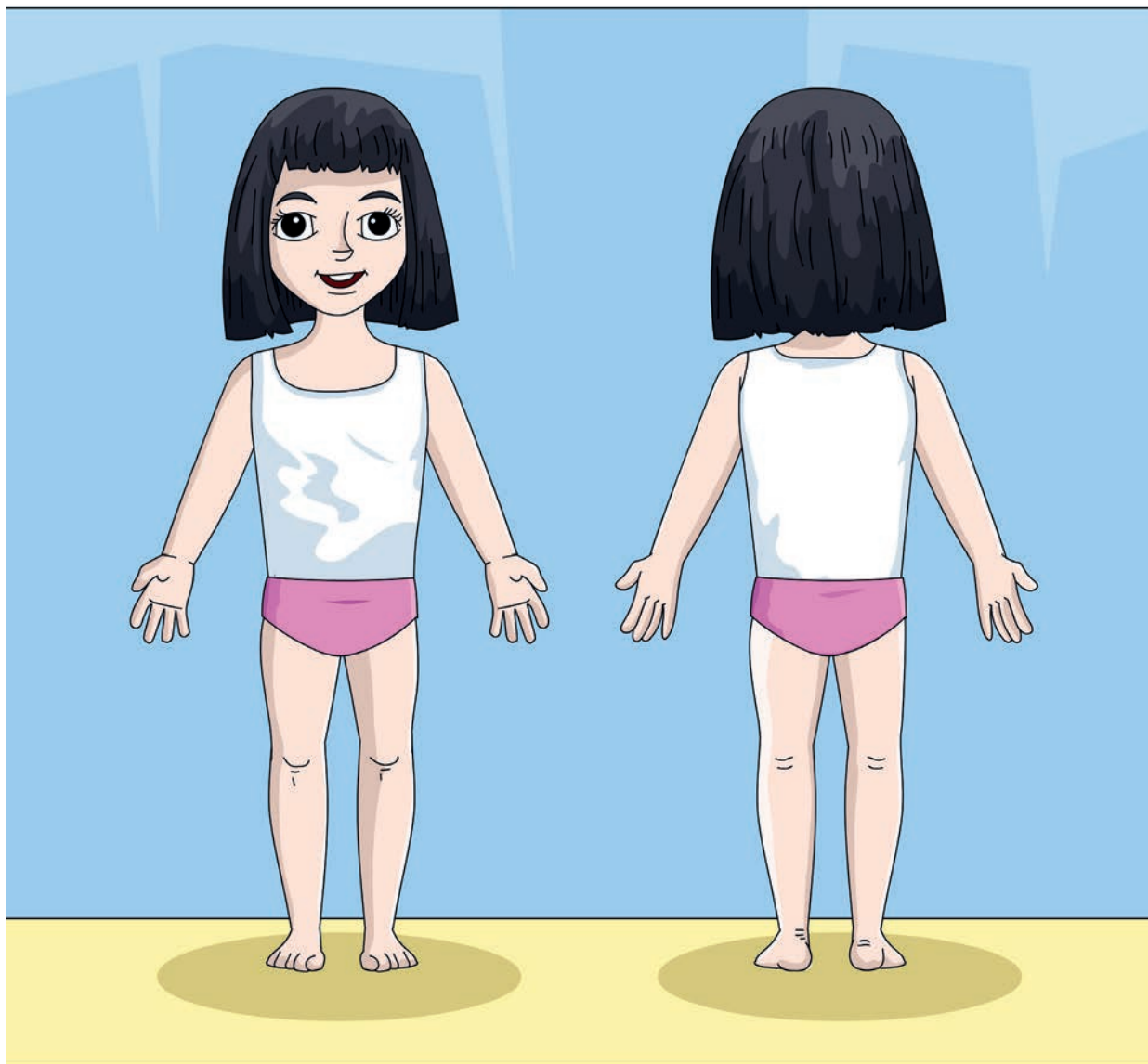
A GONDOZÓK ÁLTAL VÉGZETT TEVÉKENYSÉGEK

Célkitűzés 6.4: A helyénvaló és a helytelen érintés bemutatása.

Oktatási módszerek és technikák: Szimuláción rávezetési oktatás

Használati eszközök/Használati technológiák és anyagok: Tanuláshoz használhat olyan képeket alsóneműt viselő lányokról és fiúkról, amelyeken eltakarják az intim részeket. Mindegyik képből két példány legyen. A könyvből használhat példákat a helyénvaló és a helytelen érintések megállapításához.

Helyénvaló és helytelen érintéseket bemutató kártyák

Helyénvaló érintéseket bemutató kártyák

Helytelen érintéseket bemutató kártyák

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

„A gyermek képes megkülönböztetve reagálni utasításokra és kérdésekre?“, „Tudja Önt utánozni?“, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?“, „Ismeri saját intim területeit?“, „Tudja, kik tartoznak a bizalmi körébe?“. Amennyiben a válasz „Igen“, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Először térképezze fel gyermeke teljesítményét a kétféle érintés megkülönböztetésének képességét illetően. Ülhetnek egymás mellett vagy éppen L alakban. Kérdezze meg a gyermektől: „Mi a helytelen érintés/ Mi a helyénvaló érintés?“. Jegyezze fel a válaszát. Utána mondja a következőt: „Most néhány képet fogok az asztalra helyezni. Arra kérlek, nézd meg őket alaposan!“. Majd kérdezze meg tőle: „Milyen fajta érintés az, amit látsz?“. Ha a gyermek nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességekkel, tegyen elé két, egy helyénvaló érintést és egy helytelen érintést ábrázoló képet az asztalra, majd kérdezze meg tőle: „Melyik a helytelen

érintés? Melyik a helyénvaló érintés? Mutasd meg!“. Jegyezze fel a válaszát. Tegyen (+) jelet, ha a gyermek válasza helyes, tegyen (-) jelet, ha a gyermeke nem vagy helytelenül válaszol.

- **A környezet megteremtése**

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében használja a gyermek szobáját vagy a nappalit. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről. Ellenőrizze, hogy az Ön által használt asztal és szék megfelel-e gyermeke magasságának. Ha gyermeke nem tud dolgozni az asztalnál, dolgozhat a padlón vagy az ágyán.

- **Figyelem felkeltése**

A gyermek figyelmének felhívása érdekében használjon olyan figyelemfelkeltő mondatokat, mint például: „Úgy tűnik, készen állsz, kezdjük!“. Majd mondja „Rajtad kívül senki nem érintheti meg ezeket a területeket. Ha más érinti meg ezeket, akkor az helytelen érintés. Most meg fogjuk tanulni, mit jelent a helytelen érintés.“ Röviden elevenítse fel a gyermeke korábbi ismereteit. Ha a gyermek megfelelő nyelvi kifejezőképességgel rendelkezik, akkor beszélgessen vele a témáról. „Mi lehet helytelen érintés? Gondolkoz-

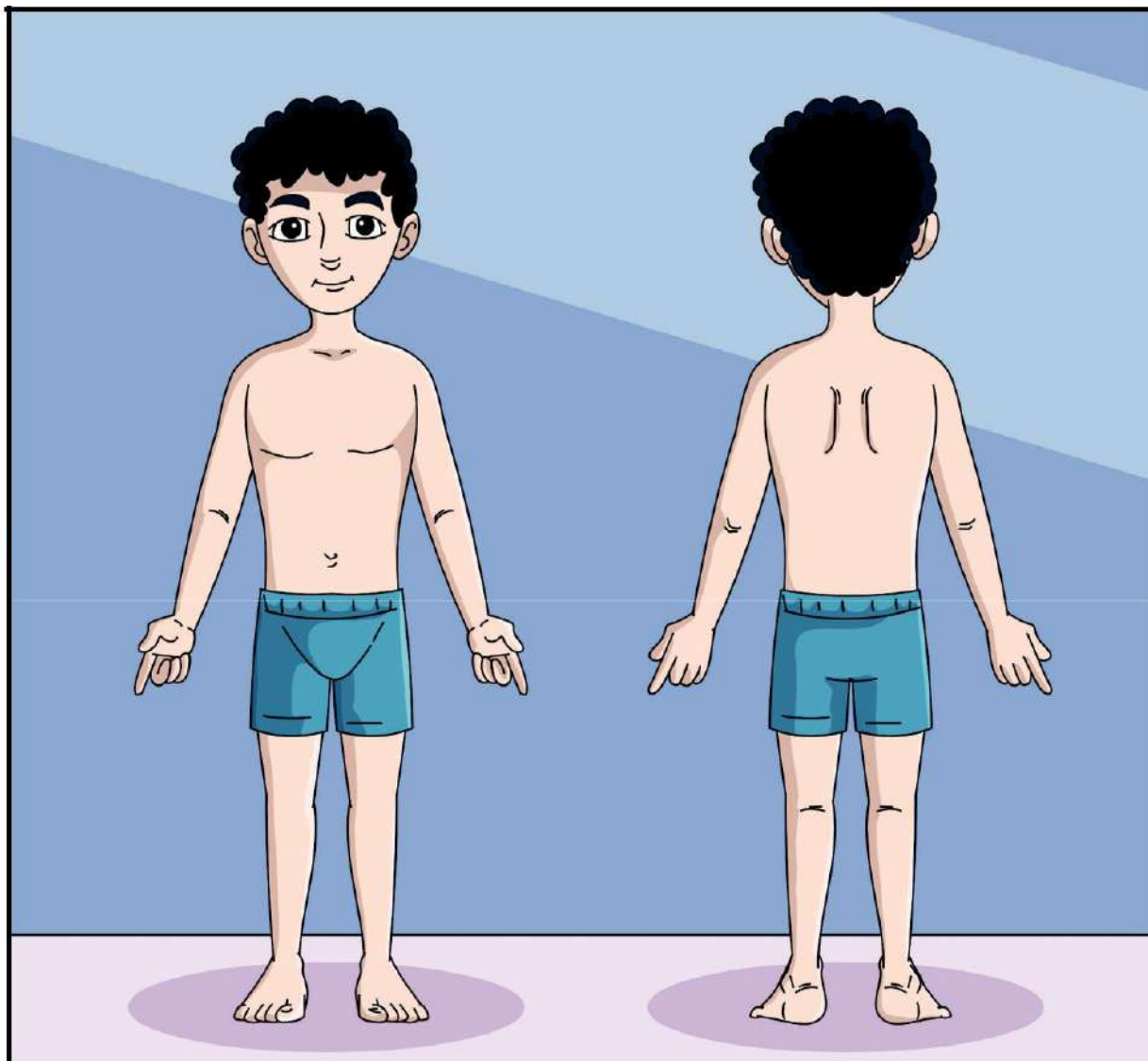
zunk együtt!” Ha a gyermek nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, akkor a nyomtatott vizuális segédanyag segítségével magyarázza el neki. Ezt követően kezdje meg a tanítást: „Igen, most már elkezdhetünk tanulni”.

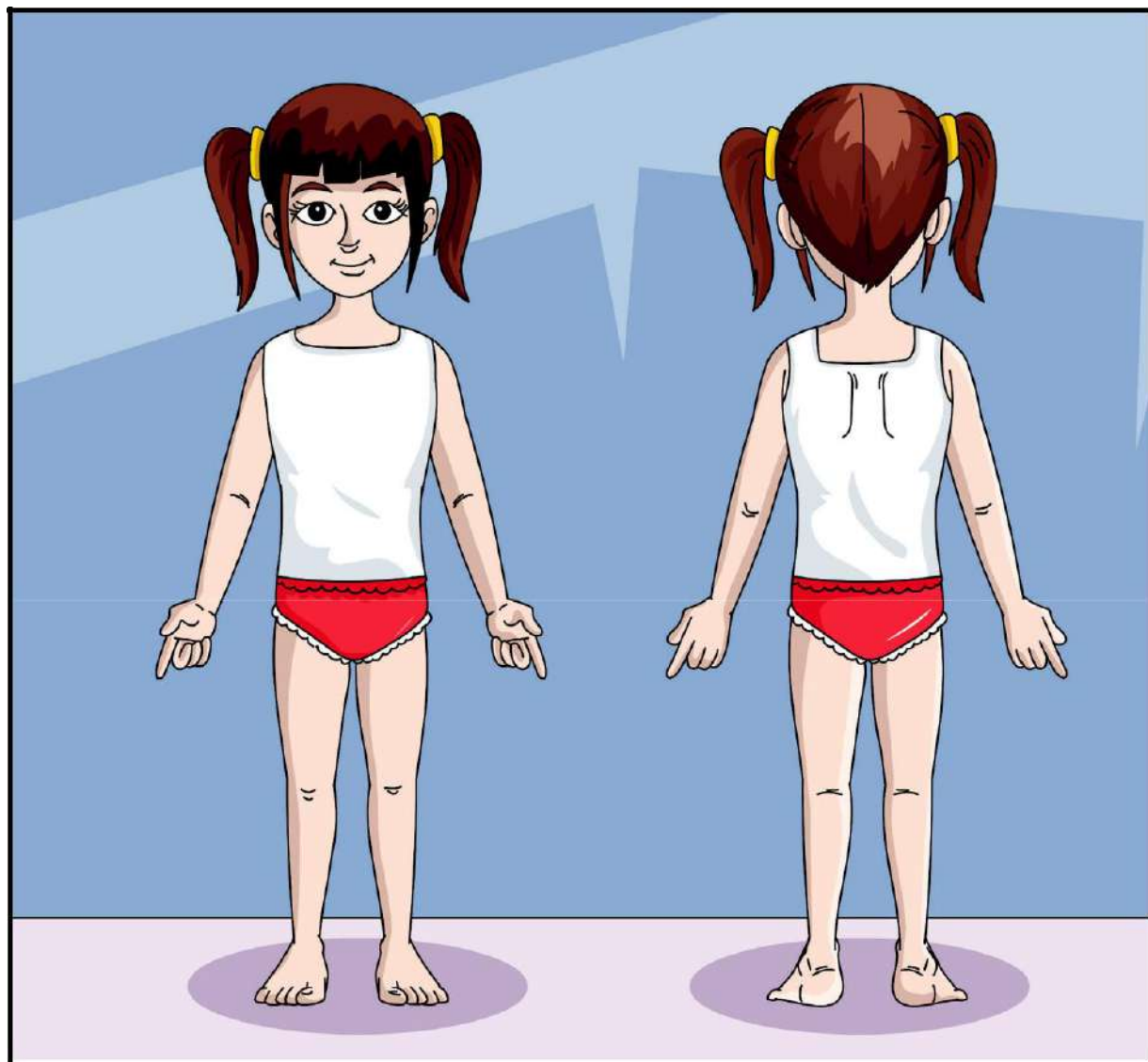
Alkalmazás:

1. tevékenység: A helyénvaló és a helytelen érintés megkülönböztetése

Készítsen elő férfiakra és nőkre készült képeket, amelyeken az intim testrészek (nemi szervek, fenék, női mellkas) nem látszódnak. Mindegyik képből kettő legyen. Két képet tegyen maga elé, kettőt pedig a gyermek elé. Mondja a következőt: „Nézd meg ezeket a képeket, egy nőt és egy férfit ábrázolnak. Most meg fogjuk jelölni az intim területeket. Először én jelölöm meg ezeket a képeken, azután te.”. Vegyen egy piros ceruzát a saját kezébe és adjon egyet a gyermek kezébe. Majd mondja a következőt: „Jelöld meg, hol vannak az intim területek!”. Mondja ki hangosan az intim testrészek nevét és karikázza be azokat piros ceruzával. Ezután kérje a gyermekt, hogy ő is tegyen így az előtte

lévő képeken. Erősítse meg a gyermek válaszát. Ha a gyermek nem vagy helytelenül válaszol, akkor a képen mutassa meg még egyszer az intim testrészeket. Miután befejezték a megjelölést, beszélgessenek az intim területekről, a helytelen és helyénvaló érintésekről. „Rajtad kívül senki nem érintheti meg ezeket a területeket. Ha más érinti meg ezeket, akkor az helytelen érintés.”. Ebben a gyakorlatban képeket fog mutatni a gyermekének a helytelen és a helyénvaló érintésről. Kérdezze meg tőle: „Mit gondolsz, milyen érintést látsz a képen?”. Azonnal mondja meg a helyes választ. Várjon 3–5 másodpercet, hogy gyermeke átgondolja a választ. Ha a gyermek nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, akkor helyezzen le egymás mellé egy-egy helytelen és helyénvaló érintést ábrázoló képet, majd kérdezze meg tőle: „Melyik a helyénvaló/helytelen érintés? Mutasd meg!”. Ismét mondja el a helyes választ. Várjon 3–5 másodpercet, hogy gyermeke is átgondolja a választ. Erősítse meg a gyermek helyes válaszait! Ha nem vagy helytelenül válaszol, mondja meg a helyes választ.

Általánosítás–monitorozás:

A kívánt készség általánosítása érdekében szervezzen erre külön alkalmakat eltérő helyzetekben, eltérő helyszíneken, eltérő személyekkel (apa, anya, testvérek, tanár, stb.). Ehhez támogatást kérhet gyermeke tanárától. Figyelje meg a gyermek reakcióját, elő tudja-e hívni a megfelelő viselkedési mintát. Ez kulcsfontosságú lesz annak az ellenőrzésében, hogy a gyermeke képes-e helyesen hasznosítani a tanultakat a mindennapi életben. A gyermek jellegzetességeinek és szükségleteinek megfelelő időközönként (hetente vagy havonta) végezzen utókövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

A gyermek teljesítményét a tanítás megkezdése előtt, a tanítás során, valamint a tanítás után is értékelje. Egyéni konzultációk keretében, gyermek teljesítményének kiértékeléséhez használja a „Helyénvaló és helytelen érintések megkülönböztetése” űrlapot. Kérdezze meg tőle: „Milyen fajta érintést látsz ezen a képen?”. Ha a gyermek nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, tegyen le az asztalra egy-egy helyénvaló és helytelen érintést bemutató képet, majd kérdezze meg tőle: „Melyik a helytelen érintés? Mutasd meg!”. Jegyezze fel a gyermeke válaszait.

„Helyénvaló és helytelen érintések megkülönböztetése” űrlap

A gyermek vezeté- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Mi a helytelen/helyénvaló érintés? Melyik fajta érintést látod ezen a képen?/Mutasd meg, melyik a helytelen érintés.

Vizsgált reakciók	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. Elmondja, hogy a száj érintése helytelen./Felismeri a helytelen érintést ábrázoló képet.										
2. Elmondja, hogy a nemi szervek érintése helytelen./Felismeri a helytelen érintést ábrázoló képet.										
3. Elmondja, hogy a fenék érintése helytelen./Felismeri a helytelen érintést ábrázoló képet.										
4. Elmondja, hogy a női mellkas érintése helytelen./Felismeri a helytelen érintést ábrázoló képet.										
A helyes lépések száma										
A helyes lépések százaléka										

*A foglalkozások számát a gyermek teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

Végezze el gyermekével ugyanezt a feladatot a bizalmi körben levőkkel és az iskola tanáraival. Mindig jutalmazza meg a gyermeket, ha a tanulási folyamat során helyes választ ad. A jutalmazás fajtája a gyermek jellegzetességeinek megfelelő legyen: ez lehet szóbeli dicséret, a foglalkozás utáni játék vagy valamilyen apró édesség, amit a gyermek szeret. Használjon olyan mondatokat, mint: „Nagyon ügyes vagy. Nagyon jól csinálod!”.

Célkitűzés 6.5: Fejtse ki, mi a teendő helytelen érintés esetén!

Oktatási módszerek és technikák: Közvetlen oktatás

Használati eszközök/Használati technológiák és anyagok: Helytelen érintéseket bemutató kártyák (109. oldalon). Képek, amelyek megmutatják, mit kell tenni helytelen érintés esetén (109. oldalon).

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Vannak előzetes ismeretei?**

„A gyermek képes megkülönböztetve reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Tudja Önt utánozni?”, „Képes a gyermek legalább 5 percre arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?”, „Ismeri saját intim területeit?”, „Tudja, kik tartoznak a bizalmi körébe?”, „Képes különbséget tenni a helyénvaló és a helyte-

len érintés között?”. Amennyiben a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés
Először térképezze fel gyermeke teljesítményét a kétféle érintés megkülönböztetésének képességét illetően. Ülhetnek egymás mellett vagy éppen L alakban. Mondja: „Korábban a helyénvaló és a helytelen érintésről tanultunk. Emlékszel? „. Majd azonnal tegye fel a kérdést: „Mit kell tennünk, ha helytelen érintést tapasztalunk?”. Hagyja, hogy gyermeke szóban válaszoljon vagy a viselkedés bemutatásával. Ha helyesen válaszol, a megfelelő helyen jelölje (+) jellel, ha nem vagy helytelenül válaszol, jelölje (-) jellel.

• A környezet megteremtése

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében használja a gyermek szobáját vagy a nappalit. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörnyezetről.

• A figyelem felhívása

A gyermek figyelmének a tanulásra való felkeltéséhez használjon figyelemfelkeltő mondatokat: „Úgy tűnik, készen állsz. Kezdjük a tanulást!”. A foglalkozás ezen pontján, a

gyermek motiválása érdekében magyarázza el neki, miért fontos számára, hogy elsajátítsa ezt a képességet: „Fontos, hogy biztonságban érezd magad és megvédd magad a helytelen érintésektől, hogy biztonságos környezetet alakíthass ki. Most meg fogjuk tanulni, mit kell tenned, ha helytelen érintést tapasztalsz”.

Röviden elevenítse fel a gyermek korábbi ismereteit. Ha a gyermek megfelelő nyelvi kifejezőképességgel rendelkezik, akkor beszélgessen vele a témáról. „Mi lehet helytelen érintés? Erről már korábban beszéltünk. Emlékszel? „. Ha gyermeke nem rendelkezik megfelelő nyelvi kifejezőképességgel, akkor a nyomtatott vizuális segédanyag segítségével magyarázza el neki. Ezt követően kezdje meg a tanítást: „Igen, most már elkezdhetünk tanulni”.

Alkalmazás

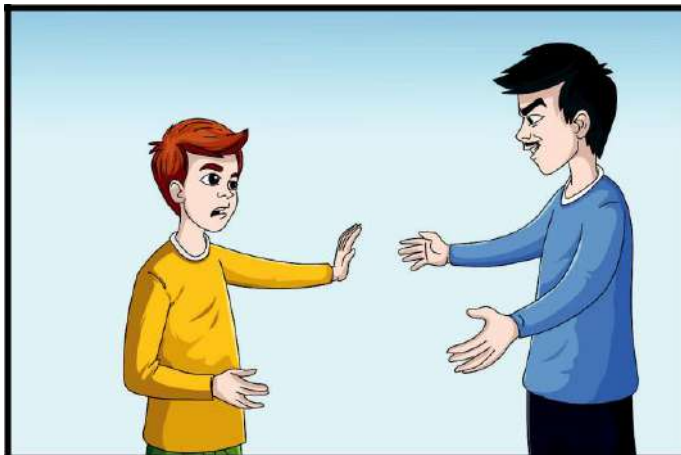
1. tevékenység: Megóvom magam a helytelen érintésektől.

Üljön a gyermeke mellé vagy L alakban. Kezdje el a tanítást a következővel: „Elmondom, mit kell tenned, ha helytelen érintést tapasztalsz. Jól figyelj rám!” A szabályok a következők a helytelen érintés megelőzésében:

1. Eltolással nemet kell mondania. Ha nem tud beszélni, akkor sikítson vagy kiabáljon.
2. Álljon félre. (Nehogy elveszítse az egyensúlyát, ha visszahúznák.)
3. Miután félreállt, fusson el.
4. Értesítsen egy, a bizalmi körébe tartozó felnőttet.
5. Ha a fentieket már nem tudja megtenni, mert megragadták, akkor karmolással és harapással védekezzen a támadó ellen.

VIZUÁLIS SEGÉDANYAGOK

Eltolással nemet kell mondania. Ha nem tud beszélni, akkor sikítson vagy kiabáljon.

Álljon félre.

**Miután félreállt,
fusson el.**

**Értesítsen egy, a bizalmi
körébe tartozó felnőttet.**

Ha megragadták,
akkor harapással
védekezzen
a támadó ellen.

Ha megragadták,
akkor karmolással
védekezzen a
támadó ellen.

Majd szolgáljon mintául a gyermekének, és mutassa meg, hogyan kell verbálisan kifejezni ezeket a szabályokat. Mondjon egy példát: „A nevem Ali. Miközben a parkban játszottam, valaki odajött hozzám. Megkért, hogy vegyem le a ruháimat. Megérintette a fenekemet”. Miután elmondta ezt a példát, folytassa. - Ismerem ezt a személyt? A bizalom körének tagja? Megérintheti a fenekem? Nem. Tehát ez helytelen érintés. Ebben az esetben NEMet kell mondanom azoknak, akik ilyen formában közelednek felém. Ha az illető továbbra is próbálkozik, félre kell állnom, el kell menekülnöm a parkból és el kell mondanom anyának.”. Mutassa meg gyermekének, hogyan jelenítse meg a jelenlegi szakaszban felsorolt szabályokat. Ezután a szerepjáték szakasza következik. Hozzon létre olyan helyzetet, amely lehetővé teszi a fenti szabályok alkalmazását. Kérje meg gyermekét, hogy kövesse a szabályokat. Segítsen neki megtanulni, hogyan kell viselkednie, amikor segítségre van szüksége. Például eljátszhatja a helytelenül közeledő személyt és kérje meg gyermekét, hogy kövesse a szabályokat.

Miután megbizonyosodott arról, hogy gyermeke teljes mértékben és helyesen követi a helytelen érintés kezelésének szabályait, hozzon létre egy másik helyzetet, amely lehetővé teszi számukra a fenti szabályok alkalmazását. Ezután önállóan rögzítse gyermeke viselkedését, segítség biztosítása nélkül. Ha a gyermeke helyesen reagál, jutalmazza meg őt a tanulási folyamat minden szakaszában.

Általánosítás–monitorozás:

A kívánt készség általánosítása érdekében szervezzen erre külön alkalmakat eltérő helyzetekben, eltérő helyszíneken, eltérő személyekkel (apa, anya, testvérek, tanár, stb.). Ehhez támogatást kérhet gyermeke tanárától. Figyelje meg a gyermek reakcióját, elő tudja-e hívni a megfelelő viselkedési mintát. Ez kulcsfontosságú lesz annak az ellenőrzésében, hogy a gyermeke képes-e helyesen hasznosítani a tanultakat a mindennapi életben. A gyermek jellegzetességeinek és szükségleteinek megfelelő időközönként (hetente vagy havonta) végezzen utókövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

A gyermek teljesítményét a tanítás megkezdése előtt, a tanítás során, valamint a tanítás után is értékelje. Egyéni konzultációk keretében, gyermek teljesítményének

kiértékeléséhez használja a „A helytelen érintés kezelése” űrlapot. Kérdezze meg tőle: „Mit teszel, ha helytelen érintést tapasztalsz?”. Jegyezze fel a gyermeke válaszait.

„A helytelen érintés kezelése” űrlap

A gyermek vezeté- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Mit teszel, ha helytelen érintést tapasztalsz?

Vizsgált reakciók	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. Eltolással ellenkezik.										
2. Félreáll.										
3. Elfut.										
4. Szól egy ismerős embernek.										
5. Ha nem tud elmenekülni, karmol vagy harap.										
A helyes lépések száma										
A helyes lépések százaléka										

*A foglalkozások számát a gyermek teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

Válasszon olyan példákat a helytelen érintésre, melyek a mindennapi életben is előfordulnak. Világosan írja le a helytelen érintés szituációját a példákban. Készítsen kártyákat, amelyek bemutatják a helytelen és a he-

lyénvaló érintés helyzeteit a bizalmi körében lévő emberek bevonásával. Győződjön meg arról, hogy a tevékenység során használandó kártyák valósághűek és 6 hónapnál nem régebbiek. A kártyák elhasználódásának elkerülése érdekében laminálhatja azokat.

A MAGÁNSZFÉRA
ÉS ANNAK VÉDELME

7

7. A MAGÁNSZFÉRA ÉS ANNAK VÉDELME

E fejezet célja, hogy megfelelő tudást, ismeretet és készségeket biztosítson a saját és valaki más magánszférájának védelmével kapcsolatban.

AMIT A GONDOZÓKNAK TUDNI KELL:

Célkitűzés 7.1: Fejtse ki az egyén számára a magánszféra fogalmát és védelmének fontosságát!

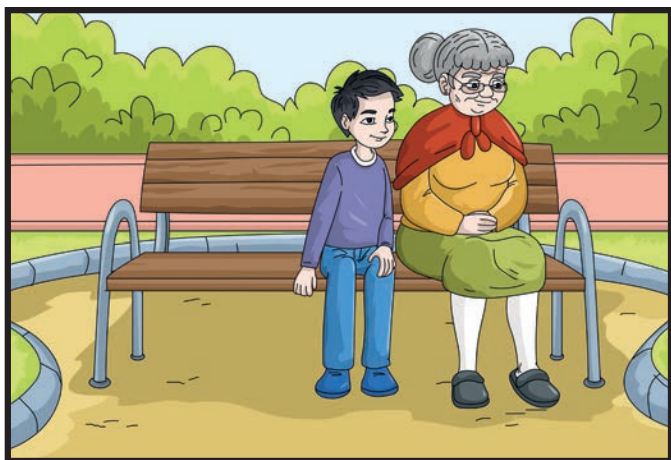
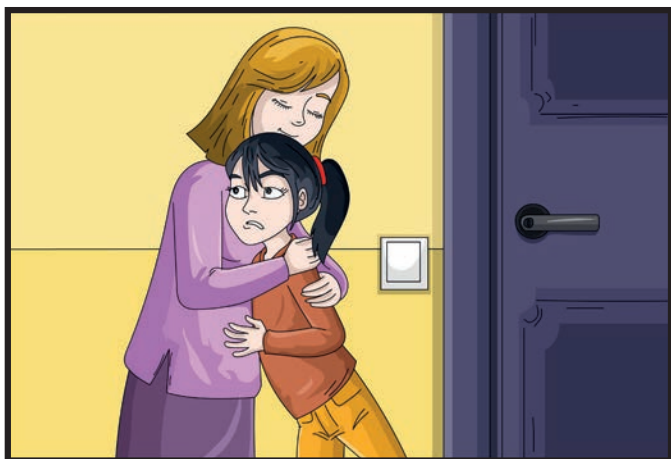
A magánszféra és annak védelme interakciók során

Mivel a szexuális nevelést a család kultúrája, a vallás, a társadalmi és kulturális szerkezet is befolyásolja, a felvilágosító jellegű oktatást a család szerkezete formálja. Ön a törvényes képviselője gyermekeinek, ennél fogva nagy szerepe van a magánélet védelmére vonatkozó oktatásukban. Mint minden ember, a gyerekek is rendelkeznek sajátos területekkel, mint például fizikai tulajdonságok, test, immunrendszer, kommunikáció, gondolatok és vágyak. Mindezt meg kell tanítania gyermekeinek, és tiszteletben kell tartania ezeket a területeket. Gyermeke szobája, holmija, teste, sőt az ötletei is az ő személyes területei. Például nem helyénvaló engedély nélkül belépni a gyermek szobájába, és engedély nélkül beleszólni a dolgaiba. Az oktatást meg

Megfelelő viselkedés a saját és mások magánszférájának védelmekor

Nem megfelelő viselkedés a saját és mások magánszférájának védelmekor

lehet tervezni, mivel az életkor előre haladtával gyermeke képes különbséget tenni a magánszféra és a nyilvánosság között. A magánszféra az általunk ismert emberek közötti távolság. Ez a távolság, amelyet rokonainkkal és barátainkkal megosztunk, 45 - 120 cm között van. „Baráti övezetnek” is nevezik. A társadalmi zóna olyan emberek közötti távolság, akiket nem ismerünk, de kölcsönhatásba kell lépniük, és körülbelül 120-300 cm távolságot tartunk. Ennek a mértéke a felhasználása a másik személyhez való közelségétől függően változhat. Mindenesetre az egyén magánszférájába soha nem szabad engedély nélkül belépni. Ha megsértik a magánszféráját, akkor a személy feszültté válhat, védekező pozícióba léphet vagy visszavonulhat e távolság fenntartása érdekében. A magánszféra megsértése zaklatásnak minősül. Ezért mindenképpen meg kell tanítani a gyermekeinket a magánszféra védelmére.

A GONDOZÓK ÁLTAL VÉGZETT TEVÉKENYSÉGEK

Célkitűzés 7.2: Fejtse ki az egyén számára a magánszféra védelmének fontosságát!

Célkitűzés 7.3: Fejtse ki az egyén elvárt viselkedésének fontosságát valaki más magánszférájának védelme szempontjából!

Oktatási módszerek és technikák: Szimul-
tán rávezetési tanítás, közvetlen kifejezés

**Instrukciós anyagok/Oktatási technológi-
ák és anyagok:** Színes ceruzák, képes kár-
tyák (lásd alább az erre a célra használan-
dó képleírásokat), nagy, üres papír, filctoll

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Rendelkezik már bizonyos készségekkel?**

„A gyermek képes megkülönböztetetten reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Tudja Önt utánozni?”, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?”. Amennyiben a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Tartsa meg a személyes távolságot gyermekével, és üljenek egymás mellé. Mondja el a gyermekének, hogy a nap során találkozhatnak olyan személyekkel, akik ismeretlenek számukra és megközelíthetik őket utazás során vagy amikor a megállóban várakoznak. Ezután helyezzen gyermeke elé az asztalra egy olyan képet, amelyen egy

személy megfelelően viselkedve tartja tiszteletben a saját és mások magánszféráját és egy olyan képet, amelyen egy személy nem tartja be ezeket a szabályokat. Ezután kérje meg a gyermekét: „Nézd meg figyelmesen az előtted lévő képeket, majd mutass rá arra a képre, amelyen a gyermek a saját vagy más magánszféráját tiszteletben tartva viselkedik!”. Ezt követően kérdezze meg gyermekétől a következőt: „Mennyire közelíthetnek meg téged mások? Te mennyire közelíthetsz meg másokat? Mutasd meg!/Mondd el!”. Az értékeléseket egyénileg végezze el. Az úrlapon tegyen (+) jelet, ha a gyermeke megfelelően reagál és (-) jelet, ha nem vagy nem megfelelően reagál.

- **A környezet megteremtése**

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében használja a gyermek szobáját vagy a nappalit. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörnyezetről.

- **A figyelem felhívása**

A gyermek figyelmének a tanulásra való felkeltéséhez használjon figyelemfelkeltő mondatokat: „Úgy tűnik, készen állsz. Kezdjük a tanulást!”. Magyarázza el a gyermekének, hogy mindenkinek tiszteletben kell tartania

mások magánszféráját, amikor ismerősöket üdvözlöl a nap során, a metrón, a buszon vagy a buszmegállóban. Ezután mondja el neki, hogy ahhoz, hogy megvédjük a saját magánszféránkat és biztonságban legyünk, karnyújtásnyi távolságot kell tartanunk másokkal.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Ismerem a magánszférát.

Mutasson gyermekének egy olyan képet, amelyen egy személy megfelelően viselkedve tartja tiszteletben a saját és mások magánszféráját és egy olyan képet, amelyen egy személy nem tartja be ezeket a szabályokat. Ezután kérje meg gyermekét a következőre: „Figyelmesen nézd meg a képeket és mutass rá arra a képre, amelyen a magánszféra védelme szempontjából megfelelően viselkedő gyerekek láthatók”. Ezt követően azonnal mutasson rá a megfelelő képre. Várjon 3–5 másodpercet, hogy a gyermeke reagáljon. Végeztesse el ugyanezt a gyakorlatot a többi képen is. A gyermek helyes reakcióit erősítse meg. Ezután vegyen egy nagy papírlapot, amelyre egy emberalak van rajzolva, majd mondja a következőt: „Most pedig rajzoljunk egy kört a papíron lévő gyermek köré. Ez a kör karnyújtásnyi széles legyen. Az a terület, amelyet lerajzoltál, az a te magánszférád.”. Kérdezze meg a gyermekét, ki az, aki odaállhat. Kérje meg gyermekét, hogy színezz

pirosra ezt a területet. Magyarázza el, hogy csak az apa, az anya, a testvérek léphetnek be a piros területre miután engedélyt adott rá. Ismeretlen személyek nem léphetnek be a magánszférájába. Egy másik embernek szintén van magánszférája, és nekünk is engedélyt kell kérni, mielőtt belépünk a személyes terükbe.

Ezután magyarázza el, hogy: „Ha egy személy, aki az engedéllyel belépett a magánszférádba, viselkedésével zavar téged, és ha nem tetszik, amit csinál (nem számít ki az, akár anya, apa, a testvéred, nagypapa, stb.) mondd »Nemet«, és azonnal hagyd el a helyszínt! Ha nem tudsz elmenekülni, sikíts! Vagy mondd el valakinek, akiben megbízol!”. Majd rajzoljon gyermekével egy másik kört a piros kör köré, és színezz zöld színűre. Mondja el, hogy vannak barátok, rokonok és emberek, akiket nem ismerünk ezen a területen. Ennek a területnek a neve „Baráti terület”. Ezen kívül (zöld terület) a „szociális terület” található. Magyarázza el, hogy mindenki beletartozik a szociális területbe. Miután befejezték a feladatot, ismételjék át a tanulságokat. Mondja el, hogy fontos a saját és más személyek magánszféráját megvédeni. Kérje meg gyermekét, hogy üljön mellé, és mondja el Önnek ugyanezt. Készítsen emlékeztetőket, melyeket ki tehet a szobája falára.

Általánosítás–monitorozás:

Bizonyos időközönként beszéljen gyermekével a szobájában lévő képről. Miután a gyermeke eléri a viselkedéssel kapcsolatos célkitűzéseket, kezdjen el adatokat gyűjteni a természetes környezetükben és más emberek jelenlétében. Ehhez gyermeke tanárától kérhet segítséget, aki nyomon tudja követni gyermeke osztálytermi viselkedését. Azért fontos a monitorozás, hogy kiderüljön, a mindennapi élet során gyermeke képes-e alkalmazni a tanult készségeket, vagy megfélekedzik róluk. A monitorozás eredményeinek fényében gyermeke személyiségének és állapotának megfelelő időközönként, például hetente vagy havonta szervezzen utókövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

Helyezzen gyermeke elé az asztalra egy olyan képet, amelyen egy személy megfelelően viselkedve tartja tiszteletben a saját és mások magánszféráját és egy olyan képet, amelyen egy személy nem tartja be ezeket a szabályokat. Szólítsa fel a gyermekét: „Figyelmesen nézd meg az előtted lévő képet, és mutass rá arra, amelyen az látható, hogy a gyerek tiszteletben tartja a saját és a másik ember magánszféráját”. Majd kérdezze meg tőle: „Mennyire közelíthetnek meg téged mások? Te mennyire közelíthetsz meg másokat? Mutasd meg!/Mondd el!”. A gyermek reakcióit a „Magánszféra védelme” űrlapra jegyezze fel. Jó válasz esetén (+), hiányos vagy rossz válasz esetén (-) jelet rakjon az űrlap megfelelő rovatába.

„Magánszféra védelme” űrlap

A gyermek vezeték- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Mutass rá arra a képre, amelyen az látható, hogy a gyerek tiszteltben tartja a saját és a másik ember magánszféráját./Mennyire közelíthetnek meg téged mások? Te mennyire közelíthetsz meg másokat?

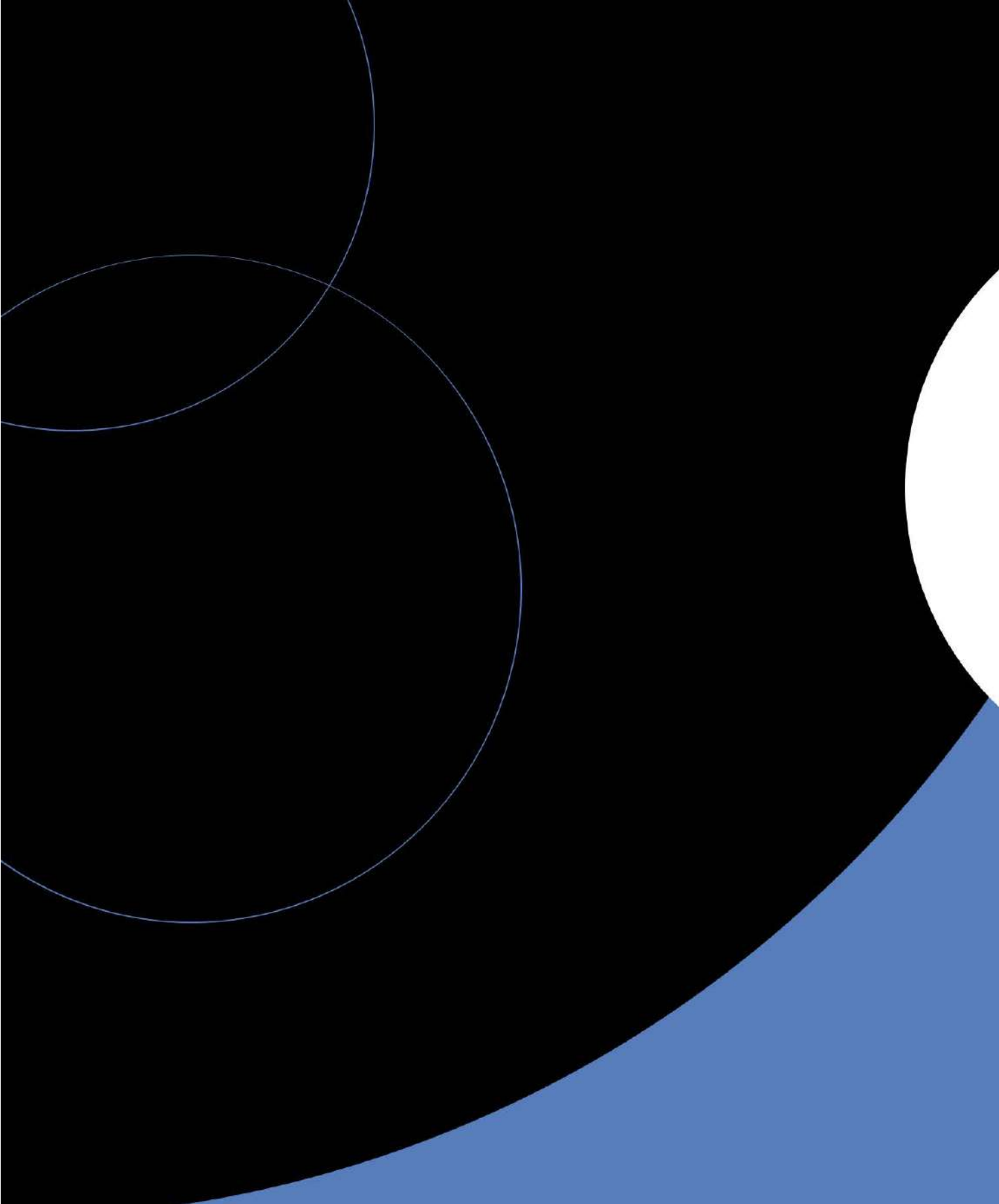
Helyes válaszok	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. képkészlet										
2. képkészlet										
3. képkészlet										
4. Elmondja/megmutatja saját magánszféráját.										
5. Elmondja/megmutatja saját szociális terét.										
A helyes lépések száma										

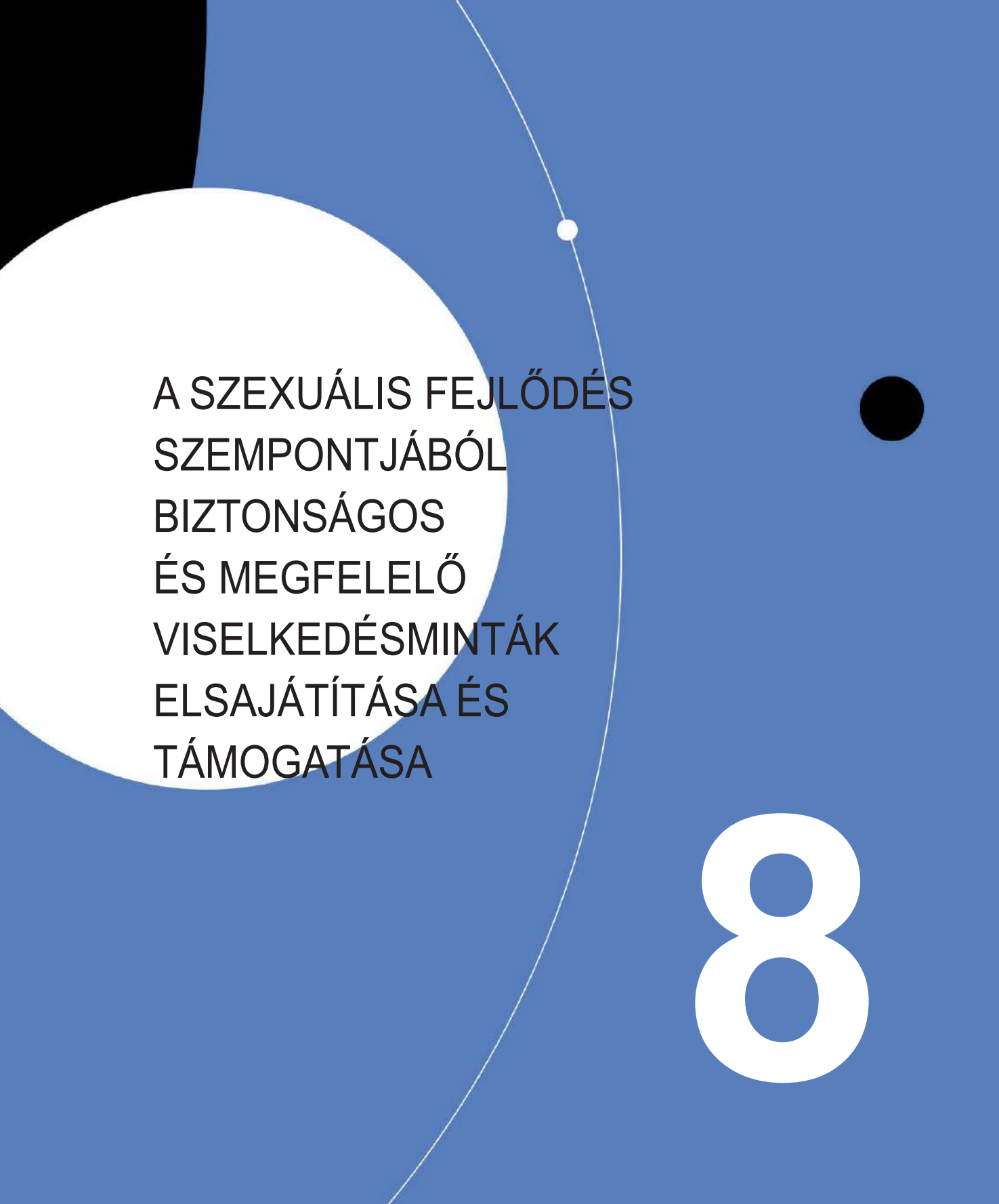
*A foglalkozások számát a gyermek teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

Gondozóként, miközben gondoskodik gyermekéről, kérjen engedélyt tőle és segítsen neki. Például, ha az engedélyével nyújt segítséget gyermekének, amikor inget kell cserélnie,

akkor támogatni fogja őt a magánszféra fogalmának elsajátításában. Emlékeztesse gyermekét arra, hogy Önnek kopognia kell mielőtt belépne gyermeke szobájába, és hogy ugyanúgy viselkedjen ő is, amikor be akar menni az Ön szobájába.

A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS
SZEMPONTJÁBÓL
BIZTONSÁGOS
ÉS MEGFELELŐ
VISELKEDÉSMINTÁK
ELSAJÁTÍTÁSA ÉS
TÁMOGATÁSA

8

8. A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS SZEMPONTJÁBÓL BIZTONSÁGOS ÉS MEGFELELŐ VISELKEDÉSMINTÁK ELSAJÁTÍTÁSA ÉS TÁMOGATÁSA

Ennek a fejezetnek a célja, hogy a gyermeke elsajátítsa a megfelelő és biztonságos szexuális viselkedéshez szükséges ismereteket és készségeket, a fejlődési életkorának megfelelően.

A GONDOZÓK ÁLTAL VÉGZETT TEVÉKENYSÉGEK

Célkitűzés 8.1: Írja körül a biztonságos és a veszélyes szexuális magatartást!

Célkitűzés 8.4: Fejtse ki, hogy mi a teendő a nyilvános helyeken esetlegesen felmerülő helytelen szexuális viselkedés ellen!

Célkitűzés 8.5: Sorolja fel a megelőző egészségügyi intézkedéseket!

Melyek a biztonságos és melyek a veszélyes szexuális viselkedési formák?

Helytelen szexuális magatartásként értelmezhető a puszi és csók, az engedély nélküli fizikai kontaktus, az intim testrészek megérintése akkor is, ha arra engedélyt kapott az illető, a levetkőzés nyilvános helyeken, a magánszféra megsértése stb. A megfelelő magatartás magában foglalja gyermeke interakcióit a bizalom körében lévő emberekkel és a relaxációt, amely nem sérti meg mások személyes terét és megvédi a gyermek magánszféráját. Biztonságos és megfelelő

szexuális viselkedés például az egészségügyi betét cseréje a fürdőszobában egyedül és az intim testrészek tisztán tartása privát helyeken.

A helytelen szexuális viselkedést célzó beavatkozási módszerek

A serdülőkor egy olyan időszak, amelynek sok kockázata van, és ahol a veszélyeztető magatartásformák kockázata magas. Az értelmi fogyatékosággal élő személyek lassabb fejlődést mutatnak, mint azok a kamaszkorú társaik, akiknek a kognitív és motorikus készségei normál tempóban fejlődnek. Ettől függetlenül a szexuális fejlődés szempontjából szinte ugyanazokkal a jellemvonásokkal rendelkeznek, mint ép fejlődésű társaik. Az értelmi fogyatékosággal élők esetében nehezebb kontrollálni a kamaszkor során előforduló kockázatos viselkedést, ezért jobban ki vannak téve szexuális visszaélésnek. A helytelen szexuális viselkedés elkerülésében szerepet játszó fontos készségeket, mint például az arc eltakarását, a bizalmasságot és a magánszféra tiszteletben tartását az ép fejlődésű és az értelmi fogyatékos egyének számára egyaránt szükséges megtanítani. Amennyiben helytelen szexuális viselkedést tapasztalnak a gyerekek részéről, őrizték meg nyugalmukat és irányítsák a gyermekek figyelmét valami másra (érdeklődés tárgya, valamilyen kézzel fogható tárgy, tevékenység stb.) anélkül, hogy felemelnék a hangjukat vagy megjegyzést tennének a vi-

selkedésükre (például megszégyenítés vagy büntetés nélkül). Kérje szakértők segítségét a készséggel való munka során.

A megelőző egészségügyi intézkedések áttekintése

A helytelen szexuális viselkedésekből fakadóan bizonyos egészségügyi problémák is felmerülhetnek. A higiéniai szabályok betartásának hiányával végzett önellátás, csókolózás vagy érintés akár fertőzésekhez is vezethet. Ezen problémák elkerülése érdekében magyarázza el gyermekének, hogy csak kézfogással üdvözlje barátait zsúfolt környezetben, mások személyes tárgyait ne használja, a nyilvános WC-ben ügyeljen a higiéniaira, megfelelő módon tisztálkodjon, az egészségügyi betétet cserélje ki 2-3 óránként, mosson kezet hazatérésekor, a WC-ből való távozáskor, étkezés előtt és után, valamint alsóneműjét legalább naponta egyszer cserélje át. Ezzel kapcsolatban orvosától is kaphat támogatást.

A GONDOZÓK ÁLTAL VÉGZETT TEVÉKENYSÉGEK

Célkitűzés 8.2: Végezzen tanulmányokat, amelyek a gyermek számára a szexuális fejlődés szempontjából biztonságos és megfelelő szexuális viselkedésformákat biztosít.

Célkitűzés 8.3: Végezzen tanulmányokat, amelyek felkészítik az egyént a helytelen szexuális viselkedés kezelésére!

Ezt a feladatot más elérendő viselkedés esetében is el lehet végezni. Ebben a részben azonban egy, az illemhelyen betartandó megfelelő viselkedési forma elsajátításához nyújtott példatevékenység kerül bemutatásra.

Oktatási módszerek és technikák: Közvetlen oktatás

Használati eszközök/Használati technológiák és anyagok: Mosdóban a szexuális fejlődés szempontjából biztonságos és megfelelő szexuális viselkedésformákat ábrázoló képes kártyák.

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Rendelkezik már bizonyos készségekkel?**

„A gyermek képes megkülönböztetetten reagálni utasításokra és kérdésekre?“, „Tudja Önt utánozni?“, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?“. Amennyiben a válasz „Igen“, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Üljön a gyermeke mellé, miközben tartják a személyes távolságot. Helyezzen elé a szexuális fejlődés szempontjából helyes és helytelen viselkedéseket ábrázoló kártyákat, majd kérje meg őt: „Nézd meg figyelmesen

az előttem lévő képeket, mutass rá azokra a képekre, amelyeken a nyilvános mosdókban való megfelelő viselkedés látható”. Ezt követően kérdezze meg tőle: „Melyek azok a helyes magatartási formák, amelyeket a kü-

lönöző környezetekben található mosdókban kell tanúsítanunk?”. A helyes választ (+) jellel, a helytelen pedig (-) jellel jelölje az úrlapon. Az alábbiakban felsoroljuk az erre a célra felhasználható példákat.

VIZUÁLIS SEGÉDANYAGOK

**A helyes és biztonságos viselkedést
ábrázoló képes kártyák:**

A helytelen és veszélyes viselkedést
ábrázoló képes kártyák:

• A környezet megteremtése

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében használja a gyermek szobáját vagy a nappalit. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről. Ellenőrizze, hogy az Ön által használt asztal és szék megfelel-e gyermeke magasságának. Ha gyermeke nem tud dolgozni az asztalnál, dolgozhat a padlón vagy az ágyán.

• Figyelem felkeltése

A gyermek figyelmének felhívása érdekében használjon olyan figyelemfelkeltő mondatokat, mint például: „Úgy tűnik, készen állsz, kezdjük!”. Magyarozza el a gyermekének, hogy amikor szexuális szempontból megfelelő viselkedést tanúsít, könnyebben meg tudja védeni magát az ismerős és ismeretlen emberektől. Magyarozza el számára, hogy fontos tisztában lennie azzal, hogy amikor nyilvános mosdóban van, mennyire kell eltakarnia testét a ruhájával.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Megtanulom, hogy melyek a megfelelő és biztonságos és melyek a veszélyes szexuális viselkedési formák

Üljön gyermeke mellé. Helyezzen elé a

szexuális fejlődés szempontjából helyes és helytelen viselkedéseket ábrázoló kártyákat, majd kérje meg őt: „Nézd meg figyelmesen az előtted lévő képeket, mutass rá azokra a képekre, amelyeken a nyilvános mosdókban való megfelelő viselkedés látható”. Segítsen gyermekének megtalálni a helyes választ, ha szüksége van rá. Fejtse ki gyermeke számára, melyek a megfelelő és biztonságos szexuális viselkedések a képeken. Magyarozza el gyermekének az alábbiakat:

- „Amikor ki kell menned, akkor menj el a mosdóba. Elérve a piszoárt, nyisd ki a cipzárt, húzd le az alsónadrágot és végezd el a dolgod. A mosdóban lévő többi személynek nem szabad látnia az intim testrészedet, miközben elvégzed a dolgod.”
 - „Amikor ki kell menned, akkor menj el a mosdóba. Miután beléptél a WC-fülkébe, lehúzza a nadrágját és a bugyiját, majd megcsinálhatja a WC-t. Amikor már beléptél a WC-fülkébe, vedd le az alsó ruházatodat (nadrág/szoknya, fehérnemű), és végezd el a dolgodat. Feltétlenül be kell zárnod az ajtót, amíg a WC-ben tartózkodsz.”
 - „Miután végeztél, öblítsd le a WC-t. Ezután gyere ki a mosdóból.”
 - „Ezután vedd vissza a ruháidat (nadrág/szoknya, fehérnemű), amiket korábban levettél.”
- Ezután biztosítson gyermeke számára útmutatást a WC-ben történő megfelelő és biztonságos viselkedés bemutatására.

Amikor útmutatást ad a gyermekének, be tudják mutatni ezeket a viselkedéseket, és adjon lehetőséget gyermekének, hogy a viselkedéseket egyedül mutassa be. Segítsen gyermekének, hogy megfelelően viselkedjen, amikor szüksége van rá. Végül kérje

meg gyermekét, hogy mutassa be önállóan a megtanult viselkedésformákat. Juttalmazza meg gyermekét a tanulás során bemutatott helyes viselkedésekért. Ha gyermeke nem tudja végrehajtani a helyes viselkedést, kérjük, adjon számára útmutatást.

VIZUÁLIS SEGÉDANYAGOK

MEGFELELŐ VISELKEDÉSFORMÁK

Megfelelő viselkedésformák az otthoni mosdóban

HELYTELEN VISELKEDÉSFORMÁK

Helytelen viselkedésformák az otthoni mosdóban

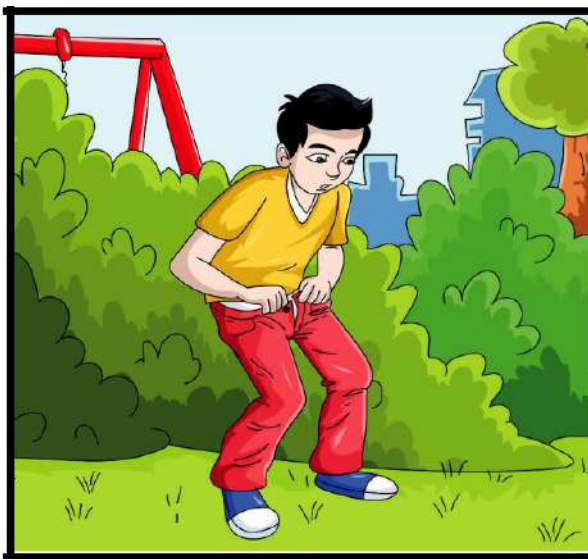
Megfelelő viselkedéstformák az iskolai mosdóban

Megfelelő viselkedésformák
nyilvános mosdóban

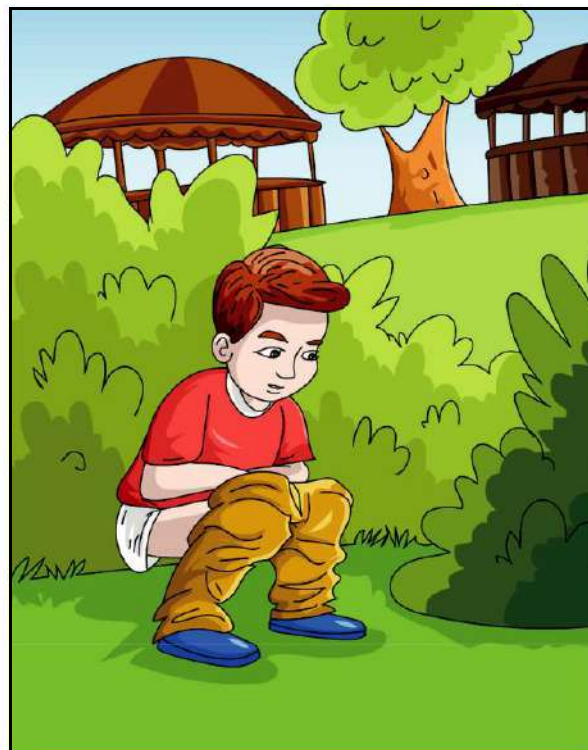
Helytelen viselkedésformák a parkban

Megfelelő viselkedésformák
a kirándulóhely mosdójában

Helytelen viselkedésformák
a kirándulóhely mosdójában

**Megfelelő viselkedésformák
mások mosdójában**

**Helytelen viselkedésformák
mások mosdójában**

Általánosítás-monitorozás:

Amint gyermeke elkezd megkülönböztetni és bemutatni a megfelelő és biztonságos viselkedést a WC-ben, kérje meg gyermekét, hogy ugyanazt a munkát végezze el különböző helyzetekben (az iskolában stb.) és más emberekkel (apa, anya, testvér, tanár stb.). Ehhez a gyermek tanárától kérhet segítséget. Azért fontos a monitorozás, hogy kiderüljön, a mindennapi élet során a gyermek képes-e alkalmazni a tanult készségeket. A monitorozás eredményeinek fényében a gyermek személyiségének és állapotának megfelelő időközönként, például hetente vagy havonta szervezzen utánkövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

Helyezze gyermeke elé az előkészített képeket. Kérje meg a gyermekét: „Nézd meg figyelmesen az előtted lévő képeket, mutass rá azokra a képekre, amelyek a nyilvános mosdókban elvárt megfelelő viselkedést ábrázolnak”. Ezután tegye fel a kérdést: „Hogyan kell megfelelő módon viselkednünk a különböző nyilvános mosdók használata során?”. Ezután jegyezze fel a gyermek teljesítményét a „Szexuális fejlődés szempontjából helyes és biztonságos szexuális viselkedés fejlesztése” űrlapon. Jó válasz esetén (+), hiányos vagy rossz válasz esetén (-) jelet írjon az űrlap megfelelő rovatába.

„Szexuális fejlődés szempontjából helyes és biztonságos szexuális viselkedés fejlesztése” űrlap

A gyermek vezeték- és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Mutass rá arra a képre, amelyen a nyilvános mosdót megfelelő módon használó gyermek látható. Hogyan kell megfelelő módon viselkednünk a különböző nyilvános mosdók használata során?

Elvárt reakciók	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
 Az otthoni mosdót helyesen és helytelenül használó gyermeket ábrázoló képek										
 Az iskolai mosdót helyesen és helytelenül használó gyermeket ábrázoló képek										
 A parkban lévő nyilvános mosdót helyesen és helytelenül használó gyermeket ábrázoló képek										
 A kirándulóhelyen lévő nyilvános mosdót helyesen és helytelenül használó gyermeket ábrázoló képek										
 A mások otthonában lévő mosdót helyesen és helytelenül használó gyermeket ábrázoló képek										
Elmondja a különböző környezetekben lévő mosdók használatakor elvárt viselkedéseket.										
Végrehajtja a különböző környezetekben lévő mosdók használatakor elvárt viselkedéseket.										

*A foglalkozások számát a gyermek teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

A gyermek gondozójaként az Ön felelőssége, hogy gyermeke elmenjen otthon a mosdóba

illetve hogy elkísérje őt a mosdóba, mielőtt elhagyná a házat, így védve a magánszféráját a nyilvános helyeken.

SZEXUÁLIS ABÚZUSHOZ
KÖTHETŐ HELYTELEN
KÉRÉSEK KEZELÉSÉNEK
LEHETŐSÉGEI

9

9. SZEXUÁLIS ABÚZUSHOZ KÖTHETŐ HELYTELEN KÉRÉSEK KEZELÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

E fejezet két cél elérésére irányul. Elsődleges célja, hogy megfelelő tudást és ismeretet biztosítson gyermekének az emberekkel való kommunikációról, a helytelen kérésekről, a nyomtatott és elektronikus eszközökkel történő biztonságos internethasználatról, másodlagos célja pedig, hogy az egyén elsajátítsa az ezekhez a kérdésekhez szükséges készségeket.

AMIT A GONDOZÓKNAK TUDNI KELL:

Célkitűzés 9.1: Mutassa be az olyan magatartási mintákat, amelyek helytelenek és nem megfelelők az emberekkel való kommunikációban!

Célkitűzés 9.2: Mutassa be a helytelen kérések kezelésének módszereit!

Célkitűzés 9.3: Nyomtatott és elektronikus eszközök segítségével mutassa be a biztonságos internethasználat módját!

Megküzdési készségek a szexuális abúzus- ra irányuló nem megfelelő viselkedésfor- mákra vonatkozóan

Íme egy lista olyan lehetséges helyzetekről, amelyekben a gyermek nem helyénvaló kéréseket tapasztalhat:

- Mások szexuális tartalmú beszélgetésének való kitettség

- Idegen emberek nemi szervének a látványa
- Kukkolás, magamutogatás
- Nemi aktus a gyermek előtt, és annak nézésére való kényszerítés
- Az intim testrészek megmutatására való felkérés
- Szexuális tartalmak, pornográf videók, képek mutatása
- A gyermek pornográf cselekedetekre való felhasználása.

Mindezek a viselkedésformák gyermekbántalmazás hatálya alá tartoznak és helytelen szexuális magatartásnak minősülnek. Annak érdekében, hogy gyermeke megtudjon birkózni a nem megfelelő szexuális magatartással és bántalmazással, az óvodától kezdve az aktuális fejlettségi szintnek megfelelő felvilágosító oktatást kell kapnia. Ezzel kapcsolatban az egyik első fontos teendő a bántalmazással kapcsolatos nevelés. A gyerekeknek el kell mondani, hogy ki bántalmazhatja őket. Dolgozzon gyermekével a helyes-helytelen érintés, a magánszféra védelme valamint önvédelem témákon és gyakorolják gyakran ezeket a tevékenységeket. A kétes forrásokból, például az internetről, a televízióból vagy a baráti körtől származó téves információk a szexualitásról negatívan befolyásolhatják gyermeke szexuális fejlődését és egészségét. Ezért elengedhetetlen az otthoni szexuális nevelés.

A GONDOZÓK ÁLTAL VÉGZETT TEVÉKENYSÉGEK

Célkitűzés 9.4: Mutassa be az olyan magatartási mintákat, amelyek helytelenek és nem megfelelők az emberekkel való kommunikációban!

Oktatási módszerek és technikák: Szimultán rávezetési tanítás, közvetlen kifejezés

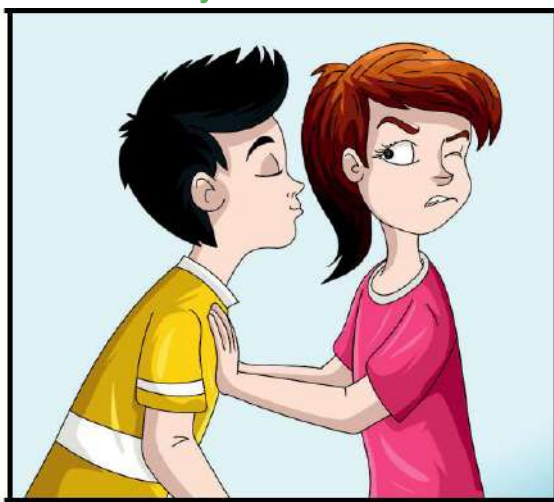
Használati eszközök/Használati technológiák és anyagok: Megfelelő és helytelen viselkedésformákat ábrázoló képes kártyák, példa szövegekkel (az Alkalmazás részben)

VIZUÁLIS SEGÉDANYAGOK

Megfelelő viselkedést ábrázoló kártyák és szituációk

Helytelen viselkedést ábrázoló kártyák és szituációk

1. képkészlet

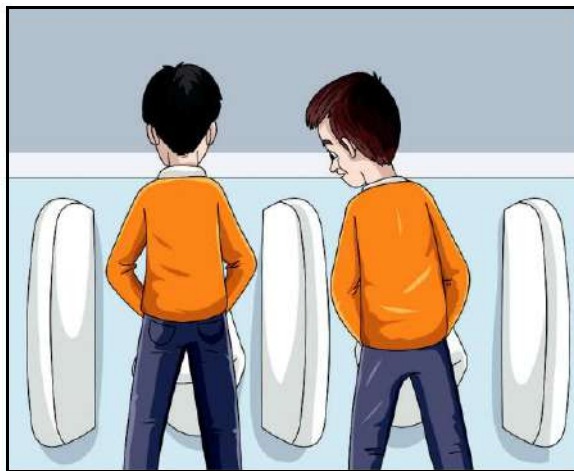

2. képkészlet

Megfelelő viselkedést ábrázoló
kártyák és szituációk

Helytelen viselkedést ábrázoló
kártyák és szituációk

3. képkészlet

4. képkészlet

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Rendelkezik már bizonyos készségekkel?**

„Ismeri saját intim területeit?” „A gyermek képes megkülönböztetetten reagálni utasítá-

sokra és kérdésekre?”, „Tudja Önt utánozni?”, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?”. Amennyiben a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjük meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés

Üljön a gyermekével szemben. Helyezze elé az asztalra a könyv két képét, melyek közül az egyik a megfelelő kommunikációs viselkedésformát, a másik pedig a helytelen kommunikációs viselkedésformát ábrázolja, majd kérje meg őt: „Nézd meg figyelmesen az előtted lévő képeket, majd mutass rá azokra a képekre, amelyek a helytelen/ a megfelelő kommunikációs viselkedési mintát ábrázolják”. A gyermeke teljesítményének kiértékeléséhez használja a „Megtanulom a megfelelő és a helytelen viselkedési mintákat a kommunikáció során” űrlapot. A helyes választ (+) jellel, a helytelen vagy hiányos választ (-) jellel jelölje az űrlapon.

• A környezet megteremtése

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében használja a gyermek szobáját vagy a nappalit. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről. Ellenőrizze, hogy az Ön által használt asztal és szék megfelel-e gyermeke magasságának. Ha gyermeke nem tud dolgozni az asztalnál, dolgozhat a padlón vagy az ágyán.

• Figyelem felkeltése

A gyermek figyelmének felhívása érdekében használjon olyan figyelemfelkeltő mondatokat, mint például: „Úgy tűnik, készen állsz, kezdjük!”. Magyarázza el a gyermekének, hogy „Vannak bizonyos szabályok, amelyekre figyelni kell, amikor az emberekkel beszélünk. Ma megtanuljuk, hogyan kell viselkedni az emberekkel való kommunikáció során. Ha tudod, hogy melyek ezek, megvédeheted magad a veszélytől.”. Miután elmagyarázta a megfelelő és a helytelen viselkedési minták megtanulásának fontosságát az emberekkel való kommunikációban, röviden elevenítsék fel a gyermek korábbi ismereteit. Kérdezze meg például: „Mire kell figyelnünk, amikor emberekkel kommunikálunk?”. Ezután kezdje el mondani: „Igen, most elkezdhetünk dolgozni”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Megtanulom, hogy melyek a megfelelő és melyek a helytelen viselkedési minták az emberekkel való kommunikáció során

Üljön gyermeke mellé. Helyezzen elé 10 képet, amelyek olyan helyzeteket mutatnak be, amelyekkel gyermeke a nap folyamán az emberekkel folytatott kommunikáció során találkozhat. Győződjön meg arról, hogy a könyvében szereplő 5 kép a helytelen viselkedési mintát, 5 pedig a megfelelő viselkedési mintát

ábrázolja. Várjon 30–40 másodpercet, hogy gyermeke áttekinthesse a képeket. Majd adja ki az utasítást: „Nézd meg figyelmesen az előtted lévő képeket, majd mutass rá azokra a képekre, amelyek a helytelen/ a megfelelő kommunikációs viselkedési mintát ábrázolják”. Ezután mutassa meg a helyes választ. Majd várjon 3–5 másodpercet, amíg gyermeke reagál. Jutalmazza meg gyermekét a tanulás során bemutatott helyes válaszokért. Ha

gyermeke nem vagy helytelenül válaszol, kérjük, adja meg a helyes válaszokat. Miután végeztek a képekkel, folytassák a történetekkel. Olvassa fel kétszer a történetet hangosan, majd mondja a következőt: „Hallgass figyelmesen! Meg fogom mutatni, amit olvastam. Miután megmutattam neked, fel fogok tenni néhány kérdést a történettel kapcsolatban. Most elkezdem!”. Kérjük, folytassa a történet felolvasásával, majd a kérdésekkel.

Történet és kérdések a megfelelő viselkedésről az interperszonális kommunikációban	Történet és kérdések a helytelen viselkedésről az interperszonális kommunikációban
Tomi reggel elment otthonról, hogy iskolába menjen. Miközben a buszra várt, nagyon megörült, amikor meglátta szomszédját, Pista bácsit. Odament hozzá és így szólt: „Jó reggelt, Pista bácsi! Megölelhetem?”. „Jó reggelt, Tomi, megölelhetsz.”-és megölelték egymást.	Tomi reggel elment otthonról, hogy iskolába menjen. Miközben a buszra várt, nagyon megörült, amikor meglátta szomszédját, Pista bácsit. Odaszaladt hozzá és megölelte a nyakát. Pista bácsi kibontakozott az ölelésből és azt mondta: „Nem, Tomi, nem ölelhetsz meg az engedélyem nélkül.”.
1- Mit csinált Tomi, mielőtt megölelte Pista bácsit? 2- Mit válaszolt Pista bácsi Tominak?	1- Mit csinált Tomi, mielőtt megölelte Pista bácsit? 2- Mit válaszolt Pista bácsi Tominak?

Általánosítás-monitorozás:

A kívánt készség általánosítása érdekében szervezzen erre külön alkalmakat eltérő helyzetekben, eltérő helyszíneken (például iskola). Dolgozzon együtt a gyermek a bizalmi körben lévő többi személlyel is (apa, testvérek, tanár, stb.). Ehhez támogatást kérhet gyermeke tanárától. Figyelje meg a gyermek

reakcióját, elő tudja-e hívni a megfelelő viselkedési mintát. Ez kulcsfontosságú lesz annak az ellenőrzésében, hogy a gyermeke képes-e helyesen hasznosítani a tanultakat a mindennapi életben. A gyermek jellegzetességeinek és szükségleteinek megfelelő időközönként (hetente vagy havonta) végezzen utókövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

A gyermek teljesítményét a tanítás megkezdése előtt, a tanítás során, valamint a tanítás után is értékelje. A gyermek teljesítményének kiértékeléséhez használja a „Megtanulom a megfelelő és a helytelen viselkedésformákat a kommunikáció során” űrlapot. Szólítsa fel a gyermekét: „Figyelmesen nézd meg az előtted lévő képeket, és mutass rá arra, amelyen az látható, hogy a gyerek megfelelően/ helytelenül viselkedik a másokkal való

kommunikáció során. Mutasd meg, melyek a helyes viselkedési minták!”, majd rögzítse gyermeke válaszát az űrlapon. Ezt követően olvassa fel a megfelelő és a helytelen kommunikációs viselkedési mintákat bemutató szituációkat, és kérje meg gyermekét, hogy a kérdései mentén jelenítse meg a megfelelő viselkedési mintákat. Ügyeljen arra, hogy az értékelési szakaszban felhasznált képek és szituációk eltérjenek az Alkalmazás részben használtaktól.

**„Megtanulom a megfelelő és a helytelen viselkedési mintákat a kommunikáció során” űrlap
A gyermek vezeték és keresztnéve:**

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Mutass rá arra a képre, amelyen az látható, hogy a gyerek megfelelően/ helytelenül viselkedik a másokkal való kommunikáció során. Mutasd meg, melyek a helyes viselkedési minták! / Válaszolj a történetekre vonatkozó kérdésekre. /Jelenítsd meg a történettel kapcsolatban a megfelelő viselkedési mintát.

Helyes válaszok	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
Megkülönbözteti a viselkedési mintákat az 1. képkészletben.										
Megkülönbözteti a viselkedési mintákat a 2. képkészletben.										
Megkülönbözteti a viselkedési mintákat a 3. képkészletben.										
Megkülönbözteti a viselkedési mintákat a 4. képkészletben.										
Válaszol a történetekre vonatkozó kérdésekre.										
Megjeleníti a történettel kapcsolatban a megfelelő viselkedési mintákat.										

*A foglalkozások számát a gyermek teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

Amikor dolgozik a gyermekével, a fenti példához hasonló történeteket hozhat létre.

Célkitűzés 9.5: Megküzdési készségek elsajátítása a helytelen kérések kezelésére.

Oktatási módszerek és technikák: Jelenet demonstráció

Használati eszközök/Használati technológiák és anyagok: Forgatókönyv történetek megfelelő és helytelen kérésekkel (az oldal alján).

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Rendelkezik már bizonyos készségekkel?**

„Ismeri saját test részeit?”, „A gyermek képes megkülönböztetetten reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Tudja Önt utánozni?”, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?”. Amennyiben a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Üljön a gyermeke mellé, vele szembe vagy L alakban. Hozzanak létre egy forgatókönyv-készletet, amely helytelen kéréseket tartalmaz. A helytelen kérések az alábbiak szerint határozhatók meg:

- Meg akarja érinteni,
- Meg akarja ölelni, átlépve a magánszférát,
- Meg akarja csókolni,
- Szexuális jellegű videók mutatása,
- Ruha nélküli képek készítése,
- Intim testrészek megmutatására való felkérés,
- Szexuális tartalmú beszélgetésnek való kitettség.

Folytassa a folyamatot annak megállapításával, hogy gyermeke hogyan kezeli ezeket a helytelen kéréseket. E célból készítsen esettanulmányokat a készletben lévő helytelen kérésekre. Az esemény szövegeinek elkészítése során felhasználhatja az alábbi táblázat példáit.

Beszéljen az esettanulmányról a gyermekének. Majd mondja a következőt, „Megtanultuk azokat a viselkedési módokat, amelyek megfelelőek illetve helytelenek a számodra. Mit kell tenned, ha helytelen kérést tapasztalsz?”. Gyermeke teljesítményének kiértékeléséhez használja a „Megtanulom kezelni a helytelen kéréseket” űrlapot. Jelölje (+) jellel, ha gyermeke helyes szóbeli választ ad, vagy gesztusokkal imitálja, hogy mi a teendő, ha helytelen kéréseket tapasztal (nem mondás, eltolás, karmolás, elsétálás, elmondja egy felnőttnek, akiben megbízik). A helytelen vagy hiányos választ (-) jellel jelölje az űrlapon. Az alábbiakban néhány példaszöveget hozunk a helytelen kérések eseteire.

AZ ALÁBBIAKBAN ÍROTT SZÖVEGEK VANNAK, NEM VIZUÁLIS SEGÉDANYAGOK:

Helytelen vágyak	Mi a teendő helytelen vágyak esetén:
1- Az anya elküldi a lányát az iskolába a szomszéd fiával. Amint beszállnak az autóba, a fiú megpróbálja megérinteni a lány fenekét.	Sikoltás. Nemet mondás. Elmondani az anyjának.
2- Az apa rábízta a szomszédra a lányát azaz az indokkal, hogy otthon felújítás történik. A szomszéd beleegyezik és a lány és a szomszéd idősebb fia bemennek a fiú szobájába, mert a szomszédnak dolga van a konyhában. A fiú felajánlja, hogy játszá az, hogy házások. A fiú, mint a férj, bekopog az ajtón és meg akarja csókolni a lányt, aki a feleséget játssza.	Nemet mondás. Elhagyni a helyszínt. Elmondani az apjának.
3-Amikor a lány hazaérkezik az iskolából, találkozik a szomszédal. Miközben beszélgetnek, a férfi megüti és a földre dobja. A lány megüti a fenekét. A szomszédnak van egy orvos ismerőse, és azt mondja, hogy a lány vegye le a nadrágját, fotózzák le és küldjék el neki a képet. Majd azt mondja: „Ennek megfelelően vesszük a gyógyszert.”.	Nemet mondás. Elhagyni a helyszínt. Elmondani a szüleinek.
4-A fiúk fociznak. A játékban a szabály az, hogy az a csapat, amelyik veszít, azt fogja csinálni, amit a győztes csapat mond. A győztesek azt kérik a vesztesektől, hogy mutassák meg az intim területeiket.	Nemet mondás. Elhagyni a helyszínt. Elmondani a szüleinek.

• A környezet megteremtése

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében használja a gyermek szobáját vagy a nappalit. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről. Ellenőrizze, hogy az Ön által használt asztal és szék megfelel-e gyermeke magasságának. Ha gyermeke nem tud dolgozni az asztalnál, dolgozhat a padlón vagy az ágyán.

• Figyelem felkeltése

A gyermek figyelmének felhívása érdekében használjon olyan figyelemfelkeltő mondatokat, mint például: „Úgy tűnik, készen állsz, kezdjük!”. Magyarozza el a gyermekének, hogy „Az engedélyed nélkül senki sem érint meg téged, az intim testrészeidet, nem ölelhet, csókolhat meg, nem nézethet meg veled szexuális tartalmú videót, senki sem készíthet rólad olyan képeket, amelyeken nem vagy felöltözve, nem mutathatod meg az intim testrészeidet, és nem folytathat veled szexuális tartalmú beszélgetést. Ilyen esetekben tudnod kell, hogy mit kell tenned annak érdekében, hogy megvédd magad.”. Felkészítheti gyermekét az oktatásra a következővel: „Ma megtanuljuk, mit kell tenni, ha mások helytelen kéréseket tesznek.”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Megtanulom kezelni a helytelen kéréseket

Üljön gyermeke mellé. Kezdjék a munkát olyan szöveg létrehozásával, amely a gyermek által megtapasztalható helytelen kéréseket tartalmazza. Erre a célra használhatja a fenti esettanulmány-szövegeket. Mondja a következőt: „Most felolvasok neked egy esettanulmányt, amely akár veled is megtörténhet, majd bemutatom az eseményt. Utána elmondom, mi lesz a feladatod. Hallgass figyelmesen!”. Aztán olvassa fel kétszer az esettanulmányt. „Most pedig nagyon figyelj engem!” és mutassa be, hogy mit tesz a helytelen kérések ellen. A demonstráció után adjon szóbeli magyarázatot: „Amikor ilyen kérésekkel találkoztam, nemet mondtam, eltoltam magamtól a személyt, elhagytam a helyszínt, és elmondtam egy felnőttnek, akiben megbízom.”. Kérje meg gyermekét, hogy mutassa be ő is az eseményt: „Most te következel!”. Jutalmazza meg gyermekét a tanulás során bemutatott helyes válaszokért, és jelölje meg azokat, amelyeket nem tudott végrehajtani a gyermek. A bemutatás után röviden ismételjék át a tanultakat: Mutasd meg/ Mondd el!”. Jutalmazza meg gyermekét a helyes válaszokért, és ismételjék meg a tanulást, ha helytelen választ ad. Végezzék el az említett munkát az összes elkészített esettanulmány-szövegre.

Általánosítás-monitorozás:

A kívánt készség általánosítása érdekében szervezzen erre külön alkalmakat eltérő helyzetekben, eltérő helyszíneken (például iskola). Dolgozzon együtt a gyermek a bizalmi körben lévő többi személlyel is (apa, testvérek, tanár, stb.). Használhat az általánosítási részben használt eseményszövegektől eltérő szövegeket. Nemcsak szóban, hanem videófelvevételeken is bemutathatja az eseményeket. Figyelje meg a gyermek reakcióját, elő tudja-e hívni a megfelelő viselkedési mintát. Ez kulcsfontosságú lesz annak az ellenőrzésében, hogy a gyermeke képes-e helyesen hasznosítani a tanultakat

a mindennapi életben. A gyermek jellegzetességeinek és szükségleteinek megfelelő időközönként (hetente vagy havonta) végezzen utókövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

A gyermek teljesítményét a tanítás megkezdése előtt, a tanítás során, valamint a tanítás után is értékelje. A gyermek teljesítményének kiértékeléséhez használja a „Helytelen kérések kezelése” űrlapot. Végezze el a szükséges előkészületeket. Szólítsa fel a gyermekét: „Mit kell tenned, ha helytelen kéréseket tapasztalsz?”, majd rögzítse gyermeke válaszát az űrlapon.

„Helytelen kérések kezelése” űrlap

A gyermek vezetéke és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Mit kell tenned, ha helytelen kéréseket tapasztalsz?

Készség lépései	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. Nemet mondás.										
2. Eltolás.										
3. Helyszín elhagyása.										
4. Megbízható személynek elmondani.										

*A foglalkozások számát a gyermek teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

Ha a zaklató nem hagyja békén a gyermekét, miután „Nemet” mondott és eltolta magától,

akkor tanulmányozza gyermekével a „Kiabálj és lökd meg az illetőt!” lépést. Készítse el a tanulás során használt eseményszövegeket,

figyelembe véve azokat a környezeteket, ahol a gyermeke a legtöbb időt tölti.

Célkitűzés 9.6: Nyomtatott és elektronikus eszközök segítségével mutassa be a biztonságos internethasználat módját!

Oktatási módszerek és technikák: Közvetlen oktatás

Használati eszközök/Használati technológiák és anyagok: Forgatókönyvek helytelen kérésekről

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Rendelkezik már bizonyos készségekkel?**

„Gyermeke ismeri saját test részeit?” „A gyermek képes megkülönböztetetten reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Tudja Önt utánozni?”, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?”. Amennyiben a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Üljön a gyermeke mellé, figyelve a személyes térre. Magyarázza el a nyomtatott és elektronikus eszközök biztonságos használatát, valamint az ezekre vonatkozó szabályokat:

- Személyes adatait bizalmasan kezeld, ha elkérik, miközben másokkal kommunikálsz az interneten.
- Ne ossz meg olyan képeket, amelyeken az intim testrészeid láthatóak.
- Ne válaszolj olyan üzenetekre, amelyeket ismeretlen emberek küldtek.
- Megfelelő tartalmú fényképeket tegyél nyilvánossá, és korlátozd azoknak az embereknek a számát, akik láthatják (kérj segítséget a kiválasztásban, ha szükséges).
- Csak az arcodat mutasd videóhívások során.

Határozza meg, hogy gyermeke ismeri-e ezeket a szabályokat, és hogy ezeknek mekkora részét tudja betartani a gyermeke. Mondja a következőt: „Megtanultuk, hogy mit kell tenni a számunkra helytelen kérések ellen. Szóval, milyen szabályokat kell követnünk az internet, tablet vagy telefon használatakor a helytelen kérések kezelése érdekében?”. A gyermeke teljesítményének kiértékeléséhez használja az „Elektronikus eszközök és az internet biztonságos használata” űrlapot. A helyes választ (+) jellel, a helytelen vagy hiányos választ (-) jellel jelölje az űrlapon.

A környezet megteremtése

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében

használja a gyermek szobáját vagy a nappalit. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről. Ellenőrizze, hogy az Ön által használt asztal és szék megfelel-e gyermeke magasságának. Ha gyermeke nem tud dolgozni az asztalnál, dolgozhat a padlón vagy az ágyán.

Figyelem felkeltése

A gyermek figyelmének felhívása érdekében használjon olyan figyelemfelkeltő mondatokat, mint például: „Úgy tűnik, készen állsz, kezdjük!”. Magyarázza el a gyermekének, hogy „Egyesek helytelen kéréseket intézhetnek feléd, miközben az internetet vagy a telefont használod. Például valaki, akit nem ismersz, megkérhet arra, hogy küldj egy képet az intim testrészedről vagy hogy megoszd a személyes adataidat vele. Ha nem járulsz ezekhez hozzá, nem folytathatja a helytelen kéréseket. Tudnod kell, hogy mi a teendő ebben a helyzetben, hogy megvédhesd magad.”. Ezután folytassa a gyakorlással.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Biztonságosan használom az internetet

Üljön a gyermeke mellé vagy L alakban. Mondja a következőt: „Mindannyian szeretünk időt tölteni az interneten, tableten vagy telefonon. De néha azok az emberek, akikkel

ezen az eszközökön keresztül kommunikálunk, helytelen kéréseket tehetnek. Ilyen esetekben, ha ismerjük a szabályokat, amelyekre figyelmet kell fordítanunk az internet, tablet vagy telefon használatakor, akkor ezeket a kéréseket tudjuk kezelni. Most figyelj rám! Milyen szabályokat kell követnünk az internet, tablet vagy a telefon használatakor a helytelen kérések kezelésére?”.

1. szabály: A személyes adataidat bizalmasan kezeld!
2. szabály: A jelszavadat csak a bizalmi körbe tartozó személyekkel oszd meg!
3. szabály: Csak azokkal barátkozz online, akiket személyesen is ismersz!
4. szabály: Csak azoktól fogadj el követési kérelmeket az interneten, akiket ismersz!
5. szabály: Csak olyan emberekkel beszélj online, akiket ismersz!
6. szabály: Képeket és videókat csak azoknak küldj, akiket személyesen ismersz! Ezeken a képeken és videókon mindig legyen rajtad ruha!
7. szabály: Csak azoktól fogadj képeket és videókat, akiket személyesen ismersz!
8. szabály: Jelentkezz ki a fiókodból, amikor már nem használod azt!

Miután egyenként elmondta a szabályokat, kérje meg a gyermekét, hogy ismétlje meg azokat. Mondja neki, hogy: „Figyelj rám! Az én személyes adataim a következők: felhasználónév, lakcím, iskola, telefonszám és

jelszó. Miközben internetezek, senkivel sem osztom meg ezeket a személyes információkat.”. Majd mondja a következőt: „Most te következel. Milyen személyes adatokat nem szabad megosztani az interneten? Mondd el!”. Ismétlje meg ezt a folyamatot a többi szabálynál. A modellezési gyakorlat után tegye fel gyermekének a szabályokkal kapcsolatos kérdéseit. Segítsen gyermekének, ha szüksége van rá. Addig folytassák a munkát, amíg gyermeke segítség nélkül el nem tudja mondani a szabályokat. Ha helyesen reagál, erősítse meg őt a tanulás minden szakaszában. Ha a gyermek nem vagy rosszul reagál, szolgáljon számára helyes válasszal.

Általánosítás-monitorozás:

A kívánt készség általánosítása érdekében szervezzen erre külön alkalmakat eltérő helyzetekben, eltérő helyszíneken (például iskola). Dolgozzon együtt a gyermek a bizalmi körben lévő többi személlyel is (apa,

testvérek, tanár, stb.). Figyelje meg a gyermek reakcióját, elő tudja-e hívni a megfelelő viselkedési mintát. Ez kulcsfontosságú lesz annak az ellenőrzésében, hogy a gyermeke képes-e helyesen hasznosítani a tanultakat a mindennapi életben. A gyermek jellegzetességeinek és szükségleteinek megfelelő időközönként (hetente vagy havonta) végezzen utókövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

A gyermek teljesítményét a tanítás megkezdése előtt, a tanítás során, valamint a tanítás után is értékelje. A gyermek teljesítményének kiértékeléséhez használja a „Elektronikus eszközök és az internet biztonságos használata” űrlapot. Végezze el a szükséges előkészületeket. Szólítsa fel a gyermekét: „Milyen szabályokat kell követnünk az internet, tablet vagy a telefon használatakor a helytelen kérések kezelésére?”, majd rögzítse gyermeke válaszát az űrlapon.

„Elektronikus eszközök és az internet biztonságos használata” űrlap

A gyermek vezeték és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Milyen szabályokat kell követnünk az internet, tablet vagy a telefon használatakor a helytelen kérések kezelésére?

Szabályok	Tanítás előtt			Tanítás közben					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1.szabály: A személyes adataidat bizalmasan kezeld!										
2.szabály: A jelszavadat csak a bizalmi körödbe tartozó személyekkel oszd meg!										
3.szabály: Csak azokkal barátkozz online, akiket személyesen is ismersz!										
4.szabály: Csak azoktól fogadj el követési kérelmeket az interneten, akiket ismersz!										
5.szabály: Csak olyan emberekkel beszélj online, akiket ismersz!										
6.szabály: Képeket és videókat csak azoknak küldj, akiket személyesen ismersz! Ezeken a képeken és videókon mindig legyen rajtad ruha!										
7.szabály: Csak azoktól fogadj képeket és videókat, akiket személyesen ismersz!										
8.szabály: Jelentkezz ki a fiókodból, amikor már nem használod azt!										

*A foglalkozások számát a gyermek teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

Győződjön meg arról, hogy az elektronikus eszköz-használattal eltöltött idő nem haladja meg az 1 órát gyermeke esetében. Ismételje el gyermekének, hogy mit tapasztalhat meg, amikor elfogadja a helytelen kéréseket.

Például ilyen magyarázatokat adhat: „Ha megadod valakinek a személyes adataidat, bejelentkezhetsz az internetes fiókodba, és ellophatja az adataidat. Ha intim testrészeket tartalmazó fényképeket küldesz valakinek, megmutathatják ezeket másoknak stb.”.

ELHANYAGOLÁS/
ZAKLATÁS
MEGELŐZÉSE ÉS
INTERVENCIÓS
MÓDSZEREK
ELHANYAGOLÁS/
ZAKLATÁS ESETÉN

10

10. ELHANYAGOLÁS/ ZAKLATÁS MEGELŐZÉSE ÉS INTERVENCIÓS MÓDSZEREK ELHANYAGOLÁS/ ZAKLATÁS ESETÉN

Ennek a fejezetnek a célja, hogy megfelelő tudást és ismeretet biztosítson az egyének számára az elhanyagolás és a zaklatás megelőzéséről, valamint az intervenciós módszerekre vonatkozó készségek megszerzéséről.

AMIT A GONDOZÓKNAK TUDNI KELL:

Célkitűzés 10.1: Határozza meg az elhanyagolás és a szexuális zaklatás magatartási formáit!

Melyek az elhanyagolás és a szexuális zaklatás magatartási formái?

Elhanyagolásnak minősül, ha a gyermek gondozására kötelezett személy nem biztosítja a gyermek fizikai és mentális fejlődéséhez szükséges feltételeket, vagy ebben a tekintetben nem veszi figyelembe a gyermek szükségleteit. Ezek a követelmények feltételezik a fizikai és érzelmi egészséget. Elhanyagolásnak számít például, ha a gyermek megfelelő táplálkozási igényeit figyelmen kívül hagyják, nem veszik tudomásul, amit mond, vagy nem törődnek vele. A gyermekek érzelmi fejlődésében bekövetkező változások figyelmen kívül hagyása, a szexuális vágyak normális viselkedésként való értelmezésének elmulasztása és azok kifejeződésének

megakadályozása a szexuális magatartás elhanyagolásának minősül.

Gyermekebántalmazás: A gyermek mások szexuális tartalmú beszélgetésének van kitéve, egy felnőtt megmutatja a gyermeknek a nemi szervét és annak megérintésére kéri a gyermeket, kukkolás, magamutogatás, nemi aktus a gyermek előtt, és annak nézésére való kényszerítés, a gyermek intim testrészeinek megmutatására való felkérés, a gyermek levetkőztetése vagy kényszerítése arra, hogy levegye a ruháit, a gyermek privát környezetben, például fürdőszobában való nézése, szexuális tartalmak, pornográf videók, képek mutatása, a gyermek pornográf cselekedetekre való felhasználása, szexuális kapcsolatok, csók, szexuális jellegű ölelés, érintés, a nemi szervek simogatása. Mindezek a viselkedések a gyermekebántalmazás hatálya alá tartoznak. Összefoglalva a szexuális bántalmazás a gyermeknek más személyek szexuális impulzusainak kielégítésére történő kihasználása, amely a gyermek beleegyezése nélkül valósul meg, és amelyet a gyermek nem tud megérteni.

Célkitűzés 10.2: Végezzen felvilágosító tanulmányokat arról, hogy milyen hatással van az elhanyagolás és a szexuális zaklatás az egyénre!

Az elhanyagolás és a szexuális zaklatás egyénre gyakorolt hatásainak tudatosítása

Annak érdekében, hogy gyermeke megvédje magát, először meg kell tudnia és értenie, hogy miben is rejlik a veszély. Ezért el kell magyaráznia gyermekének, hogy mi a szexuális zaklatás, mit kell tennie, amikor ilyen helyzetbe kerül, és hogyan kérjen segítséget.

A szexuális nevelés és a felvilágosító oktatás, amelyet otthon kora gyermekkorától kezdve adni fog gyermekének, rendkívül fontos számára minden rosszindulatú magatartás elleni védelem érdekében. Gyakran meg kell ismételnie a felvilágosító és a bántalmazás elleni védelemre nevelést a gyermek fejlődésének megfelelően abból a célból, hogy tudatosítsa gyermekében az elhanyagolás és a bántalmazás fogalmait. Hasonló oktatást kell végeznie annak megakadályozására, hogy gyermeke kizsákmányolás áldozatává váljon.

Célkitűzés 10.3: Mutassa be az elhanyagolt és szexuálisan zaklatott egyén tüneteit!

Gyermeke szexuális bántalmazás során vagy után érzelmi, viselkedéses és testi tüneteket mutathat. Az érzelmi tünetek közé sorolható az esemény ismétlődő felidézése, az ingerekkel szembeni fokozott érzékenység, depresszió, az eseménnyel kapcsolatos kontrollálhatatlan gondolatok ismétlődése, megnövekedett szorongásszint, az esemény

újraátélése az álmokban. A viselkedéses tünetek magukban foglalhatják a túlzott stagnálást, introverziót, vagy fokozott szexuális vágyat, alvászavarokat, hirtelen sírás, ok nélküli sikítás. Ami a testi tüneteket illeti, ezek magukban foglalhatják a túlzott viszketést vagy az eltúlzott tisztogatási vágyát a bántalmazott területeknek, a fokozott érzékenységet, remegést, gyomorfájdalmat, hányást, stb. Előfordulhat, hogy zaklatás szerepel a különböző pszichológiai zavarok, például depresszió, szexuális rendellenességek (nem képes pihenni, annak ellenére, hogy nincs fizikai probléma, székletürítési nehézségek, fájdalom, a menstruációs ciklusok rendszertelensége) és a kábítószer-használat hátterében.

Célkitűzés 10.4: Mutassa be, hogy elhanyagolás vagy szexuális zaklatás esetén milyen lépések megtétele szükséges!

Szükséges lépések elhanyagolás és szexuális zaklatás esetén

Amikor a fenti tüneteket észreveszi a gyermekén, vagy ő maga mond el ilyen eseményt, gondolnia kell az elhanyagolás és a szexuális bántalmazás lehetőségére. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 198. §-a határozza meg a szexuális visszaélés törvényi tényállását. A törvény kimondja, hogy a gyermekbántalmazás és az elhanyagolás értesítése kötelező. Ez a kötelezettség

minden állampolgárra vonatkozik. Ilyen helyzetben az értesítést az alábbiakban felsorolt intézmények útján kell megtenni. Ilyen helyzetben az értesítést az alábbiakban felsorolt intézmények útján kell megtenni. Ha gyermekét szexuálisan bántalmazták, az alábbi személyek, intézmények és szervezetek segítségét kérhet.

Személyek, intézmények és szervezetek, akiktől segítséget kérhet

- 1) Tanácsadó Szolgálat
- 2) Többi tanár az iskolában
- 3) Családtagok
- 4) Gyermekfelügyeleti Központ
- 5) Legközelebbi rendőrség vagy csendőrség
- 6) Ügyészség
- 7) Család-, Munkaügyi és Szociális Szolgáltatások Tartományi/ Kerületi Igazgatósága

FONTOS SEGÉLYVONALAK:

112 → Segélyhívó

107 → Rendőrség Vészhelyzet

+3617691704 → Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Ha gyermeke elhanyagolás vagy bántalmazás áldozata lenne, azt észrevehetjük. Ha gyermeke tudatában van mindennek, akkor jelentkezhet a tanárainál vagy a fent említett hivatalos intézményeknél és szervezeteknél.

Felhívhatja a fenti fontos segélyvonalakat, hogy jelentést tegyen/ tájékoztatást adjon az általa tapasztalt bántalmazásról/ elhanyagol-

ásról. Ezért a tanulmányokba, amelyekben megtanítja az intézményeket/ szervezeteket és telefonszámokat a gyermeke teljesítményszintjének megfelelően, bevonhatja a szakértői támogatást (tanácsadó tanár/ speciális oktató, stb.).

A GONDOZÓK ÁLTAL VÉGZETT TEVÉKENYSÉGEK

Célkitűzés 10.5: Felhívja az egyén figyelmét az elhanyagolásra és a szexuális zaklatásra. Oktatási módszerek és technikák: Közvetlen narráció, animáció

Használati eszközök/Használati technológiák és anyagok: Babák

Felkészülés a tanításra:

- **Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Rendelkezik már bizonyos készségekkel?**

„A gyermek képes megkülönböztetetten reagálni utasításokra és kérdésekre?”, „Tudja Önt utánozni?”, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?”. Amennyiben a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Annak érdekében, hogy gyermeke tájékozott legyen az elhanyagolással és bántalmazással kapcsolatban, először értékelje a magánszférával, a bizalmi körrel, a helyes és helytelen érintéssel kapcsolatos ismereteit. Ezután alkosson rövid történeteket, majd kérdezze meg, melyik viselkedés számít szexuális zaklatásnak és elhanyagolásnak. Győződjön meg arról, hogy a tanulás során használt baba elég nagy ahhoz, hogy a gyermek lássa. A gyermeke teljesítményének kiértékeléséhez használja az „Elhanyagolás és szexuális bántalmazás megkülönböztetése” űrlapot. A helyes választ (+) jellel, a helytelen vagy hiányos választ (-) jellel jelölje az űrlapon.

- **A környezet megteremtése**

A tanítási környezetet a gyermek jellegzetességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében csak Ön és a gyermeke tartózkodjanak a helységben. Üljön a gyermeke mellett, miközben megtartják a személyes távolságot. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről.

- **Figyelem felkeltése**

A gyermek figyelmének felhívása érdekében használjon olyan figyelemfelkeltő mondatokat, mint például: „Úgy tűnik, készen állsz, kezdjük!”. Ebben a szakaszban készítse fel

gyermekét a tanulásra és mondja, hogy „Ma megtanuljuk azt, hogy mit tegyünk, ha azok az emberek, akik nem tartoznak a bizalom körébe, olyat akarnak tenni veled, ami felkavaró és fájdalmat okozó.”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Felismerem az elhanyagolást és a szexuális bántalmazást

1. gyakorlat: „Most figyelj a gyermekemre (játékbaba). „Itt egy fiú, látod? Hogy hívják? Rendben. A neve Nézd, a gyermek a parkban játszik (Tegyen úgy, mintha a játékbaba a parkban játszana). Mit csinál a fiú a parkban? Igen, játszik.” Valaki odamegy a gyermekhez (Tegyen úgy, mintha valaki megközelítené a játékbabát és meg akarná ölelni). Mit csinál a gyermekhez érkező személy? Igen, meg akarja ölelni.”. Tájékoztassa gyermekét: „Az engedély nélküli ölelés zaklatás. A zaklatás rossz dolog.”.

2. gyakorlat: „Most figyelj a gyermekemre (játékbaba). „Itt egy fiú, látod? Nézd, ez a gyermek kint játszik. Mit játszik odakint fiú? Igen, a fiú ... játszik (gyermeke mondjon egy kedvenc játékot).” Miközben a gyermek játszik, valaki odamegy a gyermekhez és megérinti az intim részét.”. Tájékoztassa gyermekét: „Ez az érintés zaklatás. A zaklatás rossz dolog.”.

3. gyakorlat: (Egynél több játékbabát is használhat.) „Most figyelj a gyermekeimre. Itt van-

nak, látod? (Tegyen úgy, mintha a játékba-
bák a kezében lévő játékokkal játszanának).
A gyerekek otthon játszanak. Mit játszanak
együtt a gyerekek? A gyerekek ... játszanak
együtt. Az egyik otthon tartózkodó személy
megpróbálta az egyik gyermeket ölbe venni
engedélykérés nélkül. Tájékoztassa gyerme-
két: „Zaklatás, ha valaki az engedélyed nél-
kül akar az ölébe venni és megérinteni az
érintés. A zaklatás rossz dolog.”.

4. gyakorlat: „Most figyelj a gyermekemre.
Itt egy fiú, látod? Valaki megpróbálta szájon
csókolni a fiút (Mutassa be a játékbabán).
Tájékoztassa gyermekét: „Zaklatás, ha va-
laki szájon csókol. A zaklatás rossz dolog.”.

5. gyakorlat: „Most figyelj a gyermekemre.
Láttál itt egy gyermeket? A gyermek este
kint játszott a szabadban. Aztán haza akart
menni, de látta, hogy egy másik gyerek sír a
házuk előtt. A fiú azt mondta, hogy az anyja
elhagyta őt. Tájékoztassa gyermekét, hogy
egy gyermek magára hagyása elhanyagó-
lás. Az elhanyagolás rossz dolog.”.

6. gyakorlat: „Most figyelj a gyermekemre.
Láttál itt egy gyermeket? A gyermek nagyon
beteg lett, ezért fekszik (Mutassa be a játék-
babán). Amíg a gyermek beteg volt, az otthon
lévő személyek nem vitték el az orvoshoz. A
gyermek nagyon beteg, de senki sem viselte
gondját. Tájékoztassa gyermekét, hogy az

is elhanyagolás, ha a beteg gyermeket nem
viszik be a kórházba. Az elhanyagolás rossz
dolog.”.

Miután elmagyarázta gyermekének mi
számít elhanyagolásnak és zaklatásnak, is-
mételjék meg a gyakorlatot más helyzetek-
ben is. A gyakorlatok megisméltése során
vegye figyelembe gyermeke figyelmi képes-
ségét.

Általánosítás-monitorozás:

Figyelje meg, hogy természetes környezet-
ben gyermeke helyesen viselkedik-e más
emberek jelenlétében. A helyes válaszok
esetén ösztönözze gyermekét olyan mon-
datokkal, mint például: „Ügyes vagy, nagyon
jó”. Ha gyermeke helytelen választ ad, ismé-
teljék meg a tanulmányt. Figyelje meg a gyer-
mek reakcióját, elő tudja-e hívni a megfelelő
viselkedési mintát. Ez kulcsfontosságú lesz
annak az ellenőrzésében, hogy a gyermeke
képes-e helyesen hasznosítani a tanultakat
a mindennapi életben. A gyermek jellegze-
tességeinek és szükségleteinek megfelelő
időközönként (hetente vagy havonta) végez-
zen utókövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

A gyermek teljesítményét a tanítás megke-
zdése előtt, a tanítás során, valamint a tanítás
után is értékelje. A gyermek teljesítményének
kiértékeléséhez használja a „Elhanyagolás
és szexuális bántalmazás megkülönbözteté-

se” űrlapot. Végezze el a szükséges előké-
születeket. Olvassa fel az űrlapon megfogal-

mazott mondatokat, majd rögzítse gyermeke
válaszát az űrlapon.

„Elhanyagolás és szexuális bántalmazás megkülönböztetése” űrlap

A gyermek vezeték és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: Mondd el, hogy a helyzet, amit elmondok elhanyagolás/ vagy sze-
xuális bántalmazás! A jelen mondatban leírt helyzetet elhanyagolás/ szexuális bántalma-
zás jellemzi? (Válasszon gyermeke szintjének megfelelő utasítást.)

Helyes válaszok	Tanítás előtt			Tanítás előtt					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. Az engedély nélküli ölelés zaklatás.										
2. Az intim testrészek érintése zaklatás.										
3. Az engedély nélküli karbavétel és ölelés zaklatás.										
4. A szájon csókolás zaklatás.										
5. A gyermek magára hagyása elhanyagolás.										
6. Elhanyagolás, ha a beteg gyermeket nem viszik kórházba.										
Helyes viselkedések száma										

*A foglalkozások számát a gyermek teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

Dolgozzon ki minél több különböző példát az elhanyagolással és a szexuális zaklatással kapcsolatban, és rögzítse gyermeke válaszait

a kidolgozott példákkal együtt. A gyermek jel-
legzetességeinek és szükségleteinek megfele-
lő időközönként (hetente vagy havonta) végez-
zen értékelést és utókövetéses megfigyelést.

Célkitűzés 10.6: Mutassa meg a megfelelő intervenció módszereket elhanyagolás és szexuális zaklatás esetén!

Oktatási módszerek és technikák: Közvetlen narráció

Használati eszközök/Használati technológiák és anyagok:

Kartonpapír, a gyermek fényképe, A5-ös méretű fényképek a bizalmi körben lévő családtagokról (ha a kezében lévő fényképek mérete túl kicsi, ki nyomtathatja A5-ös méretűre), A5-ös méretű fényképek a tanárról/ tanácsadó tanárról/ más tanárokról/ iskolai titkárságról (az iskolai bizalmi körben lévő személyek, akiket az osztályfőnök által ismer), képek a rendőrségről (csendőrségről, ha a csendőrség felelősségi körzetében él), ragasztó, játéktelefon (nagy és nyilvánvaló számokkal, amelyeket meg tud nyomni), képes kártyák.

Felkészülés a tanításra:

Gyermeke készen áll a készség elsajátítására? Rendelkezik már bizonyos készségekkel?

107 Rendőrség

**A gyermek
fényképe**

**Bizalmi körben
lévő családtag**

**Bizalmi körben
lévő családtag**

**Bizalmi körben
lévő családtag**

**Bizalmi körben
lévő iskolai
személyzet**

**Bizalmi körben
lévő iskolai
személyzet**

**Bizalmi körben
lévő iskolai
személyzet**

107

112

„Válaszol a gyermeke az utasításaira és arra, amit mond?”, „Ismeri az elhanyagolás és a szexuális bántalmazás fogalmait?”, „Ismeri a bizalom körét és a bizalom körében lévő embereket?”, „Képes a gyermek legalább 5 percig arra figyelni, amit Ön mond vagy mutat?”. Amennyiben a válasz „Igen”, elkezdődhet a munka. Amennyiben nem, szakértő bevonásával kezdjék meg a kívánt viselkedések elsajátítását.

- **A gyermek jelenlegi teljesítményének meghatározása/Tanítást megelőző kiértékelés**

Gondozóként gondoskodjon arról, hogy gyermeke felhív egy ismerős személyt és beszél vele. Arról is gondoskodjon, hogy a gyermeke az illetővel egy előre kiválasztott téma kapcsán beszélgessen kérdések és válaszok formájában (például a nap folyamán végzett tevékenységekről). Figyelje meg, hogy gyermeke megfelelően kifejezi-e magát (egyértelmű és értehető módon egyetlen szóval vagy kifejezéssel). Gyermekeének mondatai iránymutatásul fognak szolgálni Önnek ebben a gyakorlatban. Ezután kérdezze meg: „Hol jelenthetjük telefonon az elhanyagolást/ bántalmazást? Mondd meg nekem!”. Értékelje gyermeke teljesítményét az elhanyagolás/ bántalmazás esetén követendő módok és intervenciók módszerek alapján. Jutalmazza meg gyermeke válaszait.

- **A környezet megteremtése**

A tanítási környezetet a gyermek jellegze-

tességeihez illeszkedően az otthonában alakítsa ki. A tanítás sikeressége érdekében használja a gyermek szobáját vagy a nappalit. Távolítsa el azokat a tárgyakat és eszközöket, amelyek elvonhatják a figyelmét! Gondoskodjon a csendes, nyugodt munkakörülményről. Ellenőrizze, hogy az Ön által használt asztal és szék megfelel-e gyermeke magasságának. Tartsa a tanulás során használt eszközöket és a felszerelést, valamint a gyermek kedvenc ételét és játékát olyan helyen, ahol nem vonja el a gyermek figyelmét.

- **Figyelem felkeltése**

A gyermek figyelmének felhívása érdekében használjon olyan figyelemfelkeltő mondatokat, mint például: „Úgy tűnik, készen állsz, kezdjük!”. Magyarázza el a gyermekének, hogy fontos tisztában lennie azzal, hogy mit kell tenni elhanyagolás és szexuális bántalmazás esetén. Mondja el, hogy „ha valaki megérinti az intim testrészedet, éhezted, bánt, tudnod kell, hogy mi a teendő. Ez nagyon fontos a tested védelme és az ártalmak megelőzése érdekében. Annak érdekében, hogy gyermeke megértse, hogy hol tudja használni ezt a készséget, mondhatja, hogy „Most megtanuljuk, hogyan kell jelenteni az elhanyagolást/ bántalmazást. Az elhanyagolás és a bántalmazás rossz dolog. Nagyon fontos, hogy haladéktalanul jelentsék az elhanyagolást/ bántalmazást. Ha rögtön jelentést teszel, megvéded magad attól a személytől.”.

Alkalmazás:

1. tevékenység: Tudom, hogy mit kell tenni elhanyagolás/ bántalmazás esetén.

Gyermekeivel üljenek egymás mellé vagy L-alakban. Vegye elő a nagy kartonpapírt, a filctollat és a személyek fényképét. „Tudom, hogy mit kell tenni elhanyagolás/ bántalmazás esetén.”. Írja le a szöveget. Mutassa meg az egyik személy fényképét, és kérdezze meg, hogy „Ki ez a képen?”. Adjon elegendő időt gyermekének a válaszadásra. Ragasszák fel a gyermek fényképét a kartonlapra és mondja, hogy „Igen, ez a te fényképed.”.

Mutassa meg gyermekének a családtagok fényképeit, és magyarázza el, hogy „Ha valaki megérinti az intim testrészedet, el kell mondanod anyának, apának, a tanárodnak (mondhatja a bizalom körébe tartozó személyek nevét is)”. Ezután kérdezze meg gyermekét: „Nos, ha otthon bántalmazás történik, kinek kell elmondanod?”. Adjon elegendő időt gyermekének a válaszadásra. Amikor gyermeke helyesen válaszol, dicsérje meg: „Jól van, nagyszerű, stb.”.

Ragasszák fel a családtagok fényképeit a kartonlapra.

„Kinek szólhatsz, ha az iskolában bántalmazást tapasztalsz?”. Kérje meg, hogy tippeljen. Ha helyesen válaszol, jutalmazza meg. Ha helytelen választ ad, mondja neki, hogy „Most nézzük meg a képeket, és hogy kinek mondhatjuk el közülük.”. Adja oda gyermekének a tanácsadó tanár fényképét,

és mondja, hogy „Nézd, tudod, ő itt a tanácsadó tanárod.”. Kérje meg gyermekét, hogy olvassa el a „Tanácsadó tanár” feliratot. Ha gyermeke nem tud olvasni, akkor csak beszéljenek a képről, és olvassa el a szöveget. „Ha az iskolában vagy, el kell mondanod a tanácsadó tanárnak.”.

Magyarázza el gyermekének, hogy olyan mondatokat használjon, mint „A bántalmazást jelenteni kell a tanácsadó tanárnak.”. Ezután kérdezze meg, hogy „Mit tennél akkor, ha abban a pillanatban nincs ott a tanácsadó, vagy nem látnád a tanárt?”. Várja meg gyermeke válaszát. Ha helyesen válaszol, jutalmazza meg, ha helytelenül, mondja a következőt: „A bizalmi körben lévő többi tanárnak kell elmondanod.”. Mutassa be a többi tanárt olyan kérdésekkel, mint például „Kik ezek a tanárok? Hogy hívják őket?” és magyarázza el, hogy „Ha nem látod a tanácsadó tanárt az iskolában, jelentheted a bántalmazást a bizalmi körben lévő többi tanárnak.”. Válaszoljon a gyermeke kérdéseire, ha vannak neki. A „Ki a többi tanár az iskolában? Hogy hívják őket?” kérdések segítségével beszéljen gyermekével a tanárai-ról és arról, hogy mit mondhat el nekik.

Ezután ragassza fel a tanárok fényképeit gyermekeivel a kartonlapra.

Ezután tegye fel a kérdést: „Ha senki sincs ott, kit értesítenél?”. Ha gyermeke helyesen válaszol, jutalmazza meg. Ha gyermeke nem, vagy helytelenül válaszol, mutassa meg a rendőrség képét és a 107 telefonszámot.

Beszéljenek a válaszokról: „Mit látsz ezen a képen? Szerinted ki ez?”. Magyarázza el, hogy „A rendőrség megvéd minket, megakadályozza, hogy rossz dolgokat tegyünk.”, „Ha felhívjuk a 107-et, elérhetjük a rendőrséget.”, „A 107 a rendőrség hívószáma.”. Majd tegye hozzá: „Jelentheted a bántalmazást a 107-es hívószámon.”. „Csináljunk most egy bemutatót.”. Vegye elő a játéktelefont. Majd mondja a következőt: „Hogyan lehet bejelentést tenni a 107-es számon? Nézzük meg!”, és hagyja, hogy gyermeke úgy tegyen, mint ha a játéktelefon segítségével felhívna a rendőrséget. Mutassa meg neki, ha szükséges. „Kövess engem, csináld utánam ugyanezt!”. Először Ön beszéljen, majd adja oda a játéktelefont a gyermekének. A telefonbeszélgetés modellezésekor először vegye figyelembe, hogy be kell mutatkoznunk és el kell mondanunk, hogy kit keresünk. Mondja el gyermekének, hogy a telefonbeszélgetés során mondanunk kell, hogy „Bántalmaztak.”, majd kérdezze meg gyermekét, hogy „Kit hívhatunk még a rendőrségen kívül?”. Kérje meg gyermekét, hogy tippeljen. Ezután mutassa meg a „Szociális és Gyermekevédelmi Főigazgatóság” képét. Kérdezzen hasonló kérdéseket és fűzzön magyarázatokat ehhez a képhez. Legyen példa gyermeke számára, ha szüksége van rá a megfelelő telefonhíváshoz és beszédhez. Ön kezdeményezze a hívást és beszélgetést először. Kérje meg gyermekét, hogy figyelje meg Önt és ismételje meg ugyanezt. Ezután ragassza fel eze-

ket a képeket a kartonlapra. Végezze el ezt a folyamatot mindazokkal a szervekkel, ahol a gyermeke bejelentést tehet. „Most mondd el nekem, hogy hol jelenthetjük a bántalmazást.”. Adjon időt gyermekének, hogy emlékezzen és egyesével megismételje a képeket. Ha nehezebbre esik a felidézés, adjon számára tippeket a kartonlap segítségével. Ismételjék meg ugyanezt a gyakorlatot elhanyagolásra vonatkoztatva is.

Általánosítás-monitorozás:

A kívánt készség általánosítása érdekében szervezzen erre külön alkalmakat eltérő helyzetekben, eltérő helyszíneken. Figyelje meg a gyermek reakcióját, elő tudja-e hívni a megfelelő viselkedési mintát. Ez kulcsfontosságú lesz annak az ellenőrzésében, hogy a gyermeke képes-e helyesen hasznosítani a tanultakat a mindennapi életben. A gyermek jellegzetességeinek és szükségleteinek megfelelő időközönként (hetente vagy havonta) végezzen utókövetéses megfigyelést.

Kiértékelés és megítélés:

A gyermek teljesítményét a tanítás megkezdése előtt, a tanítás során, valamint a tanítás után is értékelje. A gyermek teljesítményének kiértékeléséhez használja a „Tudom, hogy mit kell tenni elhanyagolás/ bántalmazás esetén” űrlapot. Végezze el a szükséges előkészületeket. Majd utasítsa gyermekét: „Mely hatóságoknak kell jelentést tenni bántalmazás esetén? Mondd el!, majd rögzítse gyermeke válaszát az űrlapon.

„Tudom, hogy mit kell tenni elhanyagolás/ bántalmazás esetén” űrlap

A gyermek vezeték és keresztnéve:

Kritérium: 100%

Kijelölt inger/utasítás: „Mely hatóságoknak kell jelentést tenni elhanyagolás/ bántalmazás esetén? Mondd el!”

Helyes válaszok	Tanítás előtt			Tanítás előtt					Tanítás után	
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2
1. Azt mondja, hogy értesíteni kell a családtagokat.										
2. Azt mondja, hogy értesíteni kell a Tanácsadó Szolgálatot.										
3. Azt mondja, hogy értesíteni kell a többi tanárt az iskolában.										
4. Azt mondja, hogy értesíteni kell a Gyermekfelügyeleti Központot.										
5. Azt mondja, hogy értesíteni kell a rendőrséget.										
6. Azt mondja, hogy értesíteni kell az ügyészt.										
7. Azt mondja, hogy értesíteni kell az ügyészt.										
8. Azt mondja, hogy értesíteni kell a 112-es Segélyhívó számot.										
9. Azt mondja, hogy értesíteni kell a rendőrséget (107).										
10. Azt mondja, hogy értesíteni kell a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságot.										
Helyes viselkedések száma										

*A foglalkozások számát a gyermek teljesítményének alakulása szerint növelje. A helyesen adott válaszreakciókat (+) jellel, a helyteleneket vagy hiányzókat pedig (-) jellel jelölje az űrlapon.

Magyarázatok és megfontolások:

Miután megtudta, hogy a gyermeke milyen módon jár el elhanyagolás/ bántalmazás esetén (Kit, mely intézményeket vagy hívószámokat értesít), írja ki az adott személyt, intézményt és telefonszámokat egy kártyára, és tartsa azokat a szobában vagy otthon. Miután megtudta, hogy a gyermeke milyen módon jár el

elhanyagolás/ bántalmazás esetén (Kit, mely intézményeket vagy hívószámokat értesít), írja ki az adott személyt, intézményt és telefonszámokat egy kártyára, és tartsa azokat a szobában vagy otthon. Gyakran ismételjék át a szexuális bántalmazás megelőzésére szolgáló készségeket, amelyek fontosak gyermeke pszichés és fizikai egészsége szempontjából.

ÚTMUTATÓ A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK JOGAINAK ISMERTETÉSÉHEZ

Szerzők:

Dr. Sófi Gyula PhD doktorandusz

Dr. Kormos István

Dr. Kormosné dr. Ballók Emese

11

11. ÚTMUTATÓ A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK JOGAINAK ISMERTETÉSÉHEZ

Ennek a fejezetnek a célja, hogy útmutatást adjon a fogyatékossgal élő személyek házasságához, tájékoztatást adjon a jogszabályokról és a házasság esetén tapasztalt problémákról.

AMIT A GONDOZÓKNAK TUDNI KELL

Célkitűzés 11.1: Ismertesse a fogyatékossgal élő személyek alapvető jogait!

Célkitűzés 11.2: Ismertesse a jogi eljárás indítását megkövetelő helyzeteket!

Célkitűzés 11.3: Ismertesse a fogyatékossgal élő személyek házasságkötésének jogi feltételeit!

Célkitűzés 11.4: Ismertesse az egyének házasságkötése esetén esetlegesen felmerülő problémákat!

A fogyatékossgal élők házasságának jogi eljárása

Cselekvőképesség

A cselekvőképesség az ember azon képessége, amely alapján saját akaratából, saját nevében jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat, tehát rendelkezik az ügyei vitéléhez szükséges belátási képességgel. Három fokozata van:

– cselekvőképesség,

– korlátozott cselekvőképesség,
– cselekvőképtelenség.

A cselekvőképesség alapja a belátási képesség, amely az ember azon képessége, hogy tudata át tudja fogni cselekvésének következményeit. További fontos polgári jogi alapfogalom a vétőképesség. Vétőképesség: a kárt okozó személy szellemi fejlettsége, belátási képessége olyan szinten van, hogy az általa okozott kárért személyében felelőssé tehető, mert tudata átfogja magatartásának káros következményeit, annak társadalmi megítélését.

1. Cselekvőképesség

Főszabály szerint minden ember cselekvőképés, akinek cselekvőképességét a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) vagy a bíróság ítéletével nem korlátozza (Ptk. 2:8. § (1) bekezdés). Aki cselekvőképés, maga köthet szerződést vagy más nyilatkozatot tehet. A cselekvőképességet korlátozó jognyilatkozat semmis.

2. Korlátozott cselekvőképesség

a) Életkor miatt

Életkora miatt korlátozottan cselekvőképés az a kiskorú, aki a 14. életévét betöltötte és nem cselekvőképtelen. Kiskorú az, aki a 18. életévét nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött. Kiskorú házasságot csak akkor köthet, ha betöltötte a 16. életévét, és a házasságkötést a gyámhatóság engedélyezte.

Ebben az esetben a 16. évet betöltött kiskorú személy a házasságkötéssel nagykorúvá válik (házasságkötés nagykorúsító hatása). Ha a kiskorú házassága 18. életévének betöltése előtt szűnik meg, nem veszíti el nagykorúságát.

b) Gondnokság alá helyezés miatt

Gondnokság alá helyezés miatt korlátozottan cselekvőképes az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezett. Cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá a bíróság azt a nagykorút helyezi, akinek az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége mentális zavara következtében tartósan, vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent és – egyéni körülményeire, családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel – emiatt meghatározott ügycsoportokban gondnokság alá helyezése indokolt (Ptk. 2:19. §). A bíróságnak a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezési ítéletében meg kell határoznia azokat az ügycsoportokat, amelyek tekintetében a személy cselekvőképességét korlátozza.

3. Cselekvőképtelenség

a) Életkor miatt

Életkor alapján cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a 14. életévét nem töltötte be. (Ptk. 2:13. §)

b) Gondnokság alá helyezés miatt

Gondnokság alá helyezés alapján cselekvőképtelen az a nagykorú, akit a bíróság cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezett, mert ügyei viteléhez szükséges belátási képessége mentális zavara miatt tartósan, teljeskörűen hiányzik és emiatt egyéni körülményeire, családi és társadalmi kapcsolataira tekintettel gondnokság alá helyezése indokolt (Ptk. 2:21. § (1)-(2) bekezdés). A bíróság a cselekvőképességet csak abban az esetben korlátozhatja teljesen, ha a személy jogainak védelme a cselekvőképesség részleges korlátozásával, vagy más, a cselekvőképességet nem érintő módon (pl. támogatott döntéshozatal) nem biztosítható.

Cselekvőképtelen állapot

A cselekvőképtelenségnél fontos megemlíteni a cselekvőképtelen állapotot. Cselekvőképtelenség nemcsak kiskorúság vagy gondnokság alá helyezés miatt állhat fenn, hanem az ún. cselekvőképtelen állapot okán is. Cselekvőképtelen állapotban lehet olyan nagykorú személy, aki nincs cselekvőképességét érintő gondnokság alatt. A cselekvőképtelen állapotot előidéző ok lehet például valamilyen betegség okán beállt bódult állapot, eszméletvesztés, vagy kábítószeres, alkoholos befolyásoltság stb. Semmis annak a személynek a jognyilatkozata, aki a jognyi-

latkozat megtételekor olyan állapotban van, hogy az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik. Az állapot alapján cselekvőképtelen személy jognyilatkozata főszabály szerint semmis, kivéve, ha (nagykorú személy) jognyilatkozatának tartalmából és megtételének körülményeiből arra lehet következtetni, hogy a jognyilatkozat a fél cselekvőképessége esetében is indokolt lett volna (Ptk. 2:9. §). Az ilyen állapotban tett végintézkedés minden esetben érvénytelen. A cselekvőképtelen állapot megállapításához széleskörű bizonyítást kell lefolytatni. Az orvosszakértő meghallgatásán túl vizsgálni kell a nyilatkozat tartalmát, a nyilatkozó egyébkénti magatartását, más nyilatkozataihoz képest tanúsított és más személyekhez képest viszonyított magatartását is.

A gondnokság szabályai

A gondnokság alá helyezett személy részére a gondnokot a gyámhatóság rendeli ki. Gondnok lehet minden olyan cselekvőképes személy, aki a gondnoki tisztséget vállalja. A gondnok rendelésénél az arra alkalmas személyek közül előnyben kell részesíteni a szülőket, vagy az általuk (közokiratban, végrendeletben) megjelölt személyt, ezek hiányában azon hozzátartozókat, akik a gondnokság ellátására az összes körülmény figyelembevételével alkalmasak.

Gondnokság alá helyezés kezdeményezése

A gondnokság alá helyezést a bíróságnál kell kérni, amelyre jogosult a nagykorúval együtt élő házastárs, élettárs, egyenesági rokona, testvére, a kiskorú törvényes képviselője, gyámhatóság, valamint az ügyész. A gondnokság alá helyezést különböző időközönként kötelező felülvizsgálni. A felülvizsgálat időpontját a bíróság a cselekvőképességet érintő ítéletében határozza meg. A felülvizsgálat időpontja cselekvőképesség részleges korlátozása esetén nem lehet későbbi, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év, teljes korlátozása esetén pedig tíz év. Jogi eljárás indítását megkövetelő helyzetek

A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény XIX. fejezete

A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) a XIX. fejezetben szabályozza a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekményeket. A korábbi szabályozáshoz képest a fejezet címe jobban kifejezi a tényállások által védett jogi tárgyakat, amelyek a következők: a nemi erkölcs védelme, a nemi integritás, a nemi önrendelkezés és a nemi szabadság védelme, tehát a hangsúly a közérdekről az egyénre, az egyén szexuális integritására és önrendelkezésére helyeződött. A fejezet a következő nemzetközi dokumentumokra van figyelemmel:

- az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban kelt nemzetközi egyezmény (New York-i Egyezmény)

- a 182. számú ILO Egyezmény 1777
- a Gyermekjogi Fakultatív Jegyzőkönyv
- az Európa Tanács gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális bántalmazása elleni védelméről szóló Egyezmény (Lanzarote Egyezmény)
- a 2011/93/EU irányelv
- a nőkkel szembeni erőszak és a családon belüli erőszak megelőzéséről és leküzdéséről szóló Egyezmény (CAHVIO Egyezmény)

A fejezet figyelemmel van arra a nemzetközi elvárásra és társadalmi igényre, miszerint kiemelten kell védeni az ilyen jellegű bűncselekmények esetén (is) a tizennyolc éven aluli személyeket. Erre tekintettel pl. minősített esetként határozza meg a törvény a tizennyolc éven aluli személy sérelmére elkövetett szexuális erőszakot (Btk. 197. §), illetve azt, ha az elkövető részben vagy egészben tizennyolc éven aluli, prostitúciót folytató személlyel tartatja ki magát (Btk. 203. § (3) bekezdés), továbbá önálló tényállásban szabályozza a gyermekprostitúció kihasználását (Btk. 203. §). A gyermekek védelmét szolgálja a törvény azon rendelkezése is, amely kizárja a XIX. fejezet azon bűncselekményeinek az elévülését, amiket a

tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek sérelmére követnek el és a büntetési tételük felső határa az öt évet meghaladja (Btk. 26. § (3) bekezdés c) pont). Az 52. § (3) bekezdése új rendelkezésként lehetővé teszi a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetőjének az eltiltását olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. Ezt a 2011/93/EU irányelv 10. cikke írja elő, amelynek célja a gyermek- és a fiatalok személyek fokozottabb védelme. A fejezet alá tartozó bűncselekmények sorrendjét meghatározza egyrészt a fejezet címe (ezért előbb szerepelnek a nemi élet szabadsága elleni bűncselekmények), másrészt pedig az elkövetési magatartások sorrendisége (pl. a szexuális erőszak a szexuális kényszerítés súlyosabb alakzata; a prostitúció megkezdését időben megelőzi a kerítés, illetve a prostitúció elősegítése, ezt követően valósítható meg a kitaratottság).

Szexuális kényszerítés

196. § (1) Aki mást szexuális cselekményre vagy annak eltűrésére kényszerít, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a szexuális kényszerítést

- a) tizennyelcadik életévét be nem töltött személy sérelmére,
- b) a hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a szexuális kényszerítést tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.

Szexuális erőszak

197. § (1) Szexuális erőszakot követ el, és büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki

- a) a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követi el,
- b) más védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát szexuális cselekményre használja fel.

(2) Szexuális erőszakot követ el az is, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő, aki tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez vagy végeztet.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

- a) tizennyelcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el,
- b) az elkövető a hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére követi el, vagy
- c) azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el.

(4) Öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő,

- a) aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt
 - aa) az (1) bekezdésben meghatározott módon,
 - ab) a (3) bekezdés b) pontjában meghatározott sértett sérelmére, vagy
 - ac) a (3) bekezdés c) pontjában meghatározott módon követi el, vagy
- b) ha a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés b) vagy c) pontja szerint is minősül.

(4a) A büntetés öt évtől húsz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (4) bekezdés a) pont aa) alpontjában meghatározott bűncselekmény a (4) bekezdés a) pont ab) vagy ac) alpontja szerint is minősül.

(5) Aki szexuális erőszak elkövetéséhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket

biztosítja, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Szexuális visszaélés

198. § (1) Az a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy, aki tizennegyedik életévét be nem töltött személlyel szexuális cselekményt végez, vagy ilyen személyt arra bír rá, hogy mással szexuális cselekményt végezzen, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét be nem töltött személyt arra törekszik rábírní, hogy vele vagy mással szexuális cselekményt végezzen, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha a sértett az elkövető hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt áll, illetve az elkövető a szexuális visszaélést a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el, a büntetés

- a) az (1) bekezdésben meghatározott esetben két évtől nyolc évig,
- b) a (2) bekezdésben meghatározott esetben egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés.

(4) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel a vele kapcsolatban fennálló hatalmi

vagy befolyási viszonyával visszaélve szexuális cselekményt végez, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Gyermekprostitúció kihasználása

203. § (1) Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúciójából haszon-szerzésre törekszik, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatást nyújt.

(3) Aki részben vagy egészben tizennyolcadik életévét be nem töltött, prostitúciót folytató személlyel tartatja ki magát, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki olyan bordélyházat tart fenn, vezet, vagy olyan bordélyház működéséhez szolgáltat anyagi eszközöket, amelyben tizennyolcadik életévét be nem töltött személy folytat prostitúciót, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Gyermekpornográfia

204. § (1) Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyről vagy személyekről pornográf felvételt

- a) megszerez vagy tart, büntett miatt három évig,
- b) készít, kínál, átad vagy hozzáférhetővé tesz, egy évtől öt évig,

c) forgalomba hoz, azzal kereskedik, illetve ilyen felvételt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott bűncselekményt az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonytal visszaélve követi el.

(3) Egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az (1) bekezdés c) pontjában meghatározott bűncselekményhez anyagi eszközöket szolgáltat.

(4) Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt vagy személyeket pornográf műsorban

- a) szereplésre felhív, három évig,
- b) szerepeltet, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki

- a) tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt vagy személyeket pornográf felvételen való szereplésre felhív,
- b) olyan pornográf műsoron vesz részt, amelyben tizennyolcadik életévét be nem töltött személy szerepel vagy ilyen személyek szerepelnek,

c) tizennyolcadik életévét be nem töltött személy vagy személyek pornográf műsorban való szerepeltetéséhez anyagi eszközöket szolgáltat.

(6) Aki tizennegyedik életévét be nem töltött személyről vagy személyekről pornográf felvétel készítéséhez, forgalomba hozatalához vagy az azzal való kereskedelemhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(7) E § alkalmazásában

- a) pornográf felvétel: az olyan videó-, film- vagy fényképfelvétel, illetve más módon előállított képfelvétel, amely a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló módon ábrázolja,
- b) pornográf műsor: a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal megjelenítő, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló cselekvés vagy előadás.

Szeméremsértés

205. § (1) Aki magát nemi vágyának felkeltése vagy kielégítése céljából más előtt szeméremsértő módon mutogatja, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki nemi vágyának felkeltése vagy kielégítése céljából tizennegyedik életévét

be nem töltött személy előtt szeméremsértő magatartást tanúsít, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki mással szemben olyan szeméremsértő magatartást tanúsít, amely a sértett emberi méltóságát sérti.

Fogyatékossgal élő személyek házasságkötésének jogi feltételei

A magyar jogrendszerben a házasságra vonatkozó szabályok a Polgári törvénykönyv negyedik könyvében (családjogi könyv) kaptak helyet. Magyarországon csak egy férfi és egy nő köthet házasságot egymással, az azonos neműek számára nem engedélyezett a házasságkötés, élhetnek viszont a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményének lehetőségével. Ennek megfelelően a házasság fogalma a következő:

A házasság egy férfi és egy nő között, az arra kijelölt állami hatóság előtt személyesen és kölcsönösen tett, kifejezett nyilatkozattal létrejövő kötelék, amely a törvényben meghatározott személyi és vagyoni joghatásokkal jár.

A házasságkötést megelőzően a házasságkötési szándékot be kell jelenteni. A bejelentkezésnél a házasulókat nem köti jog-

szabály annak megválasztásában, hogy az ország területén belül mely város vagy község önkormányzatának anyakönyvvezetőjénél kívánnak házasságot kötni. A házasságkötésre az az anyakönyvvezető az illetékes, ahol a házasulók bejelentették a házasságkötési szándékukat és a házasságkötés előfeltételeit igazolták. A házasság leghamarabb a kötelező, 30 napos várakozási idő elteltével köthető meg, amely alól azonban vannak kivételek.

Az egyének házasságkötése esetén esetlegesen felmerülő problémák

A családjogi könyv házassági akadályok felállításával korlátozza azon természetes személyek körét, akik érvényes házasságot köthetnek. A házassági akadályok azok a jogszabályban meghatározott körülmények, kritériumok, amelyek fennállása esetén az adott személy(ek) nem köthet(nek) házasságot. Egyebek mellett házassági akadály a gondokság alá helyezés miatti cselekvőképtelenség, valamint a cselekvőképtelen állapot.

– Érvénytelen annak a házassága, aki a házasság megkötésekor cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt állt (Ptk. 4:10. § (1)-(2) bekezdés). A házasságkötési képesség feltétele, hogy a házasulók ne álljanak a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság

hatálya alatt. Azokat a személyeket, akik cselekvőképességüket teljesen korlátozó gondnokság hatálya alatt állnak, olyanak tekintjük a házasság szempontjából is, hogy nem ismerik fel a házasság jelentőségét, és így nem vállalhatják tudatosan a házastársi kapcsolatból származó jogokat és kötelezettségeket. Az a házas személy dönthet a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság megszüntetését követően az érvénytelenítés kérdésében, aki a gondnokság alatt állt. Ez azt jelenti, hogy ha a megszüntetést követő 6 hónapon belül nem támadja meg a fennálló házasságot, akkor az a

megkötésének időpontjára visszamenőleg érvényessé válik.

– Érvénytelen annak a házassága, aki a házasság megkötésekor cselekvőképtelen állapotban volt. Az ilyen állapotban kötött házasság is a megkötésének időpontjára visszamenőleg válik érvényessé, ha a cselekvőképtelen állapot megszűnésétől számított 6 hónapig nem támadja meg a házasságkötést az adott fél.

Amennyiben az arra jogosult fél megtámadja a rendelkezésre álló határidőn belül a fennálló házasságot és a bíróság megállapítja a házasság érvénytelenségét a perben, akkor a házassághoz – néhány kivételtől eltekintve – nem fűződhet joghatás.

A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó fakultatív jegyzőkönyv

Az ENSZ 2006. december 13-án, New Yorkban elfogadta a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményt és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyvet (a továbbiakban: Egyezmény), amelyet Magyarországon a 2007. évi XCII. törvény-

nyel hirdettek ki, ezáltal elismerve annak kötelező hatályát. Az Egyezmény 23. cikke az otthon és a család tiszteletben tartása címet viseli, amely – egyebek mellett – elismeri a fogyatékossgal élő személyek házasságkötéshez és családalapításhoz való jogát. Ez alapján a magyar jog biztosította keretek között a fogyatékossgal élő személyek is köthetnek házasságot.

EGYÉNI
FEJLESZTÉSI TERV
ELŐKÉSZÍTÉSE
A SZEXUÁLIS
FEJLŐDÉS
FIGYELEMBE-
VÉTELÉVEL

12

12. EGYÉNI FEJLESZTÉSI TERV ELŐKÉSZÍTÉSE A SZEXUÁLIS FEJLŐDÉS FIGYELMEZTETÉSÉVEL

Ennek a fejezetnek a célja, hogy ismereteket és készségeket nyújtson az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez.

Célkitűzés 12.1: Határozza meg az egyén igényeit szexuális fejlődés szempontjából!

Célkitűzés 12.2: Együttműködve hajtsa végre a fejlesztési tervet!

Eszközök és segédanyagok: 1. FÜGGELÉK (A szexuális teljesítmény alakulását meghatározó űrlap), 2. FÜGGELÉK (Egyéni fejlesztési terv), 3. FÜGGELÉK (A szexuális fejlődés nyomon követése)

Az egyéni fejlesztési terv (Individualized Education Plan – IEP) előkészítésének folyamata

A gyermeke szexuális fejlődésének támogatásához el kell fogadnia azt, hogy a szexuális fejlődés fejleszthető terület, amelyet támogatni kell, valamint őszintén kell válaszolnia az Ön számára feltett kérdésekre és a gon-

dozóknak, tanároknak, szülőknek együtt kell működnie az igények és szükségletek meghatározása érdekében. Mivel Ön gondozóként az IEP tagja, töltse ki „A szexuális teljesítmény alakulását meghatározó” űrlapot az IEP-találkozó előtt, annak érdekében, hogy együttműködjön a tanárral/ szakemberrel az IEP előkészítése és végrehajtása során. Az űrlap kitöltése során minden kérdésre „Igen”-nel vagy „Nem”-mel válaszoljon. A kitöltés során megoszthatja információit azokkal az emberekkel, akik a gyermeke bizalmi köréhez tartoznak, és tőlük információkat szerezhet. Az űrlapon „Igen” válasszal ellátott sorok a gyermek képességeit, a kihívásoknak megfelelő helyzetét jelentik. A „Nem”-ként megválaszolt részek fejezik ki azt a viselkedést, amelyen dolgozni kell, és amely a terv céljainak meghatározására utal. Miután kitöltötte az 1. FÜGGELÉKBEN található űrlapot, töltse ki a 2. FÜGGELÉKBEN lévő űrlapot a tanárokkal, szakemberekkel együttműködve. Végül folytassa a tanítási folyamatot a 3. FÜGGELÉKBEN található űrlap kitöltésével.

1. FÜGGELÉK: A szexuális teljesítmény alakulását meghatározó űrlap

ISMERETSZERZÉS	Igen	Nem	Magyarázat
Tudja, hogy van WC, fürdőszoba és saját szobája.			
Felismeri testének intim részeit.			
Ismeri otthonának privát területeit.			
Igénye szerint használja otthona privát területeit.			
Mások privát területeire való belépés előtt engedélyt kér.			
Egyedül alszik a saját ágyában.			
Egyedül tisztítja privát területeit.			
Ismeri a bizalmi körében lévő személyeket.			
Szükség esetén segítséget kér a bizalmi körében lévőktől.			
Meg tudja különböztetni a helyénvaló és helytelen érintéseket.			
Tudja, mit kell tennie helytelen érintés esetén.			
Ismeri a nemi szerepeket.			
A nemi szerepeknek megfelelően viselkedik.			
A nemi szerepeknek megfelelően öltözködik.			
Követi a menstruációs ciklust.			
Tudja használni az intim betétet menstruáció idején.			
Visel alsóneműt, egyedül fel tudja venni azt.			
Egyedül le tudja venni alsóneműit és ruháit.			
Nyugodtan viselkedik.			
Tudja, hol kell nyugodtan viselkednie.			
Nem hagyja magát megcsókolni/megpuszítani engedély nélkül.			
Felismeri testének serdüléssel együtt járó változásait.			
Egyedül fürdik.			
Nem mutogatja intim testrészeit.			
Nem készítet másokat intim testrészeinek megmutatására.			
Az érintéshez engedélyt kér.			
Intim testrészeit csak a saját privát területein érinti meg.			
Nem érinti meg mások intim testrészeit.			
Csak a mosdóban végzi szükségét.			
Megtisztítja a mosdót maga után.			
Mindennapi beszélgetésekben kerül a szexuális témákat.			
Amikor elhanyagolást vagy zaklatást tapasztal, elmondja azt a bizalmi körében lévőeknek.			
Amikor elhanyagolást vagy zaklatást lát, elmondja azt a bizalmi körében lévőeknek.			
Ismeri azokat a telefonszámokat (112 vagy 107), amelyeket elhanyagolás vagy zaklatás esetén felhívhat.			

2. FÜGGELÉK

Egyéni fejlesztési terv

A gyermek vezeték- és keresztnéve:

Dátum:

A gyermek életkora:

[illegible]

3. FÜGGELÉK: A szexuális fejlődés nyomon követése

Kérjük, írja be az IEP-találkozón a csapat által megfogalmazott célkitűzéseket a tanítandó célkitűzésekhez. Rendszeresen ellenőrizze gyermeke teljesítményét a képzés után is, és jelölje az űrlapon. Azokban az esetekben,

amikor segítséget nyújt a gyermek teljesítményének értékelésekor, a következő rövidítésekkel jelölje meg, hogy milyen típusú segítséget alkalmazott gyermeke célzott viselkedésének eléréséhez.

	Tanítandó célkitűzések	Monitorozások száma				
		1.	2.	3.	4.	5.

* Az alkalmak ismétlésének száma a gyermek teljesítményétől függően változhat.

*PA. (Fizikai részvétel – Physical Assistance): Ha a gyermeke nem tudja a fizikai készségeket teljesíteni, akkor a kezét fogva segítse őt.

*MO. (Modellezés): Mutassa meg, hogy hogyan kell csinálni, ha gyermeke nem tudja végrehajtani a készségeket.

*VT. (Szóbeli tipp – Verbal Tip): El kell magyaráznia gyermekének, hogy hogyan kell végrehajtani a készségeket, ha gyermeke nem tudja megcsinálni ezeket.

*I. (Független – Independent): Gyermeke azon képessége, hogy egyedül helyesen végre hajtsa a készségeket.

Források

- Arı, A.,& Kartal, M. S. (2017). Tm ğretmenlik Programları İin zel Eğitime Giriş Tm ğretmenlik Programları İin. Konya: Eğitım Yayınevi.
- Baer, S., Saran, K., Green, D. A., & Hong, I. (2012). Electronic media use and addiction among youth in psychiatric clinic versus school populations. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 57(12), 728-735.
- Burgess A.,Hartman C., McCausland M., & Powers P. (1984). Response patterns in children and adolescents exploited through sex rings and pornography. *AmericanJournal of Psychiatry*, 14, 656-662.
- Çeçen, A.R. (2007). ocuk Cinsel İstismarı: Sıklığı, Etkileri ve Okul Temelli nleme Yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1, 1-17.
- Davis, M.K.,&Gitycz, C.A (2000). Child Sexual Abuse Prevention Programs: A Meta-analysis. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29(2), 257-265.
- Deniz, . ve Yıldız, R. (2018). Milli eğitim bakanlığı okul öncesi eğitim programında cinsel gelişim ve cinsel eğitim. *Gazi UniversityJournal of Gazi EducationalFaculty (GUJ-GEF)*, 38(2), 431-447.
- Diken, H. İ (Ed.) (2010). Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim. Ankara: Pegem Akademi.
- Er, R. K.,Bykbayraktar, . G. ve Kesici, ř. (2016). Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik cinsel eğitim programının geliştirilmesi. *TurkishJournal of Education*, 5(4), 224-234.
- Gültekin, G., Ruban, C., Akduman, B. ve Korkusuz, İ. (2006). ocuk ve cinsel istismar. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3(1), 9-14.
- Heward, W., L., Alber-Morgan, S. R. ve Konrad, M. (2017). *Exceptional Children* (11. baskı). USA: Pearson.
- Keskin, G. ve am, O. (2005). ocuk Cinsel İstismarına Psikodinamik Bakış Açısı Ve Hemşirelik Yaklaşımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 21(2), 191-208.

- Kır, E. (2013). Çocuklara yönelik cinsel taciz ve istismara karşı önleyici eğitim çalışmaları. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 71(1), 785-800.
- Koçtürk, N. (2018). Çocuk ihmalini ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(1), 38-47.
- Koçtürk, N. ve Yılmaz, D. (2018). Çocuk istismarı ve ihmali için risk altındaki çocukları belirlemeye ve müdahale etmeye yönelik model/veri tabanı önerisi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 26(6), 1919-1927.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., ve Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2(4), 13-22.
- Taner, Y., ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. ActaMedica, 35(2), 82-86.
- Topçu, S. (2009). Cinsel istismar. Phoenix Yayınevi.
- Tutar-Güven, Ş. ve İşler, A. (2015). Zihinsel yetersizliği olan çocuklarda cinsel eğitim ve önemi. Akdeniz Üniversitesi Pediatri Hemşireliği Dergisi, 6(3), 143-148.
- Türk Medeni Kanunu (2001). Türk Medeni Kanunu.
- Üstündağ, A., Şenol, F. ve Mağden, D. (2015). Ebeveynler çocuk istismarına yönelik bilgi düzeylerinin belirlenmesi ve bilinçlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 212-227.
- Vuran, S. (Ed.) (2013). Özel eğitim. Ankara: Maya Akademi.
- Yalin, A. (1995). Okul öncesi çocuklarda cinsel istismarı önleme programı. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 2(1), 19-27.
- Hivatkozott webforrások:
- http://actforyouth.net/sexual_health/sexual_development.cfm
- http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Geli%C5%9Fim%20Alanlar%-C4%B1.pdf
- <http://www.ncsby.org/content/childhood-sexual-development>
- http://www.srcp.org/for_some_parents/developmental_disabilities/activities_to_use_with_your_child/autismDD.html
- <https://advocatesforyouth.org/resources/health-information/parents-15/>
- <https://pediatrics.aappublications.org/content/138/2/e20161348>
- <https://synapse.org.au/information-services/sexual-development-of-young-children-fact-sheet.aspx>

<https://tasccalberta.com/healthy-sexual-development-highrisk-youth/>

<https://www.e-psikiyatri.com/cocuklarda-cinsel-gelisim>

<https://www.haberturk.com/saglik/haber/1136566-tvdeki-opusme-sahnesinin-cocuklarla-bir-likte-izlenmesi-dogru-mu>

<https://www.kidsgourmet.com.tr/cocugunuz-internette-cinsel-icerikli-videolar-mi-izliyo>

<https://www.sciencedirect.com/topics/medicine-and-dentistry/sexual-development>

<https://www.stopitnow.org/ohc-content/what-is-age-appropriate>

